

SAGNLANDET LEJRE

Årsrapport 2020

22/3
2021

SAGNLANDET LEJRE – landet du må udforske
Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

HM Dronningen indvier Kongehallen med en "sax", vikingernes kampkniv. Den 17. juni 2020 kulminerede 10 års arbejde med projektudvikling og fundraising, 5 års projektering med entusiastiske arkitekter og ingeniører og 3 års byggeri med dygtige entreprenører og kreative håndværkere. Sagnlandet Lejres protektor, HM Dronningen, erklærede med et velrettet sværdhug Kongehallen for åben.

Hendes Majestæt overrakte desuden Amalienborgmedaljen og Amalienborgprisen på 300.000 kr. til Sagnlandet Lejre på vegne af *Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond*. Det skete i påskønnelse af genskabelsen og formidlingen af Kongehallen samt Sagnlandets øvrige formidling fra jægerstenalder til 1800-tal.

Den 12. august 2020 modtog Kongehallen endnu en fornem pris, Snedkerprisen på 150.000 kr. indstiftet af *Kirsten og Freddy Johansens Fond*. Pris og diplom blev overrakt af Københavns Snedkerlaugs Oldermænd Mads Raaschou i anerkendelse af Sagnlandet Lejre som innovativ bygherre og med den nye Kongehal som et prisværdigt eksempel på en udøvelse af snedkerhåndværket, der både er teknologisk innovativt og præget af stor respekt for håndværkstraditioner.

Kongehalsprojektet er skabt takket være i alt 76 mio. kr. fra *A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal* og Augustinus Fonden.

Vores fælles kerneopgave i Sagnlandet Lejre er:

"At tilbyde en fantastisk tidsrejse i indbydende og smukke rammer, hvor gæsterne sammen kan udforske historien gennem gode, nærværende og underholdende oplevelser udviklet på fagligt grundlag."

SAGNLANDET LEJRE – *landet du må udforske*

Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

I Sagnlandet Lejre venter 43 ha oplevelsesrigt natur- og kulturlandskab i hjertet af Nationalpark Skjoldungernes Land. Tag på tidsrejse gennem jægerstenalder, jernalder, vikingetid og 1800-tal og nyd de fritgående historiske dyreracer. Besøg de arbejdende historiske værksteder, Potteri og Dragtværksted og hyg med familien eller klassen i Båldalen med sejlad, hyggelige, historiske prøv-selv aktiviteter samt grillpladser.

SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings & Formidlingscenter
 Slangealléen 2 – 4320 Lejre
 Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk
 CVR-nr: 33247257

SAGNLANDET LEJRE er godkendt som formidlingspartner i Nationalpark Skjoldungernes Land

Indhold

SAGNLANDET LEJRE.....	6
Besøgstal	6
Gæsternes tilfredshed	8
NY ORGANISATION	13
Formål med organisationsforandring	14
Implementering med COVID-19 benspænd.....	14
Evaluerings af sæson 2020	15
Kvalitetsledelsessystem under opbygning.....	16
Udvikling af 5-årsstrategi – Bestyrelsens visionseminar	16
COVID-19 RESTRIKTIONER OG INDSATSER.....	17
Beredskabsplaner	17
COVID-19 håndtering i åbningssæson.....	18
Investering i ombygning og udvikling af fysiske rammer aht. COVID-19	19
MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION	21
Ny hjemmeside med forbedret onlinebooking og køb.....	21
Sociale medier og særlig COVID-19 støttegruppe	22
Presseindsats og særlige mediesamarbejder	22
ØKONOMI.....	25
Årsresultat 2020.....	25
Samfundsregnskab.....	26
SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet.....	26
SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet.....	27
SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur	28
Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet	29
SÆRLIGE BEGIVENHEDER.....	30
Kongehallen – Indvielse af et arkitekturhistorisk ikon for Nationalpark og Lejreområde.....	30
Formålet med Kongehalsprojektet.....	30
En festlig indvielse med HM Dronningen	32
Kongehalsindvielse med stor mediebevågenhed.....	34
Prisregn over Kongehallen – Amalienborgprisen og Snedkerprisen	34
<i>En af årets bedste arkitektoniske perler</i> - arkitekturanmeldelser af Kongehallen	35
Sagnkongernes Verden – organisation og samarbejdspartnere	37
1800-TALS SPISEHUS & AKTIVITETSOMRÅDE	38
Klappfolde til får og geder samt keglebaner anlagt i 2020	38
1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde – organisation og samarbejdspartnere	39
NETVÆRK OG SAMARBEJDER – KULTURTURISME.....	39
Lejre Kommune og Sagnlandet Lejre – samarbejde om turistinformation	39
VisitFjordlandet – nyt destinationsselskab markedsfører Lejre, Roskilde og Frederikssund.....	39
Lejre Kommune og Lejre Bibliotek og Arkiv i PR fremstød for Kongehalsåbning	40
Nationalpark, Lejre Museum og Sagnlandet etablerer fælles vandresti	40
”Istidsruten” – ny oplevelsescykelrute gennem Nordvestsjælland taget i brug	40
NETVÆRK OG SAMARBEJDER – LÆRING OG UDDANNELSE	41
De Videnspædagogiske Aktivitetscentre i Danmark (VPAC).....	41

Professionshøjskolerne	42
Partnerskabsaftale: Allerslev Skole, Sagnlandet Lejre og Kultur- og Skoletjenesten	
Midt- og Vestsjælland	43
De Historiske Værksteder	44
TAK TIL BIDRAGSYDERE M.FL.	45
2020 – I ORD OG BILLEDER.....	46
Formidling	47
Sagnlandet Lejre på verdenskortet.....	47
Mødet med Kongehallens beboere	48
Sagnlandets hjerte – Båldalens opdagelses- og oplevelsesrum	48
Arkæologens arbejde - fra stumper af pletter, metal og tekstil til glimt af forståelse	48
Rekonstruktionshåndværkerens arbejde – fra skår og lap til krukke og dragt.....	49
Mødet fra stenalderjæger til husmandskone – en fascinerende tidsrejse	49
Undervisning.....	51
Undervisningsforløb	51
COVID-19 tilpasninger af undervisning i 2020	52
Kongehalsområdet i brug som ny undervisningsramme	53
Pædagogik	54
Fortællingens kunst som pædagogisk redskab.....	55
Skoleevalueringer – tilfredsanalyser af kvalitet og relevans	56
Forskning.....	58
Sagnlandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation.....	58
Udredning og rekonstruktion	58
Kongehallen - billedskæring, møblering, inventar og dragter	59
Sagnlandets historiske værksteder – aktive videnscentre for håndværk og forsøg	62
Potteri – Tatingkeramik, et muligt forskningssamarbejde med Moesgaard	63
Dragtværksted – ”Velklædt i Vikingetiden”, et forskningssamarbejde med Nationalmuseet og Københavns Universitet	64
Dragtværksted – udredningsprojekter af stenalderdragter og hedebo-syninger.....	65
Erhvervssamarbejder	65
Frivillige	67
Sagnlandet Lejres Venner	67
Frivillige historiske grupper og foreninger	70
CSR (Coorporate Social Responsibility).....	70
Samarbejder med velgørende organisationer	70
Bæredygtighed	71
BAG OM SAGNLANDET LEJRE	72
Formålsparagraf.....	72
Strategisk vision 2021-2026	72
Generel vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid	73
Fælles kerneopave	73
Mission: Jeg prøver og jeg forstår.....	73
Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse – Ansvar.....	74
Organisation.....	76
Protektor	76
Bestyrelse.....	76
Ledelse	76

SAGNLANDET LEJRE

ÅRSRAPPORT 2020

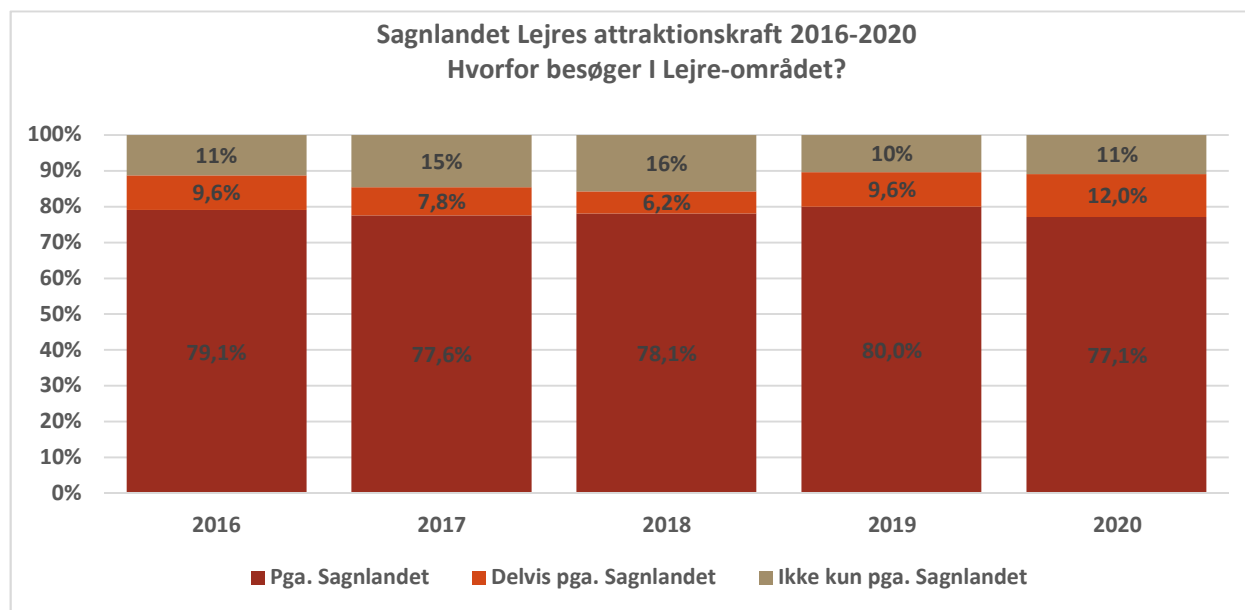
Besøgstal

I 2020 modtog Sagnlandet Lejre i alt 97.728 besøg. Det er en fremgang på 59,9% (+36.598 besøg) i forhold til året før. Den markante fremgang skyldes åbningen af Sagnlandets nye attraktion, den imponerede store og smukke 700-tals Kongehal. En bygning, der allerede under projektering og opførelse har tiltrukket sig såvel national som international interesse. Også den officielle åbning 17. juni 2020 med deltagelse af Hendes Majestæt Dronningen, Sagnlandet Lejres prorektor, fik massiv mediedækning.

Alt i alt endte sæson 2020 med besøgsrekord i Sagnlandet Lejre. Vi skal helt tilbage til perioden 1979-1992 for at finde besøgstal over 80.000. Kun 4 gange i den periode nåede besøgstallet over 90.000 og kulminerende med 94.772 besøgende i 1987. At det skulle ende således i 2020, der pga. den verdensomspændende COVID-19 pandemi, begyndte og sluttede med total nedlukning og aflysninger, var ikke til at forudse. Således begyndte sæson 2020 katastrofalt med hjemsendelse af 1/3 af medarbejdere med lønkompensation i 2 måneder pga. aflyst påskeåbent og nedlukning i maj frem til 8. juni. Først herefter kunne Sagnlandet genåbne på meningsfuld vis indenfor rammerne af et forsamlingsforbud på max. 50 personer. Forsamlingsforbuddet blev fra 8. juli løftet til 100 personer men igen sænket til 50 personer fra 19. september og yderligere sænket til 10 personer fra 26. oktober. Derfor måtte Sagnlandet Lejre aflyse sit traditionsrige juleåbent og bookede møder og konferencer. Samlet set blev Sagnlandets planlagte åbningsperiode reduceret med 1/3 af sine åbningsdage.

Til gengæld blev de 108 dage, Sagnlandet nåede at holde åbent for almindeligt publikum, ekstremt velbesøgte. En kombination af Kongehalsåbning, Regering og Folketingets "sommerpakke-rabat" på 50% på entre på kulturinstitutioner i skolernes sommerferie samt det forhold,

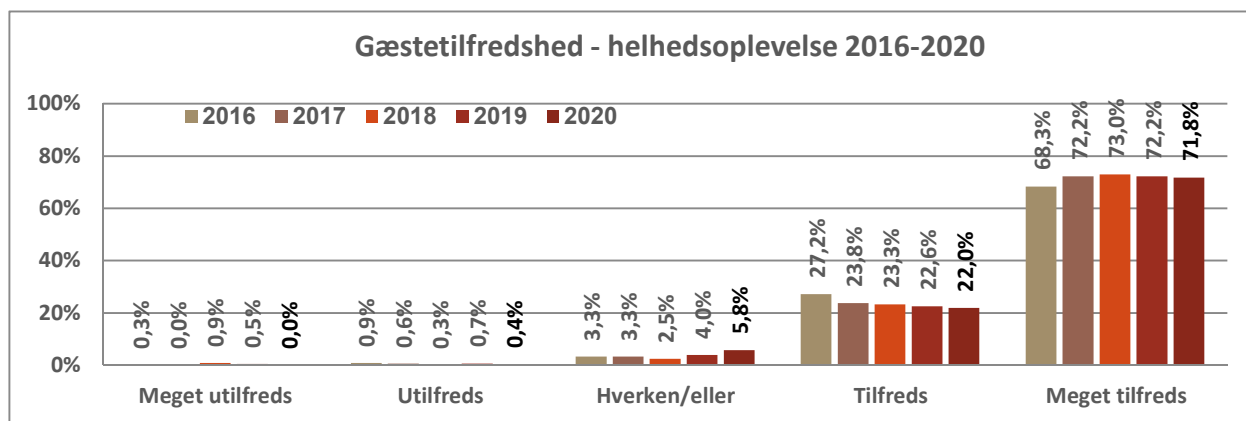
at næsten alle danskere valgte at holde ferie i Danmark pga. COVID-19 viste sig som en gunstig synergi. Selvom Sagnlandet Lejre måtte lukke for adgang til sine små, forhistoriske og historiske hytter og langhuse hele sæsonen, indbød Sagnlandets store smukke og naturskønne areal på i alt 43 ha, at mange gæster fandt os som et trygt og rummeligt udflugts mål at besøge i COVID-19 året 2020.

Den samlede besøgsfremgang dækker over betydelige indre forskydninger, herunder markante fald, blandt Sagnlandets forskellige målgrupper i forhold til 2019: Turist/familiebesøg var 87.040 i 2020 mod 43.426 i 2019 (+100,0 %). Skole/Institutionsbesøg var 9.773 i 2020 mod 16.626 i 2019 (-41,2%). Erhvervsturismebesøg var 915 i 2020 mod 1.078 i 2019 (-15,1 %).

Tilbagegang på skole-/institutionsbesøg afspejler de mange COVID-19 restriktioner i forsommer og sensommer/efterår. Her var skolerne udfordret pga. restriktioner mht. brug af offentlig transport og lejrskoleophold. Vores bookede arrangementer af private virksomheder og større grupper blev ligeledes ramt af forsamlingsforbuddet. Det betød mange aflysninger af bookede forløb fra skoler og institutioner og virksomheders personaleudflugter, møder og konferencer.

Af samlet besøgstal udgjorde 98,3% (96.049) danske og 1,7% (1.679) udenlandske besøg. Til sammenligning var fordelingen danske/udenlandske besøg i 2019 henholdsvis 92,5% (56.513) danske og 7,6% (4.617) udenlandske besøg. Faldet i andel af udenlandske gæster afspejler naturligvis COVID-19 restriktioner i forhold til udenlandsrejser, der prægede hele 2020. Af samme grund er det nabolandet Tyskland, der i 2020 står for 66,8% af de udenlandske gæster i Sagnlandet Lejre efter at restriktioner for tyske gæster blev blødt op i sommerperioden (mod 25,9% i 2019). Herefter følger et stort spring ned til de næste lande i rækken: Holland 4,2 %. England 4,1%. Frankrig med 3,4%. Belgien 3,2 % og USA/Canada med 2,7. %. I alt modtog Sagnlandet besøg fra 19 forskellige nationer i 2020 mod over 26 nationer i 2019.

Sagnlandet Lejre udøver hvert år en stærk tiltrækningskraft mht. at tiltrække besøgende til Lejre-området. I 2020 anfører 77,1 %, at de alene kom til Lejreområdet for at besøge Sagnlandet Lejre, mens 12% oplyser at de kom delvis pga. Sagnlandet Lejre. Sagnlandet har med andre ord en stærk "attraktionskraft". Den sikrer besøg og turisme i området med deraf afledte indtjeningsmuligheder for andre erhvervsdrivende i området, hvad Sagnlandets samfundsregnskab også viser (se afsnit "Samfundsregnskab").

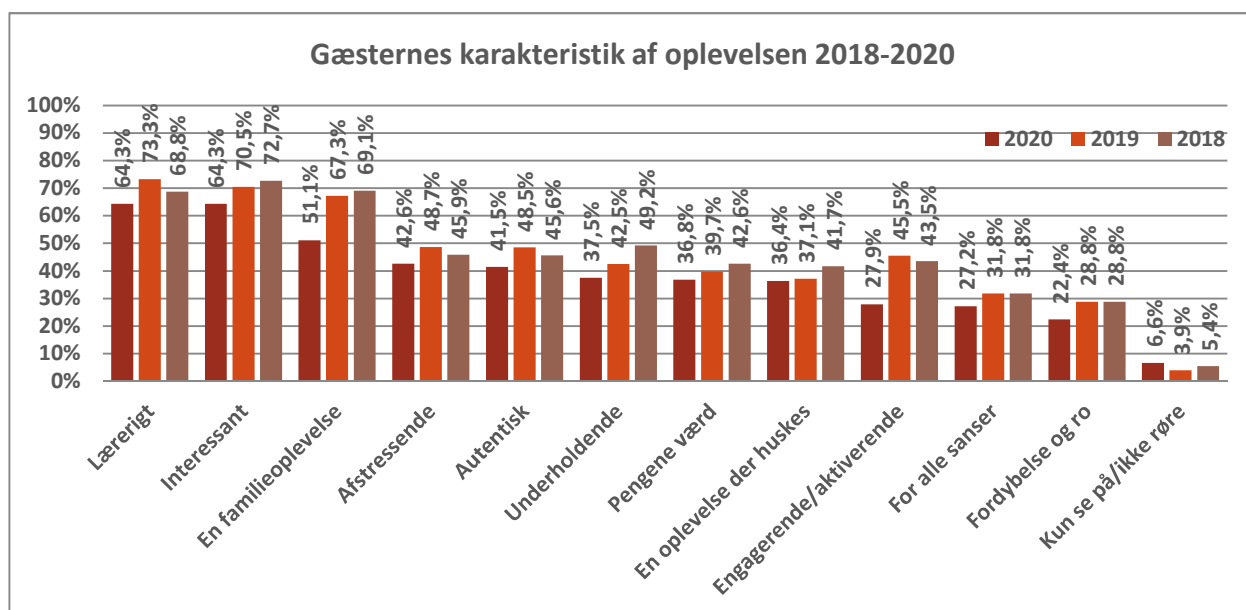

Gæsternes tilfredshed

Sagnlandet måler hvert år gæsternes tilfredshed med besøg, personalets service, faglige viden, initiativ til dialog mv. Det sker vha. en fast spørgeramme, der gør det muligt at følge udvikling og evt. tilpasse aktiviteter på baggrund af gæsternes udsagn. I spørgeskemaanalyser der uddeles dagligt, kan gæsterne kvalitativt udtrykke deres tilfredshed på en skala fra 1 – 5, hvor 1 repræsenterer "Meget tilfreds" og 5 "Meget utilfreds". Desuden analyseres hvorfor og hvorfra gæsterne kommer, om de overnatter i området mv. Analyserne bidrager til at optimere og fokusere Sagnlandets service og markedsføringsindsats.

Gæsternes tilfredshed med helhedsoplevelsen er fortsat stabil og på højt niveau. I 2020 er 93,8 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds" med helhedsoplevelsen af besøget. I 2019 var tallene 94,8 % "Tilfreds" eller "Godt tilfreds". Omvendt var kun 0,4 % "Utilfreds"/"Meget utilfreds" med helhedsoplevelsen af et besøg, mod 1,2% "Utilfreds"/"Meget utilfreds" i 2019.

Gæsterne karakteriserer deres oplevelse og udbytte af besøget ved at tage stilling til en række udsagn og vælge et eller flere, som de synes passer bedst. Som videnspædagogisk aktivitetscenter med driftstilskud fra Undervisningsministeriet er det glædeligt, at de tre udsagn "Lærerigt", "Interessant" og "En familieoplevelse" i alle år har ligget sikkert i top 3 blandt de 12 udsagn, som gæsterne kan vælge mellem. I 2020 er der dog sket et fald i andelen af gæster, der fremhæver disse tre udsagn. De ligger i 2020 på mellem 51,1 til 64,3% sammenlignet med

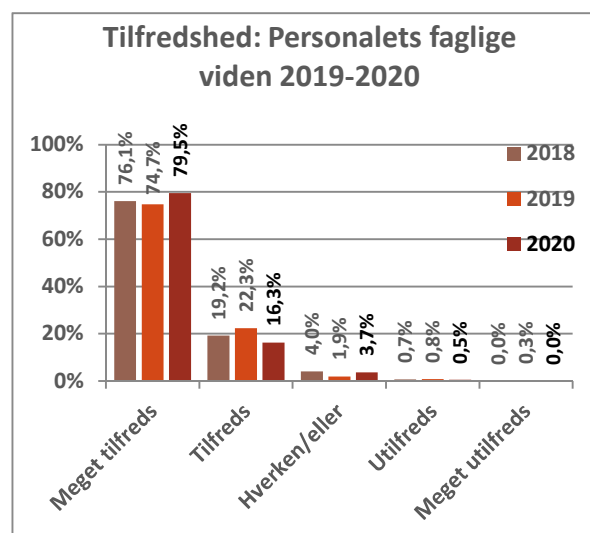
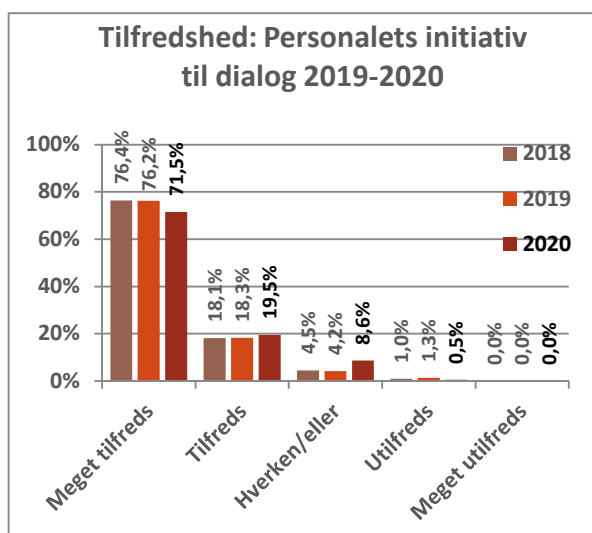
Den store, faste personale dag blev også aflyst. Her plejer alle medarbejdere at hilse på hinanden, direktøren holder oplæg om arbejdspladsens mission, vision, udviklingsprojekter og årets mål, hvorefter dagen afsluttes med hyggelig fællesspisning. Oveni "turbo-starten" efter måneders nedlukning, skulle den stort anlagte og gennem et halvt år planlagte Kongehalsindvielse også rykkes og gentænkes. Indvielsen var oprindeligt fastsat til 29. maj med deltagelse af 400 VIP-gæster, men det var nu umuligt. Takket være stor fleksibilitet og imødekommenhed fra Kongehuset og A. P. juni samtidig med, at VIP-deltagere blev skåret ned til forsamlingsforbudets max. tilladte antal på 50 personer.

COVID-19 pandemien betød derfor, at årets formidlingskorps på i alt 35 sæsonansatte formidlingsinstruktører, hvoraf 11 nyansatte, med forskellig baggrundsviden, uddannelse og kunnen, blev kastet direkte ud i formidlingen. Flere af de oprindelige ansøgere havde under nedlukningen fundet anden beskæftigelse, hvad der betød, at vi umiddelbart op til og i sommerferien måtte forsøge at rekruttere nye. For nu voksede behovet for flere hænder hurtigt pga. stort gæsteryk i kombination med øgede COVID-19 krav til afspritning, køstyring og håndtering af parkering, hvorfor også mange af Sagnlandets administrative medarbejdere nu tog en tårn i marken for aflastning. Alle disse anderledes omstændigheder betød, at nye medarbejdere i 2020 alene kunne oplæres vha. "learning-by-doing" ved at arbejde sammen med mere erfarne formidlere med en eller flere sæsoners erfaring. Det gjorde de flot.

Denne turboopstart, arbejdet med at opsøge, læse og "oversætte" diverse, skiftende COVID-19 restriktioner og anbefalinger til Sagnlandets daglige aktiviteter og gøremål samtidig med daglige besøgsrekorder på op til næsten 3.500 gæster visse dage, har naturligt trukket veksler på alle medarbejdere – både i marken og bag skriveborde, bugnende mailbakker og kimende telefoner. Hertil kom konstante ændringer i vagtplaner pga. hyppige sygdommeldinger ved mindste mistanke om mulige COVID-19 symptomer, der måtte følges op af test med op til tre dages ventetid – og dermed fravær - på svar. Ud over det store pres på alle medarbejdere, der på bedste vis knoklede for at tackle alle de nye udfordringer, har det naturligvis også påvirket gæsternes oplevelse. Udover ændringerne i gæsternes karakteristisk af deres besøgsoplevelse ovenfor, kommer det også, om end kun i mindre omfang, til udtryk i analyserne af gæsternes oplevelse af personalets initiativ til dialog i 2020.

I 2020 er der fortsat høj tilfredshed med formidlingsinstruktørernes initiativ til dialog, der ligger på 91,0% "Tilfreds/Meget tilfreds". Det er dog lidt under "normal-niveauet", hvor det f.eks. i 2019 lå på 94,5%. Men som sagt er forskydningen både forståelig og forventelig jf. de ændrede rammebetingelser for afvikling af sæsonen. Hvad angår gæsternes oplevelse af personalets

faglige viden, ligger den på 95,8% Tilfreds/Meget tilfreds, hvor den lå på 97,0% i 2019. Omvendt er der sket en positiv forskydning mellem flere "Meget tilfreds" i forhold til "Tilfreds" sammenlignet med 2019. Selv om initiativ til dialog er oplevet som mindre af gæsterne, har flere dog oplevet den af højere kvalitet. I lyset af de helt særlige omstændigheder som alle Sagnlandets medarbejdere har skullet agere under i 2020, må alles indsats samlet ses siges at være overordentlig tilfredsstillende målt ud fra gæsteperspektiv. Lidt citater fra gæsternes kvalitative uddybninger af deres bedste oplevelser kan supplere de kvantitative bedømmelser:

"Hjælpsomme medarbejdere. Smilende og gode til at fortælle"

Børnefamilie, Kirke Såby

"Grutte mel. Kongehal. Metaldetektor. Mange snakke med ansatte."

Børnefamilie, Frederiksberg.

"Pigen der formidlede om stenalderen var helt fantastisk, stor ros + rundvisningen i Kongehallen. Vi har endnu ikke set det hele."

Børnefamilie, Kastrup

"Stenalder felt, da stenalderpigen var god til at fortælle"

Børnefamilie

"Stenalderen, levende formidler, tager udgangspunkt i gæsten, godt grin!"

Par uden børn, Fårvang

"Farveriet! Super god formidling!"

Børnefamilie, Søborg

"Go fortælling i Jernalderlandsbyen. Go fortælling i Kongehallen"

Firmaudflugt, Roskilde

"Great to see a wooden bowl in the making. Nice chat with wool girl. Sandwich good. Landscape amazing. Labyrinten lovely"

Vennepar, Orø

"Kongehallen, at få is, at møde mennesker der "bor" i tidsalderen"

Børnefamilie, Silkeborg.

"Den samlede oplevelse -> fortælling om våben / smed +++ fortæller :-)"

Børnefamilie, Charlottenlund.

"Skønt med de medarbejdere der fortalte om Kongehallen derinde! De var super dygtige og skønne at lytte til."

Antallet af skoler der gennemførte undervisningsforløb i Sagnlandet faldt jf. ovenfor med over 40% pga. COVID-19 restriktionerne. Samtidig måtte vi under hensyn til samme restriktioner ændre indhold i alle undervisningsforløb for at respektere afstandskrav mv. Det betød mere fortælling og demonstration på bekostning af mindre hands-on. Disse ændringer kommer også til udtryk i de skriftlige evalueringer fra skoler og institutioner. Langt de fleste er positive, men enkelte fra tilbagevendende kunder, der ved, hvad de plejer at opleve, udtrykker skuffelse over den COVID-19 afledte, ændrede vægtning mellem hands-on og fortælling. Et par citater fra de forskellige typer undervisningsforløb og klassetrin, der er gennemført i vores forskellige historiske miljøer kan illustrere:

"Historiefortællingerne var gode, fangede alle aldre. Perfekt med de forskellige små aktiviteter så børnenes fokus var let at holde, når der var skift imellem de forskellige aktiviteter."

Pædagog med børnegruppe op til 8 år på forløbet "Forår og påske i gamle dage"

"God undervisning og et herligt sted at besøge."

Lærer 0. klasse på forløbet "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

"Det har været et godt besøg. Spændende, givende, børnevenligt. Tilgodeser alle børn."

Lærer 1. klasse på forløbet "En dag som viking"

"Gode fortællinger, god til at få børnenes opmærksomhed."

Lærer 3. klasse på forløbet "De første jægere"

"Ranaa er en fremragende fortæller. Drengene er meget begejstrede."

Lærer 3. klasse på forløbet "En dag som stenaldersfisker"

"Det var ærgerligt at der ikke var nogle af de aktiviteter som vi havde tidligere. Mad osv."

Lærer 3. klasse på forløbet "En dag som stenaldersfisker"

"Det praktiske arbejde & de fantastiske guider."

Lærer 3. klasse på forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

"Tydelig og rolig instruktion. Glæde og venlighed. En god opgave, hvor man smager det, som man har arbejdet med."

Lærer 4. klasse på forløbet "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

"I var super gode til at formidle i børnehøjde + demonstration med tingen."

Lærer 4. klasse på "En dag i Jernalderlandsbyen Lethra"

"Forløbet var anderledes i forhold til tidligere besøg, men vi er bevidst om, at det skyldes coronarestriktioner. Eleverne skulle sidde meget ned og lytte."

Lærer 4. klasse på "En dag i Jernalderlandsbyen Lethra"

"Vi ved at det ikke er jeres skyld men pga. corona, men børnene blev slet ikke inddraget så meget som vanligt"

Lærer 4. klasse på "En dag i Jernalderlandsbyen Lethra"

"Det fungerer rigtig godt med små oplæg der lige fører eleverne tilbage i tiden. Meget imødekommende undervisere. Meget fleksible."

Lærer 5. klasse på forløbet "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

"Underviserne var gode til at lave skuespillet - det fangede eleverne."

Lærer 5. klasse på forløbet "En dag som stenaldersfisker"

"Som altid meget engagerede undervisere. Meget vedkommende for børnene"

Lærer 5. klasse på forløbet "Husmandsbørn i 1850'erne"

"Højt aktivitetsniveau, hvor eleverne brugte deres sanser og krop. Meget levende formidling og fortælling. Fantastisk engagerede instruktører."

Lærer 5. klasse på forløbet "En dag som viking"

"Tydelighed omkring hvad man skal og må skaber gode rammer. God balance mellem underholdning og seriøsitet."

Lærer 5 klasse på 2-dages lejrskole i Vikingetiden

"Højt aktivitetsniveau for børnene, strukturerede forløb, tydelige undervisere."

Lærer 6. klasse på forløbet "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

"Opdeling og opbygning af aktiviteter. Medinddragende. Livsbekræftende vidensdeling."

Lærer 7 klasse på 2-dages lejrskole i Vikingetiden

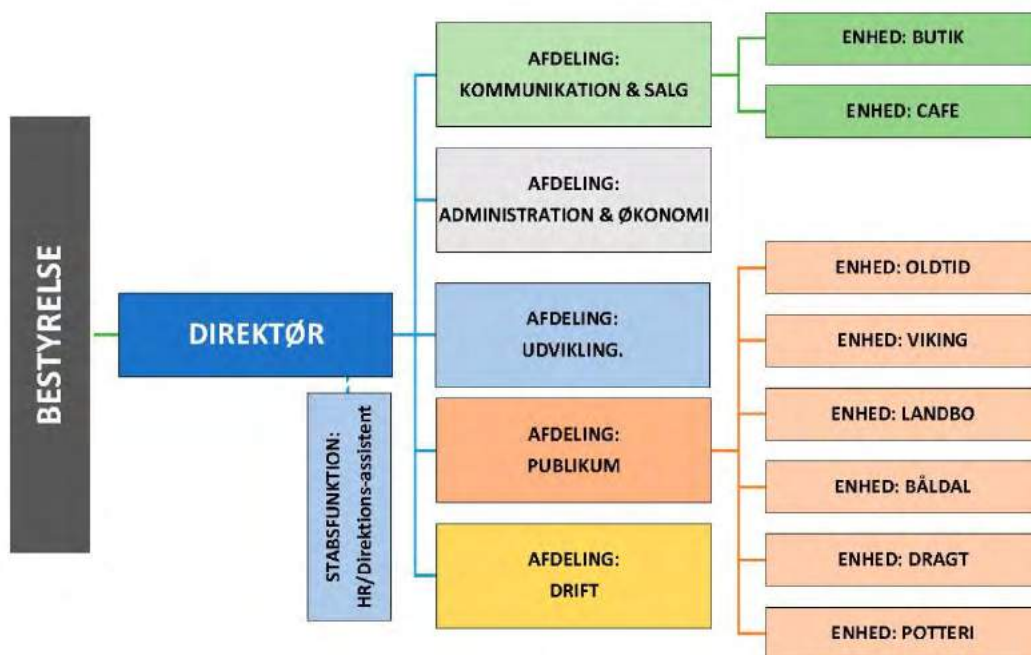
"God formidling & god stemning. Dejligt at få indblik i historien, samtidig med at man arbejder med materialet."

Lærer 6. klasse på forløbet "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

NY ORGANISATION

Siden 2017 har Sagnlandet Lejre arbejdet aktivt med udvikling af hele organisationen med fokus på øget samarbejde på tværs af afdelinger. Det er sket gennem interne personaleseminarer og evalueringer samt ved eksterne konsulentforløb. Baggrunden er, at Sagnlandet gennem årene er vokset til en langt større arbejdsplads. I 2020 havde Sagnlandet 101 ansatte på lønningslisten, hvoraf 26 fastansatte, heraf 7 i fleksjob. Samlet set udgjorde bemanningen i 2020 i alt ca. 33 årsværk. Til sammenligning var der i år 2000 10 fastansatte og i alt ca. 21 årsværk.

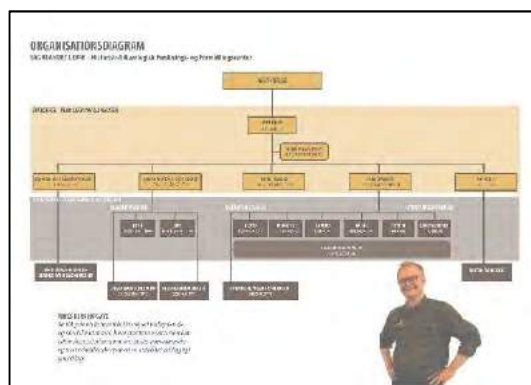
I 2019 fortsatte den organisatoriske udviklingsproces. Her blev bl.a. afholdt tre forskellige personaleseminarer, der blev afsluttet med, at en 8 mand stor personale taskforcegruppe inklusiv direktør, drog på 3-dages internat og workshop. På internatet blev indtryk og udsagn fra personaleseminarerne drøftet og i lyset heraf, blev der arbejdet med at definere: 1) Hvilke opgaver en ny organisation skulle løfte og 2) Hvordan en ny organisation kunne designes for bedst muligt løsning af samme opgaver. Dette workshop arbejde resulterede i et oplæg til Ny Organisation, som Sagnlandets direktør præsenterede på et visionsseminar over to døgn med bestyrelsen i november. Endelig organisation og ledelsesstruktur blev herefter godkendt af bestyrelsens i december 2019.

Formål med organisationsforandring

Den 21. januar 2020 blev Ny Organisation og ledelsesstruktur præsenteret ved et stort personalemøde, der var varslet medio december 2019 for de ansatte. Forud for forandringen af organisationen var der i 2019 gennemført en række evalueringer og analyser i større og mindre personalegrupper samt i bestyrelsen. Forandringen medførte at ledelsen, der hidtil kun havde bestået af direktør Lars Holten og driftschef Stig Claussen blev udvidet med fire nye chefer: Økonomi- & administrationschef Lone Knudtzen, publikumschef Lasse Stockholm Nielsen, kommunikations- & salgschef Tania Lousdal Jensen samt udviklingschef Charlotte Frantzdatter, der samtidig udfylder særlig stabsfunktion som direktionsassistent og HR-ansvarlig.

Organisationsforandringen betød, at Sagnlandets områdeansvarlige, der hidtil havde refereret direkte til direktøren, fik nye chefer, der samtidig fik ledelses- og økonomiansvar over de enkelte områders budgetter. Butiksansvarlig og cafeansvarlig referer nu til kommunikations- & salgsansvarlig, mens de områdeansvarlige for henholdsvis Oldtid, Viking, Landbo, Båldal, Dragtværksted og Potteri nu referer til publikumschef.

Formålet med forandringen var flere: 1) At skabe en bredere og mere robust ledelse på baggrund af Sagnlandet Lejres markante udvikling og vækst de seneste mange år. 2) At skabe entydige beslutningsveje gennem hele organisationen. 3) At lade "penge følge produkter" for at styrke forretningsudvikling. 4) At sikre overordnet styring af alle Sagnlandets ressourcer på tværs af afdelinger af hensyn til realisering af Sagnlandets overordnede strategier og mål for udvikling på både kort og langt sigt. 5) At bidrage til administrativ aflastning af områdeansvarlige i de historiske miljøer samtidig med, at kunne yde denne vigtige mellemledergruppe mere sparring og opfølgning end hidtil, således at de områdeansvarliges fag-faglige kompetencer indenfor historie og pædagogik bringes bedre i spil ved fremtidige udviklingsopgaver.

Implementering med COVID-19 benspænd

Den nye ledelsesstruktur med direktør og 5 afdelingschefer blev effektueret efter offentliggørelsen ved personaleinformationsmødet 21. januar. Den ny organisation og chefguppen fik imidlertid noget af en ilddåb, da Danmark ca. 6 uger senere brat blev lukket ned pga. COVID-

19 pandemien. Ledelsens indsats skiftede derfor fokus fra den ene dag til den anden. Fokus på implementering af organisationsforandring og planlagte udviklingsmøder med medarbejdere måtte erstattes af et fokus, der var stift rettet mod Sagnlandets økonomiske overlevelse. Al energi og indsats blev nu rettet mod nærstudier af hjælpepakker, hjemsendelse af medarbejdere, politisk arbejde for at sikre, at Videnspædagogiske Centre blev omfattet af statens hjælpepakker, løbende krisekommunikation til diverse nøgleinteressenter og medarbejdere, håndtering af Kongehalsbyggeriets afslutning samt udarbejdelse af forskellige scenarier for forsvarlig åbning af Sagnlandet Lejre under hensyntagen til stadigt skiftende COVID-19 restriktioner.

Implementering af COVID-19 restriktioner og beredskabsplaner var ingen nem øvelse for nogen. Alle – både ledelse og medarbejdere – var naturligt bekymrede og usikre på, hvordan den uvante opgave skulle løses, når myndighedernes generelle anbefalinger og restriktioner skulle fortolkes og omsættes i Sagnlandets daglige drift og praksis. Alle gik dog til opgaven med krum hals, og mange detaljer blev testet og justeret undervejs. Dialog var vejen frem, da der var utrolig mange praktiske problemer undervejs, der skulle håndteres - foruden ondt i maven og usikkerhed omkring smitte i samfundet. Undervejs i sæsonen var ledelsen hyppigt i marken og bistod efter bedste evne med formidling, undervisning, oplæring og opsamling på diverse løse ender. Blandt andet blev der løbende forsøgt at rekruttere ekstra hænder pga. kombinationen af rekord besøg, ekstra hygiejne krav og stadige, skiftede sygdommeldinger i medarbejderstaben pga. COVID-19-test's og svartider på typisk 3 døgn, der udfordrede al vagtplanlægning.

Evaluerings af sæson 2020

Efter sæsonen blev der samlet op på erfaringer og oplevelser fra den helt usædvanlige sæson. Sagnlandets samarbejdsudvalg arrangerede den årlige sæsonevaluering for alle ansatte 28. oktober og ledelsen den årlige Årscafe for alle fastansatte og områdeansvarlige 4 november. Begge evalueringer viste naturligt nok, at flere medarbejdere havde oplevet det som en udfordrende kombination at skulle forholde sig til forandringer som følge af Ny Organisation og COVID-19 restriktioner på én og samme tid. Mange udtrykte, at det havde været en hård og tærende sæson. På sæsonevalueringen gav medarbejderne bl.a. udtryk for, at det de især havde savnet var en kombination af mere information samt bedre mulighed for dialog undervejs. Derfor valgte ledelsen at udforme den efterfølgende årscafe som et temaseminar om "information (envejs) og kommunikation (dialog)". På seminaret fik deltagerne lejlighed til dels at lufte sæsonens frustrationer og dels at uddybe, hvad de konkret kunne ønske sig af de to forskellige kommunikationsformer.

Evalueringerne gav flere gode input. Bl.a. til en ny langsigtet IT-strategi, som Sagnlandet Lejre har under udvikling i samarbejde og sparring med Lejre Kommunes erhvervschef og Erhvervs-
hus Sjælland. Udvikling af Sagnlandets IT-platforme skal på sigt både lette den administrative
byrde ved at effektivisere arbejdsgange samt gøre den interne kommunikation, herunder til-
gængelighed af information, lettere for både afsendere og modtagere.

Kvalitetsledelsessystem under opbygning

I februar 2020, før COVID-19's indtog på scenen, var arbejdet med at udarbejde en kvalitetsle-
delseshåndbog til Sagnlandet Lejre igangsat. Formålet med en samlet kvalitetsledelseshånd-
bog er, at den skal sikre tilgængelighed af information, fastholde viden og lette arbejdsgange.
I håndbogen er det tanken at samle og tilgængeliggøre alle oversigter over organisationen,
strategier, områdeplaner, procedurer mm.

Arbejdet med at nedskrive procedurer for diverse arbejdsgange, der blev sat i værk i 2017 efter
et længere udviklingsforløb i samarbejde med konsulent fra Organisationen Danske Museer
(ODM), fortsætter i regi af kvalitetsledelseshåndbogen. Her bliver procedurerne standardise-
ret så informationen fremstår enkelt, overskueligt og i samme rækkefølge. Arbejdet med kva-
litetsledelseshåndbogen fortsætter i 2021

Udvikling af 5-årsstrategi – Bestyrelsens visionsseminar

Først ultimo 2020 blev der luft til at påbegynde arbejdet med en ny 5 års strategi for
Sagnlandets fortsatte udvikling. Strategien tager sit afsæt i bestyrelsens visionsseminar
i november 2019. Udover den dengang aftalte og i 2020 nu gennemførte organi-
sationsforandring, blev følgende vision fastlagt for Sagnlandet Lejres kommende lang-
sigtede udvikling fra 2021:

Vision: "Sagnlandet Lejre skal udvikle sig til en minidestination med Kongehallen som epi-center".

For at opfylde visionen, skal det kommende strategiudviklingsarbejde sikre, at Sagnlandet i alle
sammenhænge tænker og agerer som en destination med en klar profil. Det betyder bl.a. at:

- Vi skal lade Sagnlandet Lejre fremstå som del af en let forståelig geografi, der er karakteriseret af en autentisk og interessant fortælling.
- Vi skal se vores destinations geografi som naturligt defineret af "Fjordlan-
det". Det er herfra "vores verden går", og vi skal vedkende og forholde os
aktivt til fortællingen og geografien. Herunder at tænke i co-branding. (*Ul-
timo 2020 har de tre kommuner Lejre, Frederikssund og Roskilde indgået aftale om
og etableret en ny DMO (Destination Management Organisation) med selvstændig
direktion og bestyrelse med Frederikssund Kommunes udvalgsformand for Vækstud-
valget som bestyrelsesformand og Sagnlandet Lejres direktør som næstformand*).
- Vi skal invitere til samarbejde med relevante eksterne partnere, så vi spiller
hinanden stærkere og tilsammen understøtter billedet/oplevelsen af "de-
stinationen". Herunder skal vi tænke i krydssalg og mersalg og udvikle for-
retningsmodeller og samarbejder med f.eks. andre attraktioner, overnat-
ningssteder, transporterhverv, spisesteder og lignende. Vi skal gøre gæste-
oplevelsen "nem og bekvem".

- Vi skal se os selv som en vigtig og identitetsskabende del af "Vores sted", der er den samlede overskrift på Lejre Kommunes brandingstrategi. Den lægger vægt på fællesskab, kulturarv, natur og bæredygtighed, der tilsammen karakteriserer det "gode liv på landet – tæt på storbyen". Her skal Sagnlandet og Kongehallen indgå som "Vores helt særlige sted i Lejre Kommune".
- Vi skal i vores eksterne branding af Sagnlandet Lejre som mini-destination anvende Kongehallen som epicenter, fordi Kongehallen er vores fyrtårn, der har potentialet og formatet til at skabe opmærksomhed både nationalt og internationalt.
- Vi skal derfor internt gøre os klart, hvad der i Sagnlandet er det helt unikke i vores egen fortælling om Kongehallen, og som kun vores Kongehal kan være afsender af.
- Vi skal derfor internt arbejde med at udrede og trække de "røde tråde", der på tværs af alle vores områder og afdelinger spinder Kongehallen sammen med resten af Sagnlandet i en meningsfuld totaloplevelse for gæsterne, så de oplever en gennemtanke og helstøbt kunderejse.

For alle Sagnlandet Lejres forskellige afdelinger og områder er der ultimo 2020 iværksat de første udviklingsmøder med alle områdeansvarlige. På møderne sættes den fælles strategiske retning, og der defineres individuelle mål og fastlægges konkrete, afdelingsspecifikke indsatser og handleplaner. Det tværgående strategiarbejde skal sikre, at hele arbejdspladsen holder fælles retning og har indsigt i den overordnede vision, som Sagnlandet skal udvikle sig efter i de kommende år. Strategiudviklingen, der skal sætte kød og blod på visionen, fortsætter i 2021.

COVID-19 RESTRIKTIONER OG INDSATSER

Nedlukningen af Danmark 11. marts 2020 blev startskuddet på et omfattende arbejde med at omstille Sagnlandet Lejres drift til gældende COVID-19 restriktioner, så det blev muligt at holde åbent for gæster, når regering, folketing og sundhedsmyndigheder gav grønt lys for genåbning af kultursektoren. For Sagnlandet var det fra 8. juni 2020, datoen hvor forsamlingsforbud blev løftet fra 10 til 50 personer. Myndighedernes restriktioner blev løbende ændret i gennem hele 2020 og i forbindelse med hver ændring, justerede Sagnlandet Lejre sine planer derefter.

Beredskabsplaner

Det blev til i alt 5 beredskabsplaner i perioden 12 maj til og med efterårsferien 18. oktober 2020, hvor Sagnlandets hovedsæson med almindeligt publikumsåbent sluttede. Herefter afvikler Sagnlandet gruppearrangementer for skoler, private og offentlige virksomheder, organisationer samt større private grupper. Det fik imidlertid en brat ende, da forsamlingsforbud fra 26. oktober blev sat ned fra 50 til 10 personer. Det medførte straks aflysninger af alle bookede møder og konferencer. Af samme grund aflyste Sagnlandet sit årlige, traditionsrige juleåbent i de tre første adventsweekender, der hverken ville være forsvarligt ud fra et sundhedsmæssigt, gæstetilfredsheds-mæssigt og økonomisk perspektiv.

Siden 5. januar 2021 er restriktioner skærpet yderligere, bl.a. skal udendørs kulturinstitutioner, zoologiske anlæg, akvarier mv. holde både indendørs- og udendørsarealer lukkede for offentligheden. Fra 1 marts har myndigheder givet grønt lys for delvis åbning af udendørs attraktioner med et forsamlingsforbud på max. 5 personer og krav om at alle indendørs faciliteter er lukket. Sagnlandet Lejre er derfor pt. lukket for alle aktiviteter indtil forsamlingsforbudsstørrelse og øvrige restriktioner i lighed med 2020, gør det muligt at åbne på meningsfuld vis.

COVID-19 håndtering i åbningssæson

I den korte åbningssæson fra 8. juni til 18. oktober 2020 håndterede Sagnlandet Lejre myndighedernes krav og anbefalinger med følgende COVID-19 forebyggende tiltag:

Information: COVID-19 forholdsregler blev annonceret på flyers, som gæsterne fik udleveret i Sagnlandet Lejres butik ved billetkøb, i Sagnlandet Lejres APP og på vores hjemmeside.

Afspritning og håndhygiejne: Ca. 25 spritstandere blev placeret rundt omkring i Sagnlandet på strategiske steder, bl.a. ved: Alle kontaktpunkter som ind- og udgangsdøre, låger i hegn, indgange til historiske områder og hvor formidlingsaktiviteter i øvrigt foregik. Derudover tog Sagnlandets formidlingsinstruktører dagligt ca. 25-30 "løse" spritbeholdere med ud i marken, hvor de blev stillet let tilgængeligt op, hvor formidleren befandt sig.

Afskærmning og ensretning: I Butik og Cafe blev opsat plexiglasafskærmning hvor relevant i forbindelse med kasseekspeditioner.

Skiltning: Rundt om i Sagnlandet blev der opsat ca. 300 skilte. De var placeret ved alle ind- og udgange, bygninger, døre, fælles faciliteter som toiletter, bad og Café samt ved spritstandere.

Øget rengøring: Alle fælles faciliteter blev gjort ekstra rent flere gange om dagen ved ansættelse af ekstra rengøring.

Aflukning af mindre historiske bygninger for almindeligt publikum: Alle historiske bygninger, med undtagelse af den store Kongehal, blev lukket for frie gæster i hele sæsonen. Kun de gæster, der havde booket overnatning som fortidsfamilier havde adgang til deres "historiske bolig". Alle huse med overnattende gæster blev desuden desinficeret mellem hvert hold gæster.

Begrænsning af deltagerantal og forhåndsbooking af pladsbilletter: I Kongehallen blev der i de perioder af sæsonen, hvor forsamlingsforbud var fastsat til max. 50 personer, gennemført rundvisninger af en ½ times varighed med max 49 deltagere og 1 formidler. På Sagnlandets hjemmeside var det muligt at booke gratis pladsbilletter på fastsatte tider. I de dele af sæsonen, hvor forsamlingsforbud var 100 personer, var der fri, men ensrettet adgang til Kongehallen samtidig med, at formidlingsinstruktører i hallen sikrede løbende flow gennem bygningen.

Prøv-selv aktiviteter stærkt begrænset: Gennem hele sæsonen var populære prøv-selv aktiviteter som f.eks. bueskydning og smykkeværksted lukket. De steder, hvor der blev gennemført aktiviteter med deltagelse af gæster, var der personale tilstede, som sørgede for at hjælpe med afspritting, udlevering af genstande og introduktion til aktiviteten. Det gjaldt f.eks. i det populære familieområde ”Båldalen”, hvor folk sæsonen igennem fortsat havde mulighed for at sejle i stamme- og robåde, hugge med jernalderøkser og male mel på stenkværne med grutesten. Her var personalet af samme grund opgraderet fra normalt 2 til nu 5 instruktører.

Aflysning af store events og ”dagens sæsonprogram”: For at forebygge sammenstimlen blev der ikke lavet et dagsprogram over aktiviteter og tidspunkter til udlevering til de besøgende som normalt. Af sammen grund blev bl.a. sommerens store årlige vikingetræf med over 100 frivillige deltagere aflyst. I stedet blev alle historiske områder bemandet med en formidlingsinstruktør. Med disse tiltag var hensigten at sikre, at gæsterne på egen hånd rundt i Sagnlandet kunne møde en medarbejder, der på ad hoc basis kunne fortælle og fremvise redskaber mv.

Skoleundervisning ombooket og tilpasset: Den skoleundervisning der var forhåndsbooket i perioden april-juli blev ombooket til efterårssæson. Elevantal blev desuden reduceret i hvert område og personlige værnemidler som engangshandsker, mundbind og ansigtsskærm stillet til rådighed i forbindelse med afstandskrav og behov i den aktuelle undervisningssituation.

På dette sted skal der her lyde en varm og dybfølt tak til Liljeborgfonden, der på baggrund af ansøgning og hurtig sagsbehandling den 22. maj 2020 ydede en generøs donation til Sagnlandet på 496.000 kr. Den donation gjorde det muligt for os at aflønne alle de ekstra hænder, som det var nødvendigt at ansætte i 2020 for bl.a. øget rengøring og ekstrabemanding i Båldalen.

Investering i ombygning og udvikling af fysiske rammer aht. COVID-19

Som videnspædagogisk aktivitetscenter med fokus på gæsternes aktive deltagelse betød COVID-19 pandemiens restriktioner, at flere af Sagnlandets fysiske installationer for publikumsinddragelse med et slag var uegnede til brug i deres nuværende form. Derfor satte Sagnlandet Lejre allerede primo maj en fundraising indsats i gang for at rejse økonomiske midler til at ændre udvalgte, eksisterende faciliteter samt at skabe nye COVID-19 sikre faciliteter til gavn og glæde for gæster. Takket være stor imødekommenhed fra tre private fonde og en offentlig pulje hos Lejre Kommune lykkedes det Sagnlandet ultimo juni og primo juli at få tilsagn til:

Ombygning og udvidelse af Arkæologisk Værksted: Arkæologisk Værksted er et særdeles populært prøv-selv område i Sagnlandet. Her er bl.a. en række nedgravede ”udgravnings-sandkasser” med arkæologiske fund, som gæsterne selv skal lede efter med metaldetektor og graveske. Vores tre udgravnings-sandkasser lå pga. COVID-19 restriktioner nu for tæt og var beregnet til større grupper i hver. Takket være fondsstøtte lykkedes det at ombygge området og etablere 5 nye ”udgravnings-sandkasser” i coronasikker afstand, og som hver kunne rumme én større familieenhed. Ligeledes fik vi mulighed for at udskiftet vores to nedgravede ”undersøgelses-kasser” til henholdsvis ”skeletpuslespil” og ”menneskegrav” til to nye og større kasser med bedre afstand. Desuden fik vi som noget nyt integreret bænkesæder langs sandkasserne til hvil og snak for de deltagende familier. Endelig fik vi øget antallet af metaldetektorer og ”arkæologiske fund” til glæde for gæsterne.

Investering i samiske telte (lavuuer) for vejrlig og udeundervisning: Vores Båldalsområde, som ligger lige ved Café Hvidesøhus, er et område med bænke og bålsteder, hvor gæsterne kan spise medbragt mad. Grundet COVID-19 restriktioner og afstandskrav blev områdets kapacitet i 2020 begrænset. Det var derfor oplagt at tænke i bedre udnyttelse af Sagnlandets store,

naturskønne areal til yderligere spredning af gæsterne. Takket være fondsstøtte blev det i løbet af 2020 muligt at planlægge og anlægge flere gode og bekvemme opholdssteder spredt i landskabet for hvil og madpakkespisning. Der er nu anlagt to nye madpakkeområder under "tag" i Stenalderområdet og i Jernalderområdet i form af store samiske telte, såkaldte lavuuer. Disse faciliteter kan også bruges som ly i forbindelse med skoleundervisning i tilfælde af dårligt vejr. I forbindelse med anskaffelsen af lavuuerne, er der indkøbt 40 nye bord/bænksæt, der både skal bruges til indretning af teltene og til at opsætte rundt om i Sagnlandets store landskab.

Til hjælp til realisering af ovenstående to projekter, skal der her lyde varm tak for støtte fra Grete og Sigurd Pedersens Fond (109.000 kr.), Kaptajn Aage Nielsens Fond (50.000 kr.), Albion Fondet (20.000 kr.) og Lejre Kommune via puljen "Tilskud til børneaktiviteter for kulturinstitutioner, museer og videnspædagogiske aktivitetscentre for sommeren 2020 (50.000 kr.)."

Investering i udendørs opholds- og rastefaciliteter for øget gæstespredning: Sagnlandet Lejre har henover efterår og vinter 2020 investeret i anlæg af nyt madpakkeområde ved Landbohuse og 28 nye faste, smukke bænke, der opstilles rundt i landskabet langs vores mange hyggelige stier. Ligeledes har vi investeret i overdækning af gårdspladsen ved Cafe Hvidesøhus, hvor der er opsat kæmpe markedsparasoller med indbygget varmfunktion. Alt sammen opgraderinger og tiltag, der sikrer, at vi kan tilbyde vores gæster nye indbydende spise- og rastefaciliteter udendørs, og som samtidig sikrer mulighed for at overholde COVID-19 afstandskrav mv.

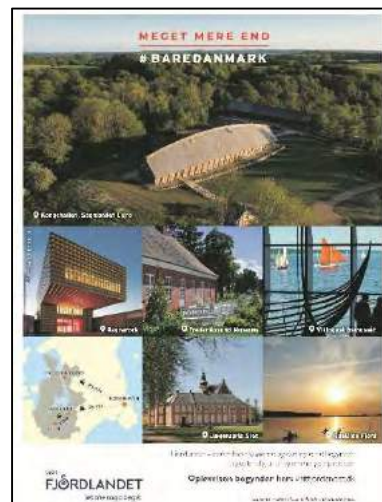
Ude på den anden side af et udfordrende og travlt år 2020, kan vi nu konstatere, at Sagnlandet gennem målrettet indsats kom helskindet gennem krisen. Vi har samtidig gjort os mange praktiske erfaringer med at skulle tilpasse vores arbejde og aktiviteter til en COVID-19 pandemi. Med disse erfaringer i bagagen, kan vi forhåbentlig forberede os langt bedre på sæson 2021.

MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION

Sagnlandet Lejre arbejder for at skabe positiv opmærksomhed omkring sit alsidige virke. Herved bidrager Sagnlandet med positiv opmærksomhed om Lejre Kommune og Region Sjællands unikke kulturhistoriske værdier og oplevelser for kulturturister, børnefamilier, skoler og institutioner, der ønsker at kombinere leg og læring med aktive natur- og kulturoplevelser.

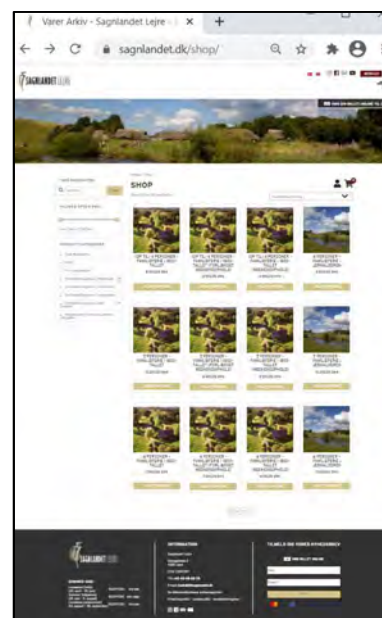
Den aktive PR-indsats omfatter trykte og sociale medier, digitale platforme og samarbejder med medieaktører. Afhængigt af medie- og målgruppe vinkler og skriver vi historierne forskelligt for at nå så stor en del af Danmarks befolkning som muligt. Målet er at styrke befolkningens interesse for kulturhistorie i almindelighed og kendskabet til Sagnlandet Lejres kulturhistoriske arbejde og aktiviteter i særdeleshed. Det skal sikre, at Sagnlandet er "top of mind", når familier og turister skal vælge mellem dagens mange eksisterende kultur- og oplevelsestilbud.

Ny hjemmeside med forbedret onlinebooking og køb

I 2020 opnåede www.sagnlandet.dk 169.851 unikke brugere. Det er en massiv stigning på 68% i forhold til 2019, hvor hjemmesiden rundede 101.014 unikke brugere. Det skyldes en række særlige indsatser og omstændigheder:

Design og udvikling af ny brugervenlig hjemmeside: I samarbejde med firmaet Standoutmedia gik Sagnlandet Lejre i luften i februar 2020 med ny hjemmeside. Standoutmedia bistod desuden med at varetage Sagnlandets google adwords-annoncering. Foruden en markant opgradering af hjemmesidens udseende og hastighed, har den ny hjemmeside gjort det nemmere for kunder at booke og købe på egen hånd. Udover køb af de sædvanlige onlinebilletter har man som noget nyt i 2020 kunnet gennemføre både booking, valg af "fortids-hus" og betaling af fortidsfamilieophold på egen hånd takket være øget digitalisering og forenkling af procedurer.

Indvielse og åbning af Kongehallen 17. juni 2020: Kongehalsåbningen var i sigens natur den største nyhed i hele Sagnlandet Lejres 55 år lange historie. Åbningen, og det store PR arbejde op til (der måtte laves fuldstændigt om pga. aflysning af den oprindeligt planlagte åbning 29 maj og tilpasses ny og anderledes COVID-19 åbning 17. juni) ses tydeligt i hjemmesidestatistik. Trafikken på www.sagnlandet.dk blev firdoblet på åbningsdagen og fulgt af markante "spikes" i dagene efter. Der har ligeledes været forhøjet trafik (målt i antal brugere) på hjemmesiden resten af sæsonen igennem.

Erhvervsministeriets sommerpakke med 50% rabat på entre i skolernes sommerferie på bl.a. Videnspædagogiske Aktivitetscentre. Den øgede trafik på hjemmesiden i sommerferien skyldes også synergien mellem den nyåbnede Kongehal, Regeringens "sommerpakke-entré-rabat" og det forhold, at ekstraordinært mange danskere i 2020 holdt ferie i Danmark pga. COVID-19 utryghed ved udlandsrejser.

Massiv mediebevågenhed af Kongehalsåbningen i kombination med ovennævnte omstændigheder har bidraget til det samlede, ekstraordinære boost af unikke brugere på hjemmesiden.

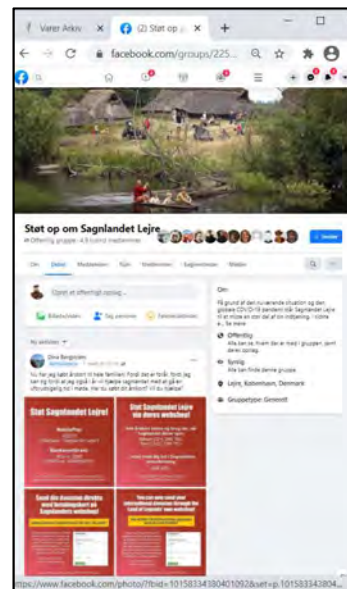
Sociale medier og særlig COVID-19 støttegruppe

Sagnlandets Facebookside har også mærket positiv effekt af Kongehalsåbningen. I 2020 har vi lavet 67 Facebookopdateringer. Ved udgangen af 2020 har Sagnlandets Facebookside nu 14.932 følgere mod 11.649 i 2019. En stigning på 28%.

Opslag der i 2020 tiltrak sig særlig meget opmærksomhed og interaktion, var bl.a. løbende opslag om byggeriet af den næsten færdige og sidenhen åbnede Kongehal. Heriblandt videoklipet af Sagnlandet Lejres protektor, HM Dronningen, som erklærer Kongehallen for åben, da hun med et velrettet sværdhug kapper det røde bånd foran hovedindgangen over.

I 2020 har Sagnlandets Kommunikations- og Salgsafdeling lagt ekstra indsats i at facilitere en ny facebookgruppe "Støt op og Sagnlandet Lejre". Den særlige støttegruppe udsprang af reaktioner på Sagnlandets COVID-19 nedlukning og vores deraf afledte, uvisse økonomiske fremtid. Primo april tog en gruppe frivillige fra Sagnlandet Lejres venneforening resolut initiativ til at oprette og drive Facebookstøttegruppen. Sagnlandets direktør og kommunikationschef har bakket op om den store frivillige indsats og hjulpet med at facilitere gruppens administratorer samt bidraget med opslag og indhold til gruppen. Gruppen voksede på rekordtid og har nu i alt 5.063 medlemmer. Mens Sagnlandet var nedlukket frem til 8. juni, sikrede de frivilliges indsats indsamlede midler på godt en halv million kroner via Facebookgruppen. De mange penge kom ind i form af støttekøb af billetter trods nedlukning, frivillige, private donationer på alt mellem 50 kr. og helt op til 50.000 kr. samt køb af talrige medlemskaber af Venneforeningen. Den voksede fra 225 til 913 medlemmer. En imponerende stigning på 406%.

Der skal her lyde en kæmpe stor og varm tak til de mange, mange frivillige facebookstøtter, der ikke bare støttede med køb og donationer, men som også delte talrige gode minder, fotos, og afholdt net-auktioner til fordel for Sagnlandet mv. Sagnlandets nu 82 årige grundlægger, Hans-Ole Hansen, bidrog desuden med fine ugentlige fortællinger fra Sagnlandets barn- og ungdom på Facebook-siden. Denne store, frivillige og hurtige indsats betød en meget stor moralsk opbakning til alle sagnlændinge i en meget mørk og usikker tid. En særlig tak skal her lyde til de tre frivillige administratorer af støttegruppen Christina Brandt, Dina Bergstrøm og Christine Roederer, der udover at svare og dele og sprede de mange Facebook indlæg også stillede op til diverse interview i TV og presse som stærke ambassadører for Sagnlandets arbejde.

Presseindsats og særlige mediasamarbejder

I 2020 har Sagnlandet Lejre udsendt i alt 25 pressehistorier, heraf 6 generelle pressemeddelelser og 19 special-historier til udvalgte medier. De generelle pressemeddelelser blev sendt til en bred vifte af medier med fokus på Sagnlandets publikumsaktiviteter, COVID-19-situationen og aktuelle projekter. En særlig glædelig pressemeddelelse blev udsendt under nedlukningen i april. Her blev Sagnlandet Lejre tildelt den fornemme Amalienborgpris af bestyrelsen for Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond. Det var kun 14. gang siden 1972, at prisen blev uddelt. Den tildeles i anerkendelse for en væsentlig videnskabelig eller kulturel indsats. I august 2020 kunne Sagnlandet Lejre igen udsende meddelelse om en særlig anerkendelse. For her blev Sagnlandet årets modtager af Snedkerprisen, der blev tildelt Sagnlandet for arbejdet med Kongehallen og projektets innovative brug og kombination af traditionelt snedker- og

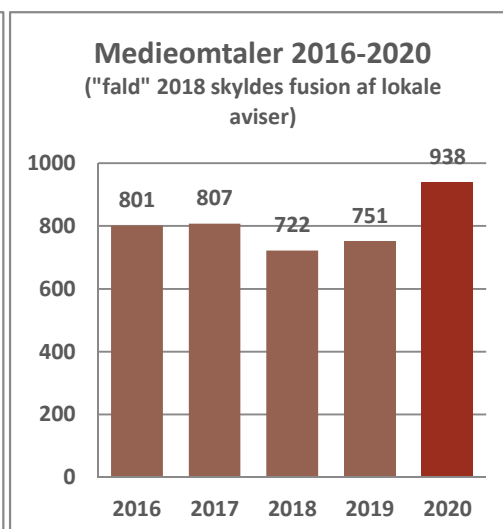
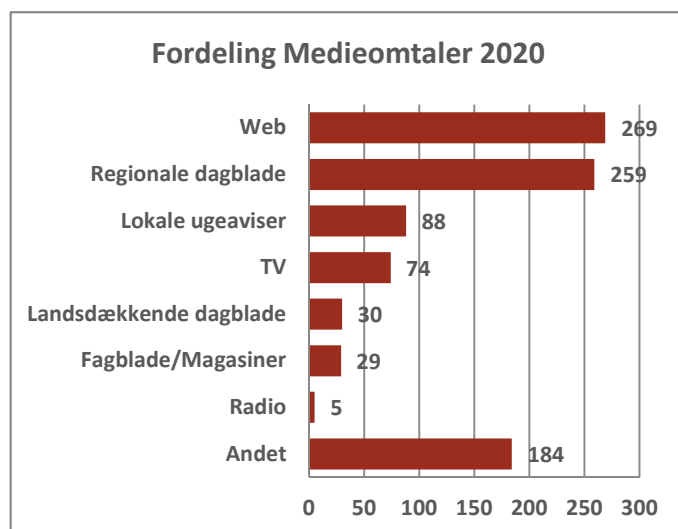
træskærer arbejde og hypermoderne digitale CNC-skæreteknikker. Det var kun tredje gang, at Snedkerprisen blev uddelt.

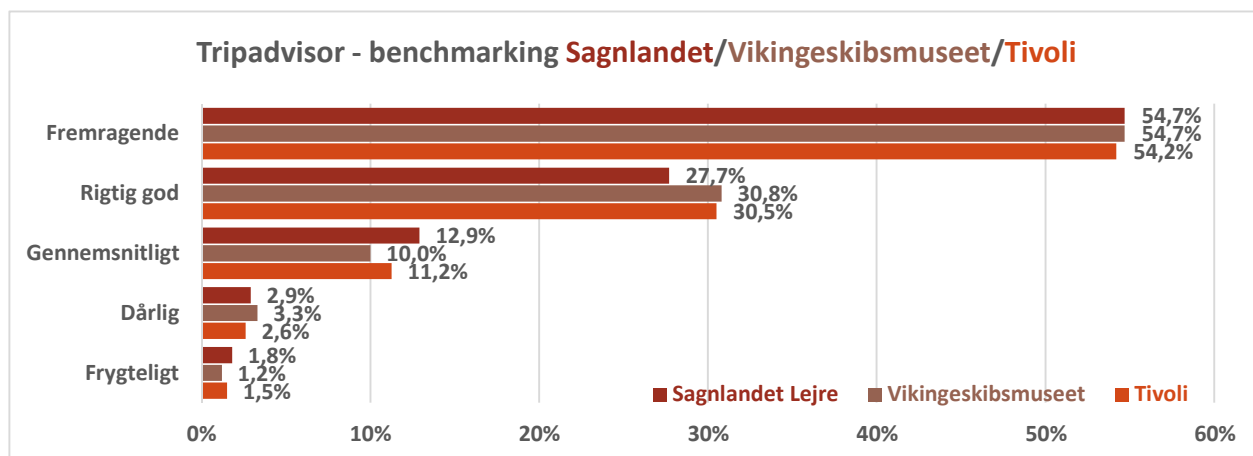
De specielle historier pitcher og "forærer" vi til udvalgte medier, der både kan omfatte trykte og online-medier, flow tv og streamings programmer. I 2020 har vores pressepicth omfattet særlige historier om alt fra COVID-19-udfordringer, til frivillige Sagnlands-forkæmpere samt åbningen af Kongehallen. Mange af de i alt 19 pitch af special-pressehistorier udviklede sig til flere separate omtaler. Det gav bl.a. store artikler i fagblade som "Skoven", "Dansk Byggeri", VisistDKs internationale nyhedsbreve, Politikens "Vi rejser" samt flotte arkitekturanmeldelser i Berlingske Tidende og Weekendavisen. Ligeledes blev Kongehallen præsenteret i nyhedsudsendelser på DRs TV-avisen, TV2-Nyheder, TV2-News og TV2-Lorry samt i DR P1, P3 og P4.

Foruden det direkte arbejde med medierne, blev der i 2020 lagt mange kræfter i koordinering og fælles indsats i et samarbejde med Kongehuset kommunikationsafdeling i forbindelse med HM Dronningens indvielse af Kongehallen. Således delte Kongehuset opslag om åbningen af Kongehallen i Sagnlandet Lejre på deres egne platforme: <http://kongehuset.dk/foto-video/indvielse-af-kongehallen-i-sagnlandet-lejre> og <https://www.facebook.com/detdanskekongehus/posts/1229550877383491>

I efteråret 2020 indgik Sagnlandet Lejre i to særlige mediasamarbejder. Det ene var med DR om produktionen af TV-serien "Hvor Ligger Løkken", der blev sendt i 2020. Her er et afsnit optaget i Sagnlandet Lejre. Det andet var et samarbejde med Rådet for Sikker Trafik og produktionsselskabet New Land. I forbindelse med en kampagne for brug af cykelhjelme i trafikken lavede de en række optagelser i Sagnlandet. Kampagnen er planlagt til brug i 2021.

Samlet antal medieomtaler i 2020 udviser en stigning på 24,9 % i forhold til 2019. Fra i alt 751 omtaler i 2019 op til 938 i 2020. Med til billedet hører, at antallet af TV-omtaler i 2020 er sat konservativt. Det skyldes, at det ikke er muligt at høste data på samtlige visninger af diverse programmer og spots på bl.a. DR. Aktuelt gælder det f.eks. genudsendelser af Brødrene Madsens Tidsrejse og den nye serie "Hvor ligger Løkken?". Her har Sagnlandet Lejre f.eks. være eksponeret i hvert eneste reklamespot for serien udover i selve afsnittet. Tilsvarende gælder genudsendelser og visninger af nyhedsklip fra f.eks. åbningen af Kongehallen, som kun registreres i databaser som infomedia én gang, men som har været vist talrige gange.

Sagnlandet Lejre omtales også af sine gæster, når de deler deres besøgsoplevelser via sociale medier. Sådanne brugerdrevne omtaler har naturligvis betydning for andre potentielle gæsters opfattelse af Sagnlandet og indgår i deres til-/fravalg af attraktioner som udflugtsmål. Det er derfor vigtigt at følge, hvordan vi i Sagnlandet bedømmes ”uden for hegnet”.

En vigtig, international brugerplatform er TripAdvisor. Derfor har Sagnlandet lagt link til TripAdvisor på sin hjemmeside for at bruge den som et aktivt, men ikke styrbart, markedsføringsredskab. Anmeldelserne her komplementerer vores egne, interne, skriftlige gæsteanalyser. Kommer der kritik, er det af samme grund vigtigt at besvare denne hurtigt.

TripAdvisors anmeldelser viser i 2020 fortsat god overensstemmelse med Sagnlandets egne publikumsanalyser om end bedømmelserne på nettet er skarpere. Benchmarking med en lokal samarbejdspartner, Vikingskibsmuseet og et nationalt og internationalt dansk attraktionsikon, Tivoli, viser, at Sagnlandets medarbejdere i sådanne eksterne bedømmelser opnår flotte vurderinger af gæsterne”. Til forskel fra 2019 må vi dog konstatere et vist skred fra ”Fremragende” (fra 59,4% i 2019 til 54,7% i 2020) til kategorierne ”Rigtig god” (fra 25,8% til 27,6%) og ”Gennemsnitlig” (fra 10,3% til 12,9%), mens Tivoli og Vikingskibsmuseet ligger omtrent uændret. Forskydningen må igen forklares ved COVID-19, hvor Sagnlandet var nødsaget til at reducere sine ”prøv-selv-aktiviteter” markant samtidig med, at de historiske miljøers små huse, kun kunne opleves udefra og ikke som normalt også indefra.

ØKONOMI

Årsresultat 2020

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR-31. DECEMBER	2020 (kr.)	2019 (kr.)
Undervisningsministeriet (driftstilskud)	5.376.000	5.426.000
Lejre Kommune (driftstilskud)	2.285.000	2.285.000
Diverse offentlige tilskud	60.166	0
Ekstraordinære tilskud (tildelte hæderspriser og tilskud private fonde)	1.126.000	
Entreindtægter (eksl. "sommer-pakke-tilskud 27/6-9/8 2020)	7.638.398	4.202.355
Varesalg, butik og kiosk	3.371.464	2.066.390
Øvrige indtægter	2.389.699	2.570.956
Periodisering donationer (Velkomstcenter 2009, Hvidesøhus 2019, Sagnkongernes Verden 2020)	3.291.861	1.063.647
NETTOOMSÆTNING	25.538.588	17.614.348
Vareforbrug	-2.401.272	-1.871.936
Andre driftsindt. (Omsæt. Indkøbscentral ved byggeri Sagnkongernes Verden)	7.143.956	31.111.411
Diverse offentlige tilskud - inkl. lønkomensation 3/4-1/6 2020	475.450	
"Sommer-pakke-tilskud", statsrefusion 50% billetterabat i per. 27/6-9/8 2020	4.240.830	
DÆKNINGSBIDRAG	34.997.552	46.853.823
Personaleomkostninger	-11.761.262	-12.105.216
Øvrige omkost. (salgs-, ejendoms, auto og administrationsomkostninger)	-6.399.783	-2.863.365
Af- og nedskrivninger	-1.335.962	-1.237.872
Andre driftsomkost. (omkostninger vedr. byggeri Sagnkongernes Verden)	-8.292.984	-30.501.503
DRIFTSRESULTAT	7.207.561	145.867
Indtægter af kapitalandele	-560.424	-13.887
Andre finansielle omkostninger	-100.826	-63.280
ÅRETS RESULTAT	6.546.311	68.700
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
Henlæggelser til reserve til særlige vedligeholdelsesopgaver ¹⁾	6.120.000	0
Overført resultat	426.311	68.700
I ALT	6.546.311	68.700

1) Sagnlandets mange historiske miljøer er særdeles vedligeholdelseskrævende. Hensatte midler gør det muligt at gennemføre større, samlede renoveringer af bygninger og landskabsinstallationer på forsvarlig vis.

Siden 2016 har resultatopgørelsen afspejlet, at Fonden Sagnlandet Lejre har realiseret udbygningsprojektet "Sagnkongernes Verden" finansieret af private fonde. Det gælder også i resultatopgørelse 2020. Sagnlandets dækningsbidrag er i 2020 faldet til 35,0 mio. kr. mod 46,9 mio. kr. i 2019) da byggeri af Kongehal blev afsluttet i 2020. Nettoomsætning, der afspejler drift under normale forhold uden ekstraordinære anlægsprojekter, er steget til (25,5 mio. kr. mod 17,6 mio. kr. i 2019) pga. øget besøgsinteresse som belyst ovenfor..

Samfundsregnskab

I tilknytning til det ordinære årsregnskab udarbejder Sagnlandet Lejre hvert år et samfundsregnskab. Samfundsregnskabet illustrerer, hvordan Sagnlandets tilstedeværelse og aktiviteter har positiv indflydelse på den økonomiske omsætning i samfundet uden for Sagnlandet.

En vurdering af Sagnlandets samfundsmæssige betydning anskueliggør vi gennem den såkaldte ABS-analyse. ABS står for Attraktionernes Betydning for Samfundet. Analysen har til formål at vurdere og kvantificere attraktioners:

- Direkte økonomiske afledte effekt overfor det offentlige i form af skatter og afgifter.
- Indkøb fordelt på lokalområde, region, Danmark og internationalt.
- Bidrag til arbejdspladser og omsætning i lokalområdet.

ABS-analysen er udviklet af revisionsfirmaet KPMG i regi af Danmarks hidtil største kompetenceudviklingsprojekt for attraktioner, ODA-projektet (Oplevelsesudvikling i Danske Attraktioner) finansieret af Arbejdsmarkedets Feriefond. ABS-analysen integrerer de officielt anerkendte beregningsmodeller TØBBE (Turismens Økonomiske Betydning for Samfundet udviklet af VisitDenmark) og LINE (model for den økonomiske aktivitet i danske kommuner udviklet af AKF (Anvendt Kommunal Forskning)).

ABS-analysen anvender f.eks. oplysninger om døgnforbrug for endagsturister fordelt på regionsniveau og nationalitet baseret på VisitDenmarks analyser af danske og udenlandske turlisters forbrug. Disse nationale statistiske oplysninger kombineres med attraktionens egne publikumsanalyser og regnskabstal.

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet 2020			
BETALT TIL SAMFUNDET		MODTAGET FRA SAMFUNDET	
A-skat, AM-bidrag	4.027.614 kr.	Offentlige, ordinære driftstilskud	7.661.000 kr.
ATP	117.183 kr.	Ekstraordinære offentlige tilskud	0 kr.
Salgsmoms	2.940.220 kr.	Købsmoms, netto	2.853.899 kr.
Energiafgifter netto	336.484 kr.	Refusion, fleks-job mv.	1.600.449 kr.
Fleksjobbidrag Stat	98.976 kr.	Refusion, sygedagpenge, barsel mv.	193.785 kr.
AUD, FIB, Barselsfond mv.	185.363 kr.	Refusion, energiafgifter	139.768 kr.
I ALT BETALT DIREKTE TILBAGE TIL SAMFUNDET	7.705.839 kr.	I ALT DIREKTE BETALING FRA SAMFUNDET	12.448.900 kr.
NETTOBIDRAG FRA DET OFFENTLIGE		4.743.061 kr.	

Sagnlandets direkte, økonomiske udveksling med samfundet viser, at nettobidrag fra samfundet til Sagnlandet i 2020 er på 4.743.061 kr. (I 2019 var samfundets nettobidrag 7.107.875 kr.)

Samfundets samlede økonomiske nettobidrag til Sagnlandet er således 2.917.939 kr. mindre end de samlede driftstilskud på 7.661.000 kr., som Sagnlandet Lejre i 2020 modtog i ordinært driftstilskud fra stat og kommune til sit almennyttige virke. Målt på regnskabstal har Sagnlandet i 2020 således returneret ca. 38 % (2,9 mio. kr.) af sit ordinære offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet i kroner og øre.

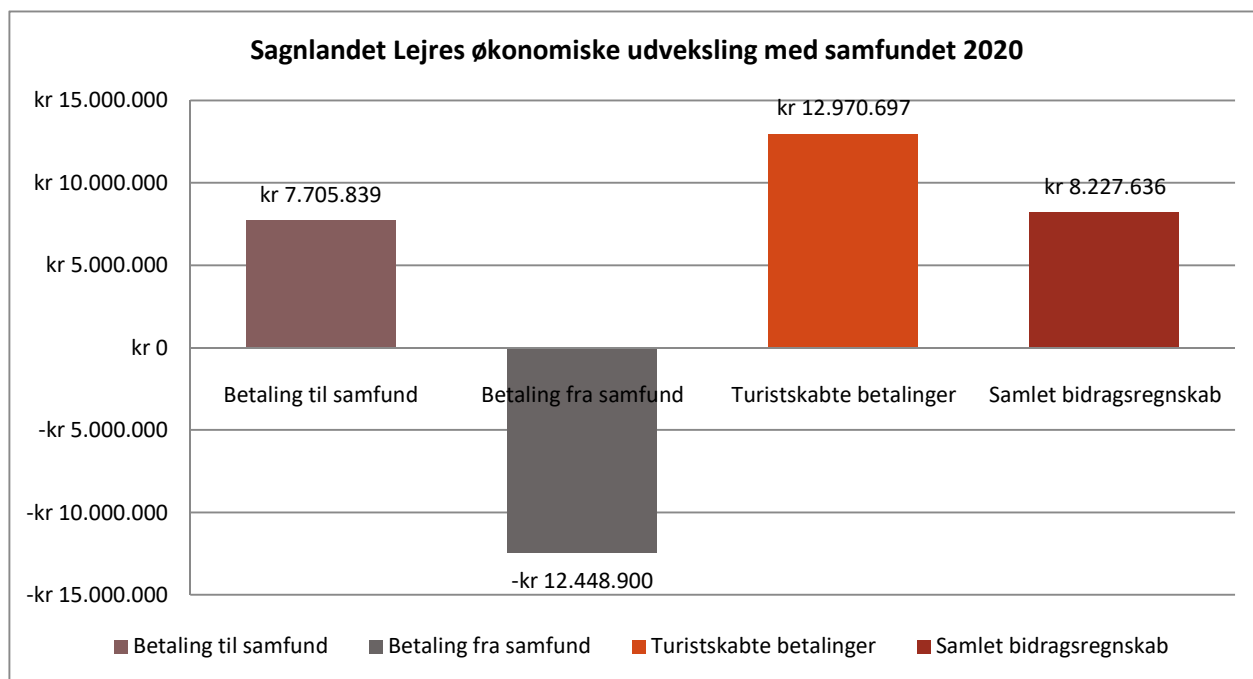
SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet

Udover at Sagnlandet sender ca. 38 % af sine offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet, sikrer Sagnlandets virksomhed og mange besøgende, at andre aktører uden for Sagnlandet kan bidrage positivt til samfundsøkonomien.

Sagnlandets afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet beregnes ud fra ABS-modellen. Det sker vha. VisitDenmarks økonomiske nøgletal for forskellige turisttypers døgnforbrug (Kyst/Naturturisters døgnforbrug 2020) og sammensætningen af Sagnlandets 97.728 besøg i 2020 opgjort vha. gæsteanalyser. Samlet set skaber Sagnlandets virksomhed et afledt bidrag til samfundet på 12.970.697 kr. i turistskabte betalinger gennem jobskabelse ud over Sagnlandets egne arbejdspladser. Når samfundets nettobidrag på 4.743.061 kr. fratrækkes de turistskabte betalinger, har Sagnlandets virksomhed i 2020 givet et positivt nettobidrag til samfundet på i alt 8.227.636 kr. (I 2019 var Sagnlandets nettobidrag 1.256.639 kr.). Det er en markant vækst på 655%, der afspejler et voldsomt øget besøgstal efter Kongehallens åbning i 2020.

SAGNLANDET LEJRES afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet 2020

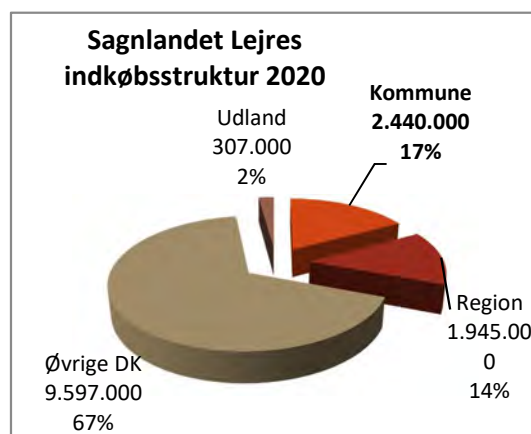
Antal besøgende i alt	97.728	
Hvoraf	75.368	kommer til området pga. SAGNLANDET LEJRE
Hvoraf	11.757	besøger området pga. Sagnlandet og andre oplevelser
Hvoraf	10.603	besøger området eller bor i området og besøger derfor Sagnlandet i anden forbindelse
I alt udgør	68.357	af det samlede besøgstal endagsturister
Disse endagsturister skaber en omsætning i samfundet for i alt kr.	29.052.609 kr.	
Af samlet antal besøgende vælger	10.675	at overnatte i området (ca. 15 km's radius)
De overnattende gæster skaber en omsætning i samfundet på kr.	8.006.525 kr.	
Samlet skaber alle de besøgende en omsætning i samfundet på kr.	37.059.134 kr.	udover den omsætning som lægges direkte i SAGNLANDET LEJRE
Heraf udgør kr.	18.529.567 kr.	omsætning i området
SAGNLANDET LEJRE skaber gennem den afledte omsætning	48	arbejdspladser i samfundet udover Sagnlandets egne arbejdspladser
Disse 48 arbejdspladser bidrager med	12.970.697 kr.	til de offentlige kasser i form af moms, A-skat, ATP og lign.
SAGNLANDET LEJRES samlede bidragsregnskab til samfundet er	8.227.636 kr.	Samlet set bidrager Sagnlandet positivt til samfundet alene målt på økonomiske parametre.

SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur

Sagnlandet anvendte i 2020 i alt 14.289.000 kr. ex. moms i køb af varer og tjenesteydelser. (I 2019 var beløbet på i alt 39.431.000 kr. ex. moms). Den store fald i køb af varer og tjenesteydelser siden sidste år skyldes, at Sagnlandet Lejres store udbygningsprojekt, Sagnkongernes Verden, finansieret af private fonde, blev afsluttet i første halvår af 2020, mens 2019 repræsenterede byggeriets tyngdepunkt og 2018 byggeriets opstart.

Fordeling på Kommune, Region, Øvrige Danmark og Udland viser Sagnlandets bidrag til omsætning i erhvervslivet fordelt på geografi. I 2020 har Sagnlandet lagt betalinger for 2,44 mio. kr. alene i Lejre Kommune til gavn for det lokale erhvervsliv, bl.a. pga. Sagnkongernes Verden, hvor en lokale firmaer har haft ordrer. I 2019 var beløbet på 11,9 mio. kr., i 2018 var det 3,1 mio. kr., i 2017 var det 3,3 mio. kr., i 2016 var det 3,4 mio. kr. Tilbage i 2015, før Sagnlandet Lejre iværksatte sine store udbygningsarbejder, var tallet 0,8 mio. kr..

Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet

ABS-analysen viser, at Sagnlandets samlede virksomhed i 2020 skaber en økonomisk merværdi for samfundet på godt 8,2 mio. kr. alene anskuet ud fra en markedsøkonomisk synsvinkel.

Vi er stolte over at, at økonomisk værdiskabelse også er mulig for en almennyttig institution som Sagnlandet Lejre. Det viser, at brug af offentlige midler i kulturhistorisk arbejde ikke skal opfattes som udgifter men som en investering, der også generer et øget samfundsøkonomisk afkast. Hertil kommer den allervigtigste, men ikke økonomisk kvantificerbare værdi, der er formålet med Sagnlandets almennyttige arbejde: At skabe og formidle kulturhistorisk viden til samfundets borgere gennem almen folkeoplysning og undervisning. Det er en vigtig indsats, hvor Sagnlandet bidrager til at skabe sammenhængskraft, viden og forståelse hos børn og voksne om vores historiske rødder i et alment dannelsesprojekt. Et dannelsesprojekt der viser, at vi som mennesker er både historieskabte og historieskabende og derfor har ansvar for de handlinger og valg, vi træffer i nutiden med konsekvens for fremtiden.

Anerkendelsen af vores almennyttige og folkeoplysende dimension kommer til udtryk gennem godkendelser, evalueringer og anden opbakning til vores virke:

- Sagnlandet Lejre er klassificeret som et videnspædagogisk aktivitetscenter af Undervisningsministeriet, der støtter med driftstilskud. Et videnspædagogisk aktivitetscenter står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og bygger sin vidensformidling på publikums aktive deltagelse.
- Sagnlandet Lejre er i 2008 udvalgt af Kulturstyrelsen som én af "200 særligt udvalgte seværdigheder af national interesse". Disse seværdigheder symboliseres ved et brunt Johanneskors på vejviserskilte ved landevejene for at gøre opmærksom på, at her ligger en national seværdighed, der er en omvej værd.
- Sagnlandet Lejre er godkendt af SKAT som alment velgørende/-almennyttig institution efter ligningslovens § 8A. Det gør det muligt for givere at fratrække gavebeløb i deres skattepligtige indkomst.
- Hendes Majestæt Dronningen har siden 2003 accepteret at være Sagnlandet Lejres protektor.
- Sagnlandet Lejre ligger centralt i Sjællands første nationalpark, Skjoldungernes Land, udpeget af miljøminister og folketing i 2015.
- Sagnlandet Lejre modtog i 2020 Amalienborgmedaljen og Amalienborgprisen i påskønnelse af genskabelsen og formidlingen af Kongehallen samt Sagnlandets øvrige formidling fra jægerstenalder til 1800-tal.
- Sagnlandet Lejre modtog i 2020 Snedkerprisen som innovativ bygherre, der med Kongehallen har vist et prisværdigt eksempel på udøvelse af snedkerhåndværket, der er teknologisk innovativt og præget af stor respekt for håndværkstraditioner.

Udover at udvikle og tilbyde skoleundervisning, lærer- og pædagogkurser, gennemføre fagligt funderede og lærerige kulturhistoriske events og aktiviteter for børnefamilier og turister samt at udføre og være ramme for eksperimentalarkæologisk forsøgs- og rekonstruktionsarbejde, engagerer Sagnlandet sig også i samfundsaktuelle udfordringer. Det sker såvel gennem egne udviklingsprojekter samt gennem eksterne samarbejdsprojekter, der skal skabe samfundsgavnige effekter, der rækker langt ud over Sagnlandets egne grænser. Som del af den samfundsøkonomiske afrapportering, skal der her gives få udvalgte eksempler på sådanne indsatser, som Sagnlandet Lejre i 2020 bl.a. har involveret sig i.

SÆRLIGE BEGIVENHEDER

Kongehallen – Indvielse af et arkitekturhistorisk ikon for Nationalpark og Lejreområde

Efter godt 2 års intens byggetravlhed blev opførelsen af en enestående Kongehal og et smukt langhus fra 700-tallet afsluttet ultimo maj 2020. De to bygninger, der i fondsprojekt Sagnkongernes Verden optrådte med arbejdstitlerne HAL og HUS, blev indviet og åbnet for offentligheden den 17. juni 2020. Det arkæologiske forlæg for byggeriet er lokalt. Hallen med det tilhørende, samtidige langhus er den største af de i alt 7-8 udgravede kongehals-bygninger fra germansk jernalder og vikingetid, som Roskilde Museum har udgravet ved Gl. Lejre. Efter udgraverens, Tom Christensens tolkning har langhuset fungeret som overnatningshus for kongehallens beboere og gæster, mens den enorme hal få meter derfra har haft en mere repræsentativ funktion. Sideløbende med byggeriet er der i 2020, som i 2019, udført omfattende research på historiske møbler, husgeråd og klædedragter til det royale 700tals miljø. Rekonstruktioner af disse genstande blev fortsat i 2020 og pågår fortsat ind i 2021.

Byggeriet af Sagnkongernes Verden, der udover HAL og HUS omfatter et moderne MAGASIN (opført i 2017 og taget i brug i 2018), er muliggjort ved to generøse donationer fra hhv. A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal (65 mio. kr.) og Augustinus Fonden (11 mio. kr.). Igennem hele projektet har begge fonde bidraget med værdifuld sparring og konstruktive råd gennem faste styregruppemøder.

Formålet med Kongehalsprojektet

Projekt Sagnkongernes Verden har til formål at give både børn, unge og voksne "syn for tegn" og oplevelser for både hånd, hoved og hjerte. Et besøg i Sagnkongemiljøet skal både give indblik i nordisk mytologi, Danmarks sagnhistorie, datidens hierarkiske samfundsstruktur, brug af naturens ressourcer og godt håndværk. Det hele formidlet i rammen af en særegen nordisk husform, der opstår i løbet af jernalderen i form af huse med buede langvægge og dobbeltkrumme tagkonstruktioner. Det er en arkitektur, der rummer særlige, raffinerede proportionsforhold, som afslører stor geometrisk viden og indsigt. Sagnlandets arbejde med analyser af forhistorisk arkitektur i kombination med selve

projekteringen af kongehallen har således givet ny og spændende forskningsmæssig viden. Den grundlæggende præmis, som Sagnlandet har valgt ved sin genskabelse af Kongehalsmiljøet, er at anskue og opleve datidens monumentale haller som et arkitektonisk udtryk for "en arena for højere magter". Dvs. bygninger der i samtiden både har fungeret i iscenesættelsen af de religiøse/guddommelige magter som de verdslige/politiske magter. Kongehallen er derfor indrettet med tidstypisk inventar og billedskærerarbejder, der understøtter denne fortælling, der samtidig kan perspektiveres til, hvordan magt og religion også i dag iscenesættes vha. arkitektur, symboler og særlige regler og ritualer.

Sagnkongernes Verden indgår således i et vigtigt dannelsesperspektiv, hvormed Sagnlandet vil skærpe børn og unges historiske forståelse af andre tiders livsvilkår og trosforestillinger kombineret med en respekt for vores forfædres kreativitet og innovationsevne. Det skal sikre, at alle gæster efter et besøg i Kongehallen oplever sig selv som del af et større historisk hele og med en bevidsthed om, at hver generation står på skuldrene af de foregående på godt og ondt.

Ud fra et samfundsperspektiv indgår projektet i synergi med vigtige samfundsmæssige indsatsområder. Projektet forholder sig til kommunale, regionale og nationale strategier om åben skole og praksisnær undervisning, styrkelse af lokal identitet og sammenhængskraft og udvikling af bæredygtig kulturturisme for øget vækst og beskæftigelse. Projektet kommer derfor mange forskellige interessenter til gavn.

Sagnlandet har endvidere valgt at kombinere vikingernes elegante arkitektur med det 21. århundredes teknologi og viden om indeklima, arbejdsmiljø og lyssætning. Derfor er HALLEN og HUSETS overlegne halkanstrukturer placeret på moderne fundamenter med strøm, varme, vand og fiberkabler, der muliggør aktiviteter og brug på alle årstider. Et kæmpe jordvarmeanlæg på 4000 m² opført som del af projektet bidrager til bæredygtig drift.

SAGNKONGERENES VERDEN er derfor ikke alene udtænkt og projekteret som et nyskabende kulturhistorisk projekt, der forbinder historiens dybe rødder på tværs af arkæologi, mytologi, arkitektur og landskab i en integreret oplevelse. Det er samtidigt et teknologisk innovationsprojekt, hvor Sagnlandet har sat sig som mål at bryde nye veje og vise, hvordan man på æstetisk vis kan bygge bro mellem forhistorisk arkitektur og moderne teknologi for at skabe fleksible rammer for historisk levendegørelse, undervisning og kulturhistoriske arrangementer.

En festlig indvielse med HM Dronningen

Pga. COVID-19 nedlukning og et forsamlingsforbud på max. 10 personer gældende frem til 8. juni 2020 måtte Sagnlandet Lejre aflyse den oprindeligt planlagte indvielse 29. maj med deltagelse af 400 VIP-gæster herunder HM Dronningen, repræsentanter fra Kongehuset, A. P. Møller Fonden, Augustinus Fonden og en lang række af Sagnlandets vigtige interessenter og samarbejdspartnere, herunder hele Lejres Kommunalbestyrelse. Heldigvis lykkedes det takket være enestående samarbejdsvilje fra Kongehuset og Fonde med kort varsel at planlægge en alternativ indvielse onsdag den 17. juni med i alt 50 deltagere, hvilket var den maksimalt tilladte forsamlingsramme på dette tidspunkt.

Inden den officielle indvielse kl. 14.00 var Sagnlandet Lejres bestyrelsesformand vært for en privat frokost i Kongehallen med bl.a. deltagelse af HM Dronningen samt bestyrelsesformænd og direktører for A. P. Møller Fonden, Augustinus Fonden, bestyrelsen i Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond samt Lejre Kommunes borgmester. Her var der lejlighed til god og uformel samtale om projektet, det gode samarbejde og Kongehallens arkæologiske baggrund mv.

Kl. 14.00 gik det officielle program i gang, hvortil pressen – på behørig COVID-19 afstand og fra på forhånd definerede presse-pools – havde mulighed for at overhøre, fotografere og filme

den officielle indvielse. Den blev indledt med velkomst ved Sagnlandet Lejres bestyrelsesformand Kristian Kristiansen fulgt af taler ved A. P. Møller Fondens bestyrelsesformand Ane Mærsk Mc-Kinney Uggle, Augustinus Fondens bestyrelsesformand Anne Birgitte Gammeljord og Lejre Kommunes borgmester Carsten Rasmussen. Efter talerne fulgte et stemningsfuldt musikalsk indslag. Det var den historiske musikgruppe Virelai, der sang og spillede på rekonstruerede middelalder instrumenter og vakte fortidens klange til live. Herefter indtog Sagnlandet Lejres protektor, HM Dronningen, talerstolen for at overrække den fornemme Amalienborgmedalje, som Sagnlandets direktør modtog med en takketale på vegne af såvel projektets entusiastiske byggeteam gennem 5 år og Sagnlandets engagerede bestyrelse og medarbejderstab. Herefter blev HM Dronningen, fondsrepræsentanter, øvrige talere samt VIP-gæster ledt af den smukke plankebelagte processionsvej op til Kongehallens hovedindgang.

I dagens anledning var indgangen flankeret af en æresvagt af to Sagnlands vikinger og symbolsk afspærret ved et rødt bånd. Til stor begejstring for alle huggede HM Dronningen båndet over med et velrettet hug af en smuk rekonstrueret "sax", vikingernes enæggede kampkniv.

Sagnlandets direktør var guide og ledte gruppen gennem Kongehallen. Undervejs fik HM Dronningen og fondenes repræsentanter lejlighed til bl.a. at møde dygtige sølvsmide og se fremstilling af små guldblik figurer, de såkaldte guldgubber samt at få fremvist krigeraristokratiets dekorerede pragthjelme, mønstersmedede sværd og en stor og overdådig udsmykket, forgyldt broche af bronze indlagt med røde granater. Sådanne store "rygknæpfibeler", (Sagnlandets rekonstruktion vejer mere end 0,5 kg), har formentlig været båret af betydningsfulde kvinder ved særlige processioner og sammenkomster i datidens halmiljø. De tolkes som et symbol på gudinden Frejas "flammende smykke", "Brisingamen", der omtales i nordisk mytologi og bl.a. ses afbildet i overstørrelse på de små guldgubbe figurer.

Herefter blev alle 50 VIP-deltagere placeret med COVID-19 afstand på mjødbænkene på hver langside af det smukke, højloftede og imponerende salsrum, hvis midterakse er prydet af et 6 meter langt ildsted. Det er den såkaldte "langild", der omtales i de norrøne kilder. HM Dronningen fik naturligvis sæde i hallens "højsæde", den fornemmeste plads ved den nordlige langside midt for langilden, mens Sagnlandet bestyrelsesformand, dr. phil. Kristian Kristiansen indtog hallens "æresgæstesæde" ved den sydlige langside vis á vis HM Dronningen.

I salsrummet fortalte Sagnlandets undervisningsansvarlige Jutta Eberhards i rollen som "vølv", vikingetidens troldkvinde, på medrivende vis den dramatiske myte om gudinden Gefion. Gefion var gift med skjoldungekongeslægten grundlægger, Skjold, der har lagt navn til Nationalpark Skjoldungernes Land, som Sagnlandet Lejre ligger i. Ifølge myten indgår Gefion aftale med den svenske Kong Gylfe om, at hun må beholde lige så meget jord, som hun på én dag kan pløje. Gefion avler herefter 4 sønner med en jætte og forvandler dem til stærke okser. Med okserne pløjer den snarrådige gudinde et stort stykke land – Sjælland – ud af Kong Gylfes Skåne, der efterlades med en mægtig sø – Mälaren. En passende fortælling til dagens åbning.

Som det sig hør og bør i et Kongehalsmiljø, blev der afslutningsvis givet gaver som led i allianceopbygning mellem betydningsfulde slægter. Således modtog HM Dronningen med glæde et smukt, stempelornamenteret lerkar fremstillet af Sagnlandets pottemagere ledsaget af en rekonstruktion i forgyldt bronze af den såkaldte "Lejre-brakteat", hvis motiv formentlig er en genvielse af myten om guden Balders død. En passende gen-gave for den smukke Amalienborgmedalje som HM Dronningen tidligere på dagen havde overrakt Sagnlandets direktør.

Herefter var den officielle indvielse slut kl. 16.00 og Sagnlandets bestyrelsesformand og direktør tog afsked med HM Dronningen, der takkede for en dejlig og spændende dag. Fra kl. 17.00 åbnede hallen for alm, gæster med ½ times rundvisninger for grupper af 50 personer ad gangen frem til kl. 22.00, hvor Sagnlandet lukkede.

Kongehalsindvielse med stor mediebevågenhed

Indvielsen af Kongehallen blev fornemt dækket i medierne med livesending fra bl.a. TV-avisen, TV2-Nyheder, TV2-Lorry, TV2 News, DR P1, DR P3 og DR P4. Også nationale og regionale dagblade, lokale ugeaviser samt diverse digitale nyhedsplatforme og medier sørgede for, at åbningen af Kongehallen nåede vidt omkring. Både før og efter indvielsen er Kongehalsprojektet ligeledes blevet flot eksponeret i 2020 - også i diverse fagblade og rejsemedier i ind- og udland.

Prisregn over Kongehallen – Amalienborgprisen og Snedkerprisen

At genskabe Danmarks største Kongehal fra Vikingetiden af over 1.000 tons dansk egetømmer, herunder ved brug af over 200 år gamle flådeeege og forsyne den med pragtfulde billedskærerarbejder, er ingen hverdagsbegivenhed. Ja, rent faktisk har vi i Sagnlandet Lejre tilladt os at kalde det for en 1.000 års begivenhed. Det har derfor være særdeles glædeligt at opleve, hvordan 10 års arbejde med fundraising og 5 års arbejde med research og projektering er blevet hædret med to meget fornemme priser:

Amalienborgprisen og Amalienborgmedaljen er indstiftet af Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond i 1972 for at opmuntre danske humanister til fortsat at udgive bøger af almen interesse på dansk. Prisen er uddelt lejlighedsvis med det hovedformål at udgive betydningsfulde ikke – skønlitterære værker på et af hovedsprogene. I 2019 besluttede Fondens bestyrelse at udvide prisens formål og fokus. Bestyrelsen ønskede, at prisen kunne uddeles oftere og rettes mod et bredere publikum som anerkendelse for en væsentlig videnskabelig eller kulturel indsats. Sammen med prisen uddeles Amalienborgmedaljen, skabt af professor Mogens Bøggild i 1983. I tildelingen af den fornemme medalje og pris på 300.000 kr. til Sagnlandet Lejre fremhæver Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond følgende:

Sagnlandet, som ligger i Lejre Kommune, er et forsknings- og formidlingscenter med fortid og arkæologi som hovedtema, hvor viden skabes og formidles gennem eksperimentel arkæologisk forskning, levendegørelse og undervisning baseret på aktiv deltagelse. Prisen påskønner genskabelsen og formidlingen af Kongehallen, som er en rekonstruktion af Danmarks største hus

fra oldtiden. Kongehallen er en del af Sagnlandet Lejres vikingeprojekt "Sagnkongernes Verden". Med projektet sætter forsøgscentret fokus på, at området omkring Lejre for over 1000 år siden var et vigtigt centrum for de danske vikinger. Med prisen følger 300.000 kr. til fortsat formidling af Danmarks fortid fra jægerstenalderen til landbotiden, samt Amalienborgmedaljen. Det er 14. gang, at Amalienborgprisen uddeles.

Snedkerprisen på 150.000 kr. uddeles en gang årligt af Københavns Snedkerlaug som en anerkendelse af det sublime træhåndværk. Prisen er siden 2018 stillet til rådighed af ægteparret bag Kirsten og Freddy Johansens Fond. Fonden støtter og tilgodeser almennyttige formål, herunder håndværksmæssige arbejder, navnlig indenfor maler- og træfagene, og yder også støtte til kulturelle, uddannelsesmæssig kunstneriske aktiviteter. Sagnlandet Lejre modtog den fornemme anerkendelse ved en festlig prisoverrækkelse i Kongehallen den 18. august 2021. Prisen blev overrakt af Snedkerlaugets oldermænd, Mads Raashou. På vegne af bestyrelsen begrundede han valget af Sagnlandet Lejre som prismodtager således:

Kongehallen i Sagnlandet Lejre er et prisværdigt eksempel på en udøvelse af snedkerhåndværket, der både er teknologisk innovativt, og præget af stor respekt for håndværkstraditioner, der strækker sig endnu længere tilbage end Københavns Snedkerlaugs historie – helt tilbage til vikingetiden. Kongehallen – både den oprindelige og den nye, som Sagnlandet Lejre har fået opført – er uomgængeligt ambitiøs. Den fortæller historier om magt, levevis, historie, håndværk og skønhed. Vikingerne var gudsbenådede snedkere. De klinkbyggede skibe, der muligvis gjorde at sejle helt ind til land, de byggede kongehaller og gårde – og de udsmykkede træet med fantastiske udskæringer, der imponerer alle, der ser dem i dag. I den nye kongehal, som er den værdige modtager af Snedkerprisen 2020, er vikingernes imponerende træskærerarbejde vakt til live med en blanding af CNC-teknik og traditionelt træskærerarbejde. Fortidens udsmykning er gjort mulig med nutidens omkostningsniveau, kongernes hal er vakt til live – og resultatet gør snedkerhåndværket ære. Tillykke til Sagnlandet med opførelsen af og Snedkerprisen 2020.

En af årets bedste arkitektoniske perler - arkitekturanmeldelser af Kongehallen

Sagnlandet Lejre og Lejre Kommune har fået sin egen "Royal Arena". Sådan lød overskriften på Berlingske Tidendes begejstrede dobbeltsidet arkitekturanmeldelse ledsaget af 5 ud af 6 stjerner den 3. maj 2020. Her fik vores projekt meget stor ros for hele den faglige research og formidling, vi har lagt i projektet. Arkitekturanmelder Holger Dahl afslutter anmeldelsen således:

Den gamle kongehal i Lejre. Her blev konger og dronninger boet, og det var her, at de holdt deres rådsmøder. Kongehallen blev bygget af kong Harald Blåtand i 940-tallet.

I Sagnlandet Lejre er man ved at lægge sidste hånd på Kongehallen:

Det hidtil mest ambitiøse forslag på at genskabe en vikingehal præcis som den blev bygget for 1.300 år siden.

Kongehallen

Lejre, som ligger mellem Roskilde og København, er et af Danmarks ældste og mest interessante kulturmiljøer. Her ligger Kongehallen, som blev bygget af kong Harald Blåtand i 940-tallet.

At Kongehallen blev bygget af kong Harald Blåtand, er der ingen tvivl om. Men det er først i 1980'erne, at man begynder at undersøge hallen og dens omgivelser.

Op til 1980'erne, hvor man først begynder at undersøge hallen, er der ingen oplysninger om hallens indre. Men i 1980'erne begynder man at undersøge hallen, og man finder ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten.

Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten. Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten.

Lejre, som ligger mellem Roskilde og København, er et af Danmarks ældste og mest interessante kulturmiljøer. Her ligger Kongehallen, som blev bygget af kong Harald Blåtand i 940-tallet.

At Kongehallen blev bygget af kong Harald Blåtand, er der ingen tvivl om. Men det er først i 1980'erne, at man begynder at undersøge hallen og dens omgivelser. Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten.

Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten. Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten.

Lejre, som ligger mellem Roskilde og København, er et af Danmarks ældste og mest interessante kulturmiljøer. Her ligger Kongehallen, som blev bygget af kong Harald Blåtand i 940-tallet. Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten.

At Kongehallen blev bygget af kong Harald Blåtand, er der ingen tvivl om. Men det er først i 1980'erne, at man begynder at undersøge hallen og dens omgivelser. Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten.

Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten. Man finder også ud af, at hallen er bygget af træ. Det er en stor opdagelse, fordi man tidligere havde troet, at hallen var bygget af sten.

Lejre, som ligger mellem Roskilde og København, er et af Danmarks ældste og mest interessante kulturmiljøer. Her ligger Kongehallen, som blev bygget af kong Harald Blåtand i 940-tallet.

10.01.2006
 7:57:07 PM - SYSTEM 1.0.0.10.0.0.0

11

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Bild: Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)
 Kongehallen i Kongehallen (2005)

"Alt i alt er det lykkedes at fastholde et samlet og forståeligt forhold mellem indre og ydre. Og selve bygningen er som arkitektur, arkæologi og parametrisk design i forening en sand triumf. Om vores vikingebygmester rent faktisk har gjort som forskerne i Lejre er kommet frem til, er naturligvis umuligt at sige, men hvis man bare betragter formens logik, dens skønhed og naturlige sammenhæng med både vikingernes langskibe og med al deres kendte ornamentik, er det yderst overbevisende. Skjoldungerne har fået deres egen Royal Arena".

Den 19. december 2020 blev Kongehallen igen nævnt i Berlingske Tidendes opsamlende artikel "Her er årets bedste arkitektoniske perler" der fremhævede 9 nye byggerier i Danmark i 2020. Om Kongehallen lød det: *"Den er kæmpestor. Stor som en hval. Faktisk er den dobbelt så lang som en blåhval, sådan ca. Det er Kongehallen vi taler om. Sagnkongens hal. En bygning som et omvendt vikingskib, der står på bakken i det, der hedder Sagnlandet Lejre, midt på Sjælland. Den er lavet helt i træ og udsmykket med bidske ulve, kloge ørne og snedige slanger. Når man står over for den ti meter høje bygning, kan man slet ikke undgå at blive overvældet, og man kan slet ikke forestille sig, hvordan bygningen må have virket på 700-tallets krigere, når de var inviteret til højebords hos kongen og kom gående op mod den rigt udsmykkede hoveddør."*

Publikums reaktioner, de flotte pristildelinger, den omfattende mediedækning samt arkitekturanmeldelserne viser, at Kongehallen som håbet, er blevet den unikke ramme, hvori Sagnlandet i mange år fremover nu kan udfolde og udvikle nye spændende publikumsaktiviteter, undervisningsforløb og arrangementer, der kan give både børn, unge og voksne ”syn for sagn”.

Sagnkongernes Verden – organisation og samarbejdspartnere

Styregruppe: Lars Reuter, Projektrådgiver, A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal, Frank Rechendorff Møller, Fondsdirektør, Augustinus Fonden, Lars Holten, direktør, Sagnlandet Lejre, Hans Henrik Højlund, Elgaard Architecture A/S. Totalrådgiver; Maa., byggeøkonom og partner, Thorben Schmidt, Wohler Arkitekter. Styregruppen mødes hver anden måned.

Bygherre: Sagnlandet Lejre ved Kristian Kristiansen, bestyrelsesformand, professor, dr.phil. Göteborg Universitet. Peter Skak Iversen, forretningsudvalgsmedlem, tidligere direktør DONG, Lars Holten, direktør Sagnlandet Lejre.

Rådgivergruppe: Bygherrerådgiver: Maa. byggeøkonom og partner, Hans Henrik Højlund, Elgaard Architecture A/S. Totalrådgiver; Maa., byggeøkonom og partner, Thorben Schmidt, Wohler Arkitekter. Tekniske underrådgivere: Ingeniør, master nordisk bygningskulturarv, partner, Jeppe Sten Andersen, Eduard Troelsgaard samt Ingeniør, partner, Kasper Jørgensen, Gert Carstensen A/S.

Totalentreprenør: Julius Nielsen & Søn ved direktør Søren Hansen.

Særlige Bygherreleverandører: Ejer, Palle Nielsen, Bondeskovgård Savværk (Bilehugget egetømmer) og Maa. Kasper Lyneborg, Tegnestuen Kronværk (udstilling/digital formidling, 2D og 3D-programmering til CNC-skæring). Ejer, Niels Henning Bystrup, Bystrup Totalbyg (CNC-skæring). Sanne-Marie Seipelt, billedskærer. Rådgivning brand- og sikkerhed: Mikael Nørgaard Gam, Brandteknisk rådgiver, Master i Brandsikkerhed, Dansk Brandinstitut (DBI). Denne gruppe varetager projektering i overensstemmelse med myndighedskrav mv.

Nationalt Fagligt Rådgivende Udvalg (NFRU): Anna Beck, museumsinspektør, Museum Sydøstdanmark. Bente Draiby, arkitekt, mag. art († december 2019). Henriette Lyngstrøm, lektor Københavns Universitet. Josefine Franck Bican, Forskningsassistent Nationalmuseet. Jørgen Poulsen, fhv. leder Vikingelandsbyen Albertslund. Lars Jørgensen, Forskningsprofessor, Nationalmuseet († september 2016). Lotte Hedeager, Professor, Oslo Universitet. Svend Jakobsen, Ingeniør, partner Eduard Troelsgaard Ingeniører. Torben Dehn, specialkonsulent Kulturstyrelsen.

Øvrig rådgivning: Sagnlandets revisionsfirma BDO ved Peter Rasborg, Senior Partner, statsautoriseret revisor og Sten Kristensen, Partner, Momschef. Ole Bernt Hasling, Advokat(H), Partner, Mazanti-Andersen Korsø Jensen, AdvokatPartnerselskab.

Lejre Kommune: Center for Teknik & Miljø Ann-Britt Zwergius, byggesagsbehandler (koordinerer i forhold til selve byggeriet) samt Mette Straarup, planmedarbejder (afklarer planmæssige spørgsmål). De faste kontaktpersoner indkalder øvrige ressourcepersoner i kommunen efter behov for at sikre smidig sagsbehandling.

Sidst, men ikke mindst, har hele kommunalbestyrelsen i Lejre Kommune samt mange andre fra kommunes embedsværk vist Sagnlandet Lejres projekt stor interesse og bakket godt op lige siden præsentation af den første projekt idé tilbage i 2012 og til nu.

Denne samlede opbakning og store engagement fra alle involverede parter har været meget værdsat af såvel bygherre som bevilgende fonde. En stor og hjertelig tak til jer alle sammen for på forskellig vis at have bidraget til det flotte resultat.

1800-TALS SPISEHUS & AKTIVITETSOMRÅDE

I juli 2019 kunne Sagnlandet Lejre indvie et smukt og nyistandsat Hvidesøhus fra slutningen af 1700-tallet. Huset havde frem til 2009 tjent som administration og de seneste år som kiosk og madpakkehus. Nu er den gamle bygning indrettet til et særdeles hyggeligt spisehus med tilhørende nyopført toiletbygning og en udbygget Båldal med nyopført Bådehus med tilhørende bro og historiske 1800-tals robåde. Det er også muligt uden for Sagnlandets almindelige åbningstid at leje den atmosfærefyldte ramme til f.eks. møder, receptioner og lignende.

Inspirationen til det historiske spisehus og område er hentet fra områdets lokale historie. Umiddelbart udenfor Sagnlandets Lejres hovedindgang ligger den dejlige restaurant Herthadalen ved bredden af Knapsø. Allerede fra slutningen af 1700-tallet søgte Lejres bønder ud til det natursmukke område for at danse og hygge sig. Fra midten af 1800-tallet blev området centrum for grundlovsmøder, hvor bl.a. Grundtvig holdt tale. Her kunne man både spise og drikke, spille kegler ved skovpavillonen samt leje robåde til romantiske sejlture på Knapsø. Både og keglebane blev dog nedlagt i 1960'erne. Det er denne lokale fortælling om herregårdslandskabet og 1800-tallets samfundsudvikling, som Sagnlandet har taget afsæt i ved udvikling af projekt "1800-tals spisehus & aktivitetsområde".

Hele den flotte fornyelse af disse stærkt savnede gæstefaciliteter var gjort mulig af en rundhåndet fondsdonation på 13 mio. kr. ultimo 2017 fra *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde*.

I 2020 fortsatte de sidste arbejder med at færdiggøre områdets terræn samt de udendørs publikumsfaciliteter, der ikke blev færdiggjort i 2019.

Klappefolde til får og geder samt keglebaner anlagt i 2020

I foråret 2020 blev to planlagte klappefolde med tilhørende læhytter til får og geder anlagt og taget i brug til sæsonstart. Foldene ligger langs Båldalssøen og skaber en hyggelig ankomstvej for børnegrupper og familier, der kan vælge at gå gennem foldene på deres vej frem til Cafe Hvidesøhus. De har været en stor succes, og gæsterne nyder, at kunne komme tæt på dyrene, der selv har mulighed for at trække sig tilbage til deres læhytter i et "klappefrit" foldområde.

Gårdspladsen ved Hvidesøhus blev i 2020 kantet af et smukt stendige op til det grønne abildgårdsområde, hvor der blev anlagt to keglebaner. En stor til de voksne og store børn og en lille, kort keglebane til de mindste børn. Begge keglebaner er blevet særdeles flittigt brugt i 2020 og det samme gjorde gårdspladsens legeområde for "stylte-gang".

I vinteren 2020/2021 blev plantning af frugttræer og øvrige træer og buske påbegyndt, således at abildgården står klar og nyplantet til sæson 2021, hvorefter fondsprojektet er afsluttet.

I efteråret 2020 investerede Sagnlandet Lejre i fremstilling af tre store markedsparasoller med indbygget belysning og varme. De har sikret behagelige udefaciliteter, nu COVID-19 pandemien ikke gjorde det muligt at tilbyde gæsterne at sidde indenfor i Cafeen pga. restriktioner.

Der skal her igen lyde en stor og varm tak til *Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde*, der har gjort hele denne positive udvikling mulig. TAK.

1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde – organisation og samarbejdspartnere

Donator: Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde ved bestyrelsesformand Annie Detlefs og direktør John Vincensen, OJD.

Bygherre: Sagnlandet Lejre ved forretningsudvalgsmedlem Peter Skak Iversen, tidligere direktør DONG, og Lars Holten, direktør Sagnlandet Lejre.

Rådgivergruppe: Maa. partner, Thorben Schmidt og Maa. partner, Line Loftsheim, Wohler Arkitakter. Tekniske underrådgivere: Ingeniør, master nordisk bygningskultur, partner, Jeppe St. Andersen, Eduard Troelsgaard og Ingeniør, partner, Kasper Jørgensen, Gert Carstensen A/S.

Hovedentreprenør: Videsøhus og Det Lille Hus: SB-Murer ApS ved byggeleder Michael Ellegaard-Jensen. Bro og Bådehus: Hegnsmontagen ved ejer Kristian Stausholm.

Lejre Kommune: Center for Teknik & Miljø Ann-Britt Zwergius, byggesagsbehandler (kontakt byggeri). Natur & Miljø Lisbet Løvendahl, naturmedarbejder (kontakt sejlads og naturp).

Også i Projekt 1800-tals Spisehus & Aktivitetsområde har Sagnlandet mødt stor velvilje i samarbejdet med Lejre Kommunes embedsværk om realisering af projektet. Stor tak for det.

NETVÆRK OG SAMARBEJDER – KULTURTURISME

Sagnlandet Lejre deltager løbende i forskellige strategiske netværk for udvikling af øget kulturturisme i Danmark. Her skal blot præsenteres et par eksempler.

Lejre Kommune og Sagnlandet Lejre – samarbejde om turistinformation

Sagnlandet Lejre har i fortsat godt samarbejde med Lejre Kommune varetaget funktionen som kommunens turistinformation i sæson 2020. Sagnlandet er det sted, hvor langt størstedelen af kommunens turister lægger vejen forbi. Sagnlandets gæsteanalyser viser i 2020, at 4 ud af 5 besøgende (77,1% af knap 100.000 besøgende i 2020) alene kommer til Lejre-området for at besøge Sagnlandet. Som turistinformation skal Sagnlandet opfylde en række kriterier mht. åbningstid og serviceniveau fastsat af Dansk Turismefremme. Bl.a. yder Sagnlandets skrankepersonale i Butikken personlig vejledning til turisterne og stiller gratis netadgang via publikums-PC til rådighed. Herudover får turisterne i Sagnlandets Butik adgang til brochurer fra lokale turistaktører, der inspirerer til nye oplevelser og udflugter i området.

VisitFjordlandet – nyt destinationsselskab markedsfører Lejre, Roskilde og Frederikssund

I 2020 har de tre kommuner omkring Roskilde Fjord – Frederikssund, Roskilde og Lejre – etableret en selvstændig turistorganisation, en såkaldt DMO (Destination Management Organisation) under navnet VisitFjordlandet med egen direktør og stab samt en politisk udpeget bestyrelse og repræsentantskab. Sagnlandet Lejre har tegnet medlemskab i den ny DMO, hvor Sagnlandets direktør desuden er tiltrådt som næstformand i den ny bestyrelse.

Sagnlandets Kommunikations- og Salgsafdeling indgik i 2020 aftale med VisitFjordlandet om en markedsføringskampagne, som skulle bidrage til at skabe opmærksomhed om Sagnlandets nye Kongehal, både nationalt og internationalt. Bl.a. blev der planlagt en større pressetur med deltagere fra tyske medier, der skulle ledsages af en egentlig markedsførings kampagne målrettet især det tyske marked. Stort set alle disse indsatser blev i det store hele aflyst på grund af COVID-19. Det lykkedes dog via det gode samarbejde med VisitFjordlandet at opnå flere omtaler i bl.a. tyske medier af Sagnlandets Kongehal samt i Politikens "Vi rejser" tillæg.

Lejre Kommune og Lejre Bibliotek og Arkiv i PR fremstød for Kongehalsåbning

I 2020 lagde Sagnlandets Kommunikations- og Salgsafdeling en stor indsats i et fortrinligt samarbejde med Lejre Kommunes Center for Kultur og Fritid og Lejre Bibliotek og Arkiv om promovering og synliggørelse af åbningen af Sagnlandet nye Kongehal. Også denne indsats led naturligvis under COVID-19 pandemiens begrænsninger. Dog resulterede samarbejdet i indhold om Kongehallen på de digitale formidlingsskærme på Lejre bibliotek samt en bannerkampagne på selve biblioteksbygningen, der har en meget synlig placering på Lejre Station. Der skal her lyde stor tak til Lejre Kommunes Center for Kultur og Fritid og Lejre Bibliotek og Arkiv, for deres beredvillige indsats.

Nationalpark, Lejre Museum og Sagnlandet etablerer fælles vandresti

Formidlingen af det historiske landskab omkring Gl. Lejre blev i 2020 styrket gennem et godt samarbejde mellem Sagnlandet Lejre, Lejre/Roskilde Museum (ROMU) og Nationalpark Skjoldungernes Land. Center for Kultur og Fritid i Lejre Kommune varetager sekretariatsfunktion for løbende fælles møder mellem aktørerne, der i den grad har styrket synergi og samarbejde mellem parterne, bl.a. gennem udvikling af fælles projekter.

I 2020 ledte samarbejdet bl.a. til etablering af en 2 km lang vandresti med informationstavler og pæleafmærkning. Stien forbinder nu Lejre Museum og det nærliggende, fredede findested for de originale haller med Sagnlandet Lejre. I Lejre Museum er de originale arkæologiske fund fra hallerne udstillet, og på bakkeskråningen lige øst for museet er et par af hallernes vægforløb og omrids markeret ved lave græstørv. Herfra leder stien videre øst over markerne og igennem den skovklædte Herthadal for at ende ved Sagnlandets P-plads og hovedindgang. Lejre kommune har finansieret ny grusbelægning på stiforløbet og Nationalparken har opsat skilte, der fortæller om Gl. Lejres historie, landskabet, de arkæologiske fund og Sagnlandets genskabelse af den største af hallerne. I samarbejde med Naturstyrelsen er der opsat speciallavede rutemarkeringsspæle langs stien, der er forsynet med udskåret dyreornamentik fra Sagnlandets genskabte kongehal. Med denne smukke vandretur gennem det kulturhistoriske landskab er Lejre Museum og Sagnlandet Lejre nu forbundet på smukkeste vis. Takket være den indbydende sti er det håbet, at den inspirerer gæster på begge attraktioner til et besøg begge steder.

De 4 aktører er i 2020 også gået sammen om fælles medfinansiering og fondsansøgning om et erhvervs ph.d., der skal sætte fokus på Lejre-områdets sagnhistorie (se afsnit "Forskning").

"Istidsruten" – ny oplevelsescykelrute gennem Nordvestsjælland taget i brug

I 2020 fortsatte Sagnlandet Lejre sin deltagelse i det store udviklings- og samarbejdsprojekt, "Istidsruten". Her er fem Vest- og Midtsjællandske kommuner og seks markante Vest- og Midtsjællandske attraktioner nu forbundet via en 200 km lang oplevelsescykelrute i Region Sjælland. Projektet udfolder Nordvest- og Midtsjællands tidligste Danmarkshistorie for aktive borgere, skole- og institutionsbørn og turister. Det skal samtidig bidrage til at styrke lokal erhvervsudvikling inden for turisme. Projektet er bl.a. finansieret af Nordea Fonden med 21 mio. kr.

Sagnlandet Lejre har i 2020 bidraget med tekster og illustrationsforslag til den 300 km lange routes infotavler. De er i løbet af året blevet opsat ved de mest interessante og værdifulde oplevelsessteder med istids- og kulturhistorisk indhold. I 2020 har projektet også udarbejdet et helt nyt cykelkort, der præsenterer ruten. Første oplag er i 2020 lagt frem til interesserede

gæster i Sagnlandets Butik/Billetsalg. Første oplag er finansieret af fondsprojektet og uddelt gratis. Det har været meget efterspurgt og oplaget er næsten brugt. De 6 deltagende attraktioner, der omfatter Observatoriet i Brorfelde, Naturpark Åmosen, Nationalpark Skjoldungernes Land, Museum Vestsjælland, Geopark Odsherred og Sagnlandet Lejre, har valgt at gå sammen om at samfinansiere kommende oplag. De sælges herefter fra de respektive museumsbutikker for 20 kr. til interesserede gæster i lighed med andre cykelkort.

Gennem vinter og forår 2020 fortsatte medarbejdere fra Sagnlandet med planlægning af den officielle åbning af Istidsruten i samarbejde med Lejre kommune og øvrige interessenter og aktører. Oprindeligt var åbningen planlagt som en "Istidsfestival" den 16. maj 2020. Pga. COVID-19-pandemien måtte "Istidsfestivalen" udskydes som en fysisk begivenhed. I stedet blev rutens officielle åbning markeret som en virtuel begivenhed den 27. juni. I 2020 har Sagnlandet bidraget med plakater, informations- og vejledningsflyers samt evalueringsskemaer, der skabte opmærksomhed om de små videofilm (7 stk.). Filmene udviklede Sagnlandet Lejre i samarbejde med Museum Vestsjælland i 2019. De små film fortæller om særlige istids- og kulturhistoriske nedslagspunkter, man som gæst kan opleve i Sagnlandets landskab. De små filmfortællinger er tilgængelige i den nyudviklede istidsruteapp: www.istidsruten.dk/ruten/apps/

En fysisk og mere festlig markering af ruten ønskes fortsat og kan forhåbentlig gennemføres i 2021, hvor projektet også skal afrapporteres til NordeaFonden.

NETVÆRK OG SAMARBEJDER – LÆRING OG UDDANNELSE

Sagnlandet Lejre deltager løbende i forskellige netværk med fokus på dannelse og læring. Her skal følgende samarbejder i 2020 fremhæves.

De Videnspædagogiske Aktivitetscentre i Danmark (VPAC)

Det uformelle VPAC-netværk siden 2001 stiftede i 2018 en formel, juridisk forening med formand og bestyrelse for Danmarks i alt 16 VPAC'er, hvoraf Sagnlandet Lejre er medlem. Fælles for VPAC'erne, der ligger spredt ud over landet, er, at de alle modtager driftstilskudtilskud fra Undervisningsministeriets VPAC-pulje på baggrund af årlige ansøgninger og evalueringer. VPAC'erne repræsenterer uformelle læringsmiljøer, der dækker og formidler vigtig viden inden for mange forskellige fagområder til børn, unge og deres forældre i både skole og fritidssammenhæng. Fagområderne omfatter historie, kultur, natur, samfund, bæredygtig udvikling og teknologi. Centrene er derfor en vigtig kulturel og uddannelsesmæssig ressource for samfundet. De formidler forskningsbaseret viden gennem oplevelser og aktiviteter, der aktivt inddrager publikum, sætter tanker i gang, pirrer sanser, nysgerrighed og følelser for derved at skabe interesse for natur-, samfunds- og humanistisk videnskab.

Inden COVID-19 pandemien brød løs, nåede foreningen akkurat at holde årets generalforsamling den 24. februar på Planetarium. Her blev drøftet forskellige strategier for større politisk fokus og øgning af den – i forhold til museer og zoologiske anlæg - særdeles lille pulje, som de 16 VPAC'er via Undervisningsministeriet modtager statstilskud fra. Som i de 8 foregående år, blev puljen igen reduceret i 2020 (fra 17.573.000. Kr. i 2019 til 17.411.000 kr. i 2020).

Pandemiens udbrud og Danmarks nedlukning 11. marts 2020, satte dog et helt andet fokus for VPAC'erne, der blot handlede om overlevelse. Således blev det i forbindelse med de først udmeldte hjælpepakker til kulturlivet endnu engang meget tydeligt, at VPAC'erne igen falder mellem to stole. For hjælpepakkerne kunne kun søges af kulturinstitutioner med tilskud via

museums- eller zoo-loven under Kulturministeriet. Vores mangeårige interne VPAC-samarbejde viste herefter sit værd. Vi fik iværksat et intensivt politisk arbejde, der førte til minister-spørgsmål i Folketingssalen og et godt samarbejde med Organisationen Danske Museer (ODM), som bl.a. Sagnlandet Lejre er medlem af, der også talte VPAC'ernes sag sammen med museernes. Det ledte til, at Undervisningsministeriet den 3. maj oplyste, at Danmarks 16 VPAC'er nu på lige fod med museer og zoo's kunne ansøge om samme hjælpepakker til "*særligt nødlidende kulturinstitutioner mv.*", jf. *aftale af 18. april 2020 om kompensationsordning til særligt nødlidende kulturinstitutioner mv. på Kulturministeriets område*". Herefter blev VPAC-foreningens formand inviteret med til løbende partnerskabsmøder med mulighed for at kommentere på Kulturministeriets løbende udarbejdelse af COVID-19 retningslinjer for kulturlivet.

Oplevelserne i 2020 viser, hvor vigtigt det er, at VPAC'erne ligestilles med museer og zoo, der, modsat VPAC, er omfattet af to selvstændige love og betydeligt større puljer for driftsstøtte:

Museumsloven, der omfatter i alt 97 museer med en samlet statslig driftsstøtte på i alt 394 mio. kr. i 2020, hvortil kommer specialpuljer for erhvervelser, samlingsvaretagelse, styrkelse af forskerkompetencer, og styrkelse af museernes relevans for nye brugergrupper.

Lov om statstilskud til zoologiske anlæg omfatter i alt 8 anlæg med en samlet statslig driftsstøtte på i alt 36,2 mio. kr. i 2020.

Statens flerårige driftstilskud til hhv. museer og zoo er således i gennemsnit ca. 4 gange så store, som til VPAC'erne, der kun kan søge driftstilskud for ét år af gangen og hver halve år skal aflevere statusrapporter for brug af midler. Et større administrativt arbejde for færre midler!

I 2020 blev Danmarks 16 VPAC'er desværre reduceret fra 16 til nu 15, idet Kulturcenter Assi-stens i København efter 25 års formidlingsindsats blev erklæret konkurs i august 2020.

Professionshøjskolerne

Sagnlandet Lejre indgår hvert år i forskellige samarbejdsrelationer og projekter indenfor uddannelsessektoren. De skaber dels kendskab til Sagnlandets unikke pædagogiske praksis og dels beforder de vidensdeling og styrkelse af Sagnlandets egen pædagogisk praksis. I 2020 har Sagnlandets Skoletjeneste bl.a. samarbejdet med følgende institutioner/personer:

Professionshøjskolen Absalon: I foråret 2020 afholdt Sagnlandet et særligt undervisningsforløb for studerende på pædagoguddannelsen i Sagnlandets 1800-tals miljø. Det skete med inspiration fra materialet "*Det blev en sommerfugl*" udgivet i forbindelse med "*KULT-projektet - et nationalt projekt til inspiration og kvalificering af pædagoger indenfor kunst- og kulturformidling til børn i dagtilbud*". Materialets formål er at inspirere pædagoger og andre kulturformidlere til – bedre og oftere – at udnytte de oplevelses- og læringsmæssige potentialer, der ligger i at inddrage kunst og kulturarv i daginstitutionernes hverdag. I forløbene sætter Sagnlandet særligt fokus på æstetiske læreprocesser, og de studerende afprøver teorier i praksis og gør sig egne erfaringer med kulturformidling. Efterårets planlagte forløb blev aflyst pga. COVID-19.

Professionshøjskolen UCC: I sensommeren 2020 var 36 nye studerende fra Natur- og kulturformidlingsuddannelsen i Sagnlandet som led i introtur til uddannelsen. Her prøvede de et tilrettelagt forløb, "*Vikingerne idræt*" med en hands-on aktivitet". Det gav de studerende mulighed for at gøre sig metabetragtninger og observationer af Sagnlandets formidling på egen hånd, da de i små grupper både iagttog og selv afprøvede Sagnlandets formidling til publikum. Efterfølgende skulle de studerende reflektere over, hvad de havde set, bemærket og oplevet. Sagnlandets udviklingschef holdt herefter oplæg om formidling og Sagnlandets strategi. Sagnlandets skoletjenesteansvarlige afsluttede med en præsentation og et gruppearbejde, hvor de

studerende skulle forholde sig til små pædagogiske udsagn for efterfølgende at fremlægge deres overvejelser for hinanden.

En studerende fra Kultur og Naturformidlingsuddannelsen har desuden brugt Sagnlandet som case-studie i sin Bacheloropgave. Omdrejningspunkt var bl.a. en situationsanalyse om formidlingsmiljøet omkring den nye vikingetids Kongehal. Her stillede Sagnlandets direktør, udviklingschef, publikumschef samt skoletjenesteansvarlige sig til rådighed for interviews. Den studerende fik ligeledes adgang til Kongehalsprojektets interne udviklings- og baggrundsmaterialer for belysning og undersøgelse af Kongehallens formål, funktioner og potentialer i forhold til formidling, turisme, arkitektur og målgrupper mv.

Partnerskabsaftale: Allerslev Skole, Sagnlandet Lejre og Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland

I 2019 indgik Sagnlandet Lejre samarbejde med Allerslev Skole i Lejre Kommune i et partnerskabsprojekt støttet af Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland. Partnerskabet løber i perioden 2019-2021, hvor Sagnlandet har adopteret 4.b og dens to lærere. Formålet er at skabe en tæt tilknytning mellem skole og kulturinstitution og indfri den pædagogiske ambition med "adoptionen": At følge børnene over en årrække og med Sagnlandets vikingemiljø som uformel læringsramme, lade børnene "være helte i deres eget liv". For en "helt" kender og hviler i sig selv, har et ståsted og gør noget for andre og for fællesskabet. Arbejdet i dette praksisfællesskab skal styrke hver enkelt elev og udstyre eleven med personlige færdigheder og kompetencer, styrke klassefællesskabet til fælles gavn samt give alle elever faglig viden om vikingetiden. Skolens lærere og Sagnlandets undervisningsansvarlige har fastlagt en treårig køreplan med en række undervisningsforløb både i Sagnlandet og på skolen.

Partner- og "fosterskabet" blev fortsat i 2020, hvor 4. klassen nu var vokset op til fosterbørn i 5. b. Igen fik COVID-19 pandemien kuldkastet al planlægning med aflysning af møder, aktiviteter og et lejrskoleophold. Heldigvis betød den gradvise genåbning af samfundet henover sommeren, at noget af det tabte i foråret ved fleksibilitet og tilpasninger kunne gennemføres i sommer og efterår, hvor forsamlingsforbud var øget. Således blev det vigtige og fællesskabsopbyggende lejrskolehold afviklet i september. Her ankom det lille "Allerslevfolk", 22 børn i alt, som rejsende vikinger med stor oppakning og et fint farvel ved porten til fortiden til forældrene. Forude lå to intensive døgn med overnatning i vikingetelte ved Kongehallen. Der var gang i vikingemad over bål, snitteknive blev flittigt håndteret og runer snittet, uldbånd slynget, brænde hugget og tin smeltet og støbt til fine amuletter. Hertil sejlads i stammebåde og besøg i Kongehallen, hvor fortælling om gudinden Freja nød børnenes fulde opmærksomhed.

Pædagogisk var fokus på, hvordan man begår sig i verden. Der blev arbejdet med, hvordan man er en god frænde (ven), der giver hinanden plads og rum og at være et godt og opmærksomt vidne, når det er andres tur, at gøre og afprøve noget samt at kunne glæde sig sammen med andre. For børnene og deres lærere er vikingetiden en ny og anderledes verden at træde ind i. Tøjet kan kradsse, maden smage anderledes og alle vante hverdagsrutiner blive brudt. Men det der umiddelbart kan virke skræmmende, udfordrer også børnene og flytter grænser. Et vikingelejrskoleophold er på mange måder en skelsættende ramme, for det at have oplevet noget fælles tredje sammen skaber netop en fælles reference og historie, der huskes.

Tre nye børn var også kommet til i 5. klasse. Som de "de gamle" elever sidste år blev også de nye frænder optaget i "Ravnebjergfolket" ved en indvielsesceremoni, så de var en del af fællesskabet på lige fod med deres nye kammerater. Eleverne valgte en talsmand, der ofte viser vejen ind i fællesskabet og Sagnlandsfolk, læreren og de nye elever svor en ed ved edsringen,

at de vil yde deres bedste for at fremme det bedste for fællesskabet. De andre elever bevidnede det med små opmuntrende tilråb: "Velkommen til Ravnepoket!". Børnene fik en rigtig god oplevelse af opholdet og lærte, hvordan det var, at leve i en anden tid. De synes også det var hårdt at lave alting selv. Ikke mindst opvask og at slæbe vand i lange baner.

Andre aktiviteter det lykkedes at afvikle med klassen var en samarbejdsdag ultimo juni i Båldalen, Sagnlandets oldtidseksperimentarium. En dag i september blev brugt på besøg i Sagnlandets lægeurtehøve, Harpestrengs Have. I den møder man et stort udvalg af de planter, som Erik Plovpenning (1216-1250) livlæge, Henrik Harpestreng, anvendte til behandlinger af alskens sygdomme. Her lærte børnene om urter og planter til behandling af sygdomme i gamle dage og fik et oplæg om Harpestrengs lære om helbredende planter. Bagefter skulle eleverne selv løse opgaver og finde de rette planter mod diverse ondt. I oktober fik klassen via Lejre Kommune lejlighed til at møde skuespilleren Jesper la Cour fra det Fortællende Teater, der kom og lavede "ar-fortællinger" og lavede rollespil om Martin Luther. Igen blev der i dette forløb arbejdet med vægt på fællesskab og at have fokus på "det fælles tredje."

I 2021 fortsætter samarbejdet, hvor eleverne når 6. klassetrin. Om COVID-19 vil, skal børnene til foråret arbejde med urter og plantefarvning i Sagnlandet og ud at sejle med Vikingeskibsmuseets skibe på fjorden. Til efteråret skal der arbejdes med vikingetidens råd og leveregler, som de er udtrykt i "Havamal", Den Højes Tale (Odin), og der skal arbejdes med sagnlitteratur og heltefortællinger med baggrund i kvadet om helten Beowulf med Kongehallen som scene.

I 2021 er samarbejdspartneren, Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland, desværre nedlagt ved finanslov 2021. Sidste og tredje år af børnenes udviklingsforløb fortsætter dog.

De Historiske Værksteder

I første del af 2020 nåede fem medarbejdere fra Sagnlandet Lejre at deltage i Historisk Værkstedstræf på Bornholm i regi af foreningen *De Historiske Værksteder i Danmark* (www.historiskevaerksteder.dk). Her afholdt foreningen et såkaldt miditræf for folk fra andre historiske værksteder, der arbejder med vikingetiden og middelalderen. Tema for dette faglige seminar var hverdagsmagi og magien i hverdagen.

I vinteren 2020 deltog fem af Sagnlandets medarbejdere i foreningens generalforsamling. Den blev afholdt hos den Fynske Landsby, der indviede deltagerne i museets formidlings- og undervisningspraksis og strategi.

Sagnlandet er repræsenteret i bestyrelsen, der udarbejder handleplaner og arrangerer kurser, træf og seminarer. Ved træffene er der fokus på netværk og erfaringsudveksling og alle temaer og emner, der arbejdes med, har en teoretisk og en praktisk dimension.

TAK TIL BIDRAGSYDERE M.FL.

Sagnlandet Lejres årsberetning 2020 skal afrundes med en varm tak til mine engagerede og kreative medarbejdere, frivillige fra Sagnlandets Venner, Sagnlandets ulønnede bestyrelse samt vores mange netværks- og projektpartnere for godt samarbejde og indsatser i årets løb.

Afslutningsvist en varm tak til fonde, puljer, offentlige institutioner, sponsorer og andre, der praktisk og/eller økonomisk har bakket op om Sagnlandets virke i 2020.

For støtte til Sagnlandets Lejres ordinære drift takkes:

Undervisningsministeriet og Lejre Kommune.

For praktisk bistand, projekt- og kompetenceudvikling, partnerskabsaftaler, økonomisk støtte/tilsagn om støtte til udviklingsprojekter og særlige aktiviteter takkes:

A. P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond til almene Formaal (*Projekt Sagnkongernes Verden*), Albion Fondet (projekt "Udbygning Arkæologisk Værksted under hensyntagen til COVID-19-restriktioner"), Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde (1800-tals spisehus & aktivitetsplads), Augustinus Fonden (*Projekt Sagnkongernes Verden*), Dronning Margrethe og Prins Henriks Fond (*Amalienborgprisen*), Grete og Sigurd Pedersens Fond (Projekt "Nye uderum for familier og skoler under hensyntagen til COVID-19-restriktioner"), Holbæk Kommune (Projekt "Istidsruten"), Kaptajn Aage Nielsens Fond (Projekt "Udbygning Arkæologisk Værksted under hensyntagen til COVID-19-restriktioner"), Kultur- og Skoletjenesten Midt- og Vestsjælland (projekt "Adoption af 4b, Allerslev Skole i 3 år"), Københavns Snedkerlaug/Kirsten og Freddy Johansens Fond (*Snedkerprisen 2020*), Lejre Kommune (Skole- og Børneinstitutionsaftale 2018-2019/2019-2020, aftale om drift af Turistinformation og Projekt "Tilskud til børneaktiviteter for kulturinstitutioner, museer og videnspædagogiske aktivitetscentre for sommeren 2020."), Liljeborgfonden (Projekt "Forsvarlig åbning af Sagnlandet Lejre for børn og voksne under covid-19"), Nationalmuseet (Projekt "Velklædt i Vikingetiden"), Nordeafonden (Projekt "Istidsruten"). Roskilde Kommune (Skoleaftale 2019-2020/2020-2021) Sagnlandets Venner i Lejre (frivillig hjælp).

For sponsorater samt støtte til Sagnlandets almenyttige formål takkes:

Furi Appel og Gunnar Niskers Fond. Medlemmerne af Sagnlandet Lejres Erhvervsklub (BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, København; BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, Roskilde; Beierholm Revision, Himmelev; Bondeskovgård Savværk; Clio Online; Dansk Drone Kompagni; Danske Bank, Roskilde Afd.; Eduard Troelsgaard Rådgivende Ingeniører A/S; Emil Nielsens Smedeværksted A/S; Elgaard Architecture; Gundested Campinghaver; Hegnsmontagen; Julius Nielsen & Søn A/S; Knit Garden ApS; KLJ-EL, aps; KonditorBager Lejre; MaDahm Consulting; Nyborg & Rørdam Advokatfirma P/S; Nykredit Roskilde; Restaurant Herthadalen; SB Murer ApS; TVC Advokatfirma, Roskilde; Vestergaard Company A/S; VVS Firmaet Bad Experten A/S; Wohler Arkitekter; XP Digital A/S; Åvang Aps. - Byg, Anlæg & Park) samt talrige frivillige private bidragydere, herunder via Facebookgruppen "Støt op om Sagnlandet Lejre".

Lars Holten, direktør

Nykredit

tv.c.

ADVOKATFIRMA

VVS firmaet
BAD
experten

WOHLERT Arkitekter AS

expdigital

BEIERHOLM
VI SKABER BALANCE

DK DANSK DRONE KOMPAGNI

Danske Bank

ELGAARD
ARCHITECTURE

GUNDESTED
CAMPINGHAVER

HEGNSMONTAGEN
- Salg og montage af hegn

HERTHADALEN
- ELEGANT

MaDahm
CONSULTING

LEJRE - LEJRE & THE OTHER MOUNTAINS
Køb og sælg med os

NYBORG × RØRDAM
ADVOKATFIRMA

2020 – I ORD OG BILLEDER

Sagnlandet Lejre er et af Danmarks 16 Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC), der modtager driftsstøtte fra Undervisningsministeriet. VPAC'erne dækker:

- "... de tekniske & naturvidenskabelige og de kunstneriske, kulturelle, historiske, litterære og filosofiske områder, er ikke museer, men står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og begreber - og hvis koncept bygger på vidensformidling via publikums aktive deltagelse."* (www.uvm.dk)

For at have status af VPAC og opnå driftsstøtte til videnspædagogisk arbejde, skal vi hvert år dokumentere, at Sagnlandet lever op til Undervisningsministeriets kriterier for støtte. De omfatter bl.a. krav til faglighed, kvalitet, udvikling, relevans for grundskolen, samarbejder lokal, nationalt og internationalt mm.

Til supplement af udvalget af strategiske udviklingsarbejder beskrevet i foregående afsnit i sammenhæng med års- og samfundsregnskab, præsenterer vi i det følgende et kalejdoskopsk view i ord og billeder af Sagnlandets alsidige arbejdsområder.

De udvalgte eksempler og aktiviteter fra sæson 2020 illustrerer, hvordan vi i praksis har løftet vores videnspædagogiske arbejde. Der er ikke tale om en udtømmende oversigt over alle årets aktiviteter og samarbejder, men alene illustrative eksempler samlet under hovedoverskrifterne Formidling, Forskning og Undervisning.

SAGNLANDETS aktiviteter indgår i et kredsløb, der består af tre kerneområder: Forskning, Formidling & Undervisning

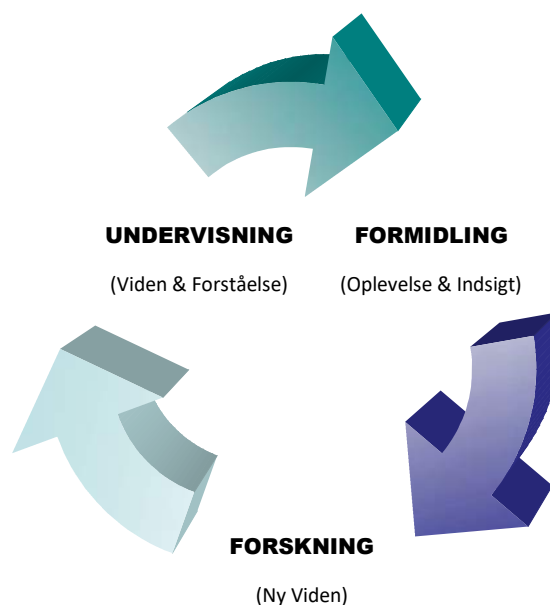
I kredsløbet giver forskningen ny viden, som formidles videre i undervisningssituationen med skoleelever og i formidlingen i det daglige møde med gæsterne

SAGNLANDETS forskningsbaserede formidling giver eleverne og publikum forståelse og indsigt, når vi omsætter ny viden fra forskningsverdenen i håndgribelige oplevelser og aktiviteter, som børn og voksne, selv kan deltage i.

Ideelt set danner mødet mellem ansat og gæst udgangspunkt for en dialog, der igen afføder ny viden og indsigt hos begge parter.

Dette krydsfelt mellem forskning, undervisning og formidling inspirerer til at rejse nye spørgsmål til forskningen for at kunne give nye svar og nye formidlingsoplevelser og aktiviteter.

SAGNLANDET LEJRES kredsløb er i bevægelse ...

Formidling

Sagnlandet Lejre på verdenskortet.

Da Sagnlandet åbnede i 1965 under navnet "Lejre Forsøgscenter", var tanken om det at forstå, hvordan det var at leve som menneske i oldtiden næsten ikke-eksisterende i tidens arkæologiske forskning. Den fokuserede primært på beskrivelser, ordning og datering af fortidens redskaber, hustyper, gravformer mv. Det var derfor en revolutionerende tanke, da man i Lejre satte sig for i praksis at efterprøve oldtidens menneskers levevis. Det gjorde man ved at forsøge at genskabe og afprøve redskaber og boligformer på baggrund af de arkæologiske fund. Sagnlandets grundlægger, den dengang 24 år gamle etnolog Hans Ole Hansen, havde fra barnsben en drøm om på egen krop at opleve, hvordan det føltes at leve som et "oldtids-menneske". Den drøm havde rig fået næring af faderens og forfatterens Martin A. Hansens store og dybfølte interesse og respekt for oldtidens mennesker og de talrige slægtsled, der havde befolket, ryddet og dyrket landet før os. Interessen og nysgerrigheden var vakt allerede i teenageårene. Her vandrede far og søn land og rige rundt, mens faderen sansede, beskrev og udlagde forfædrenes spor i landskabet. Den stærke forbundethed med oldtidens mennesker og rige arv, kan alle fornemme ved læsning af Martin A. Hansens smukke bog "Orm og Tyr". Heri opruller forfatteren med stor og sanselig indlevelse hele Danmarkshistorien fra stenalderens dyssebygger og frem til middelalderens kirkebyggere.

Det var den opvækst og nysgerrighed på at komme tættere på fortidens levede liv, der blev grundlaget og tanken bag forsøgscenteret og opførelsen af jernalderlandsbyen *Lethra*. Nu kunne alle, frivillige og besøgende gæster, for første gang i verdenshistorien sidde i et rekonstrueret jernalderhus, bygget med egne kræfter og efter datidens nyeste forskning. Siden har tusindvis af mennesker i Sagnlandet Lejre rejst tilbage i forhistorien. Her har de fået en kropslig og tankevækkende oplevelse af "mødet med vores bedste bud på fortidens menneskers levevis" fra både stenalder, jernalder, vikingetid samt 1800tallets husmandsliv. Siden har museer og formidlingscentre verden over været inspireret af denne formidlingsform, hvor Sagnlandet Lejre til stadighed går forrest og viser vejen.

Med genskabelsen af den fantastiske 700tals Kongehal, den største bygning fra Danmarks oldtid og udgravet i Gl. Lejre, er Sagnlandet Lejre atter på verdenskortet. Nu kan Sagnlandets gæster ikke bare opleve jægerens eller bondens hytter, langhuse eller husmandssteder gennem tide. Nu kan de også træde direkte ind i aristokratiets og samfundselitens ypperligste monumental arkitektur og sanse højtideligheden, håndværket og atmosfæren i den enorme hals smukke rum. Her kan alle gæster nu få lov at sidde i Kongens højsæde, mærke Kongens seng og se de fantastiske rekonstruerede møbler, krukke, glas, hjelme, sværd, skjolde og meget mere.

Mødet med Kongehallens beboere

I sæson 2020 har formidlingsinstruktører i dragt og rolle bragt Kongehallen, dens indretning og genstande i tale via deres forskellige historiske karakterer. Gennem sæsonen har gæsterne afhængigt tidspunkt kunnet opleve f.eks. mødet med møntmesteren, hirdsmanden, tjenestepigen, jægerens datter og vølven, der har fortalt om live i og omkring Kongehallen ud fra deres særlige funktion. Dette formidlingsgreb gør formidlingen personlig og særlig. De gæster der kommer igen oplever desuden, at de får nye oplysninger, vinkler, fortællinger og viden om Kongehallen.

Som i alle andre af Sagnlandets formidlingsområder, træder personalet også ud af deres roller efter behov, når gæsternes spørgsmål fordrer dette. Typisk ved spørgsmål om en særlig genstands eller arkitektonisk detaljes arkæologiske baggrund. Trods talrige COVID-19 benspænd og en turbulent, forsinket opstart på sæsonen, er det lykkedes at gøre Kongehallen til en fascinerende skueplads for inddragende, personlig fortælling, håndværk af ypperligste kvalitet og arkitektur i særklasse. Også derfor fik Sagnlandet Lejre i 2020 den fornemme Snedkerpris og Amalienborgprisen for netop opførelsen og formidlingen af Kongehallen.

Sagnlandets hjerte – Båldalens opdagelses- og oplevelsesrum

I over 40 år har Båldalen været centrum for fantastiske stunder for store og små. I en sæson med mange COVID-19 restriktioner og begrænsninger, har Båldalen i 2020 for alvor stadfæstet sig som midtpunkt for gode aktiviteter for hele familien. I Båldalen er der plads og luft til, at besøgende kan prøve de mange aktiviteter, hvor fokus er på nære stunder i familien eller blandt venner. Aktiviteterne i Båldalen er pædagogisk velforankrede og har vist sig nemme at skalere op til det stærkt forøgede antal gæster, der i 2020 lagde vejen forbi Sagnlandet.

At grutte mel og bage kiks over bål, at hugge med økser og sejle i stamme- og robåde, er alle sanselige aktiviteter og elementer i den indlevels- og fordybelsesrejse, som vi ønsker at invitere gæsterne på. Med uvurderlig støtte fra Liljeborgfonden lykkedes det med ekstra bemanning til afspritning, vejledning og køhåndtering, at holde alle aktiviteter kørende i Båldalen. Som aldrig før var der liv og glade dage. De traditionelle stammebåde inviterede til udfordrende padle og balanceture i den lille del af Hvidesø, mens 1800-tals Fejøjolleprammene lokkede med hyggelige, måske romantiske, ture rundt om øen i den store del af søen. Her var hverken motor eller hjælpesnøre. Alt afhang af gæsternes evne til at padle, ro, dreje og navigere på egen hånd. God og kropslig læring i praksis, præcis som vi elsker det i Sagnlandet Lejre.

Arkæologens arbejde - fra stumper af potter, metal og tekstil til glimt af forståelse

I forlængelse af Båldalen ligger Arkæologisk Værksted. Takket være støtte fra Grete og Sigurd Pedersens Fond, Kaptajn Aage Nielsens Fond, Albion Fondet og Lejre Kommune blev det populære, udendørs værksted gjort COVID-19- sikkert. Områdets store, forsænkede "udgravnings-sandkasser" blev forøget, udvidet og adskilt samt suppleret med flere arkæologiske "metalfund" og metaldetektorer. Til lyden af metaldetektorernes bippen og graveskeernes skraben indgår områdets formidlingsinstruktør i dialog med gæsterne om arkæologernes detektivarbejde. Hvordan bliver et lille potteskår til et smukt keramikkar i Kongehallen? Hvordan kan arkæologer vide, hvordan man bygger en stenalderhytte, når træ rådner væk? Og skal man aflevere ting, man finder på marken til museet? Sagnlandets formidlere guider gæsterne igennem forskning og udgravning, så alle kan få et glimt af de første skridt på rejsen, når et videnspædagogisk center skal omdanne viden til formidling. Mantraet er *"Arkæolog for en dag – Oldtidsambassadør for livet"*. I Arkæologisk

Værksted forsøger vi at komme omkring mange af de genstandstyper og materialer, arkæologer finder på udgravninger. Vi lægger dog særlig vægt på at pirre gæsternes nysgerrighed for keramik og tekstiler, for at lede gæsterne naturligt videre til de historiske rekonstruktions værksteder, Potteriet og Dragtværkstedet.

Rekonstruktionshåndværkerens arbejde – fra skår og lap til krukke og dragt

I Sagnlandets Potteri og Dragtværksted arbejder dygtige specialister indenfor keramik og tekstil. Her kan gæster få syn for sagen, når fantastiske lerkar vokser frem under kyndige hænder eller komplicerede stoffer og mønstre væves og syes op til praktiske eller prægtige dragter, der afspejler skiftende tiders moder på tværs af årtusinder. I værkstederne har gæsterne i det forgangne år kunnet følge produktion af keramik og dragter til Kongehallen og spørge ind til den research og kilder, der ligger bag de enkelte genstande. Samspillet mellem oplevelsen af at træde ind i Sagnlandets genskabte forhistoriske miljøer, prøve arkæologernes redskaber og kunne følge tilblivelsen af forskellige genstande er en enestående helhedsoplevelse, at kunne tilbyde gæsterne. De historiske værksteders formidling af den bagvedliggende research og store håndværksmæssige kunnen som forudsætning for Sagnlandets genskabelse af dragter og lerkar, aftvinger respekt hos gæsterne. F.eks. når man hører, at de store rune lerkar, de såkaldte Bardorf, listebåndsamforaer hver tager 8 dage at opbygge! Eller når man hører, hvor mange km uldtråd, der skal håndspindes til en kofte eller den langvarige, komplekse behandling af hør, der går forud for produktionen af en simpel hørsærk.

Mødet fra stenalderjæger til husmandskone – en fascinerende tidsrejse

Sagnlandets store areal er en fantastisk scene og ramme for gæstens tidsrejse gennem skiftende tidsaldres boliger, håndværk og levevilkår. I Jernalderlandsbyen Lethra har gæsterne i 2020 bl.a. kunnet opleve trædrejerens ferme fremstilling af drejede skåle til mad og ben til skamler på det finurlige vippelad til stor begejstring for gæsterne. I smedjen har der være gang i essen hvor rødglødende jern er hamret til knive og økser. Rundvisninger til den hellige offermosen i skoven og rundt mellem landsbyens forskellige små og store huse, har været til stor glæde for de mange besøgende, der normalt udforsker området på egen hånd. På Stenalderbopladsen er der vist og lavet bastreb, lavet stenaldermad og formidlet om tilblivelsen af skinddragter med benværktøj og flint.

Også den allestedsnærværende COVID-19 pandemi er blev indrulleret i de forskellige områders fortælling. Hos vikingerne blev det ufrivillige benspænd udnyttet til en kreativ ændring af formidlingen i efterårsferien, da vores store traditionelle sagnkongefestival med mange eksterne aktører samt krigertræning for børn og voksne måtte aflyses. I stedet blev der udviklet en baggrundshistorie, hvor folkene på Ravnebjerg skulle forberede sig på usikre tider, ja måske endda ufredstider som en stor pandemi kan afstedkomme. Vi fik spredt alle udendørs aktiviteter og fortælleposter over et større område omkring hallen og sikrede samtidig, at rundvisningerne i hallen, også talte ind i samme fælleshistorie om forestående ufredstider. Her blev historiske kilder om konflikten mellem den mægtige konge og kejser, Karl den Store i Karolingerrigets syd for Danevirke og danernes Kong Godfred brugt som ramme fortælling. Også Sagnlandets Dragtværksted blev del af historien. Her var væverne naturligvis i gang med at producere overtøj til vikingemiljøet, som nu indgik i fortællingen om et forestående togt til Danevirke for forsvar mod det ekspansive kejserdømme. Også de besøgende blev del af scenariet. De blev på stedet modtaget som "ledingsbønder", der var kommet for at støtte op om Kongen i krisetid! De blev også "uddannet" i feltkirurgi, når de på lazarettet kunne følge, hvordan sårede krigere kunne bedøves og lappes sammen på "dånebænken" ved hjælp af rekonstruerede kirurgiske instrumenter fra de store våbenofferfund i Illerup Ådal. Publikum tog godt imod fortællingerne og gav, med et gnist i øjet, tilsagn til at stille op som ledningsbonde og nyuddannet sår-behandler.

I husmandsstederne, Krikkebjerg huse, gav COVID-19 pandemien lejlighed for de fattige gårdfolks til at fortælle om deres kamp med koleraens hærgen i 1850'erne og udfordringer med at få rent drikkevand. Vand har til alle tider været uundværligt for mennesker. Men selvom der er vand mange steder i Danmark, var det i 1800-tallet ikke altid nemt at få nok vand og rent vand – slet ikke for husmænd på landet. Hvor de fleste gårde havde deres egen brønd, var husmandsfamilierne oftere nødsaget til at hente vand i vandhuller. Nogle familier havde i deres fæstekontrakt, datidens lejekontrakt, nedskrevet retten til at hente vand i et vandhul hørende til en nabogård. Vandhullet blev ofte også brugt til vanding af gårdenes dyr. Ved afhentning af vandet fra vandhullet gjaldt det om at undgå, at fluer, blade og kokasser, der flød ovenpå vandet kom med i vandspanden. Om sommeren kunne vandhullerne næsten tørre helt ud og om vinteren kunne de fryse til is. Så det var ikke sjældent tidskrævende at sørge for godt vand. Derfor blev der altid sparet på vandet. Men mod slutningen af 1800-tallet har de fleste husmandsfamilier fået brønd. Og det har været en stor og betydningsfuld forandring, som man mindedes i mange år. Dette fortælling om kolera-epidemi og datidens udfordringer med rent drikkevand gik smukt hånd i hånd med en frivillig arbejdsgruppe under Sagnlandets Venneforening. De arbejdede sæsonen igennem med at renovere Landbohusens vakkelvorne vippebrønd, der nu er smukt istandsat. Nu kan store og små gæster igen hente vand fra brønden og få historier om, at de må sørge for at tage sig i vare for brøndtrolden. En pirrende fortælling for Sagnlandets de mindste, der også fik lejlighed til frisk luft og leg og bevægelse. For i Krikkebjerg huse havde beboerne fundet 1800-tallets lege frem fra gemmerne og inviteret gæsterne til hesteskokast, æggeløb og prikket stakkels Palles øje ud.

I en hæsblæsende og markant anderledes sæson, har formidlerne i alle Sagnlandets historiske miljøer vist, at de står og går forrest med vores kerneværdier og leverer levende og engageret formidling i øjenhøjde med alle gæster trods COVID-19 restriktioner. De betød at intet kunne gøres, som "vi plejer", da at et væld af aktiviteter gæsterne normalt kan deltage i måtte aflyses. Til gengæld har Sagnlandets formidlere leveret tilpassede fortællinger, levende formidling, rundvisninger og håndværks- og våbendemonstrationer i stor skala. Alle områder har med kreativitet og ildhu hurtigt sadlet om og indrettet "små scener", hvorfra de i sikker afstand har underholdt og fortalt for tusindevis af nysgerrige gæster. Takket være dette gåpåmod og "det umuliges kunst", er det lykkedes at give vores gæster gode oplevelser med hjem, som kommer til udtryk i mange af årets publikumsanalyser. Heraf er det også tydeligt, at netop mangfoldigheden i Sagnlandets formidling er vigtige, da det er forskelligt, hvad de forskellige gæster, fremhæver som dagens bedste oplevelse. Et udpluk af spændvidden kan illustrere:

- En spændende oplevelse. Godt for børn og imponerende bygningsværker. Børnefamilie**
- Kongehallen, at få is, at møde mennesker der "bor" i tidsalderen. Børnefamilie**
- Hugge brænde & manden isjægtiden. Børnefamilie**
- Skibssætningen var virkelig imponerende. Børnefamilie**
- Stemningen og atmosfæren. Bådturen var værdsat. Børnefamilie**
- Karperne, Ællinger ved landbohusene, gyngerne. Børnefamilie**
- Vikingehallen, karperne, guldgraverstedet [Vandsoldet i arkæologisk værksted]. Børnefamilie.**
- Naturen, kongehallen, ofringsstedet, gravsted/båd. Børnefamilie**
- Melkværning & bagning. Bådturen. Par uden børn**
- Det var spændende at se de udklædte vikingefolk. Skoleklasse**

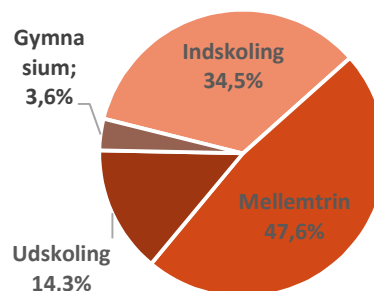
Undervisning

Sagnlandet Lejre repræsenterer et unikt læringslandskab på 43. ha. Dette landskab gemmer på talrige historiske rekonstruktioner fra stenalder, jernalder, vikingetid og 1800-tal. De historiske miljøer ligger i tidstypiske naturlandskaber, der skifter karakter med årtiderne og hvor medarbejdere ikklædt datidens dragter og historiske dyreracer forstærker oplevelsen af at træde direkte ind i historien.

Målet med Sagnlandets undervisningsindsats er, at tilbyde skoler, ungdomsuddannelser og andre undervisningsinstitutioner et mangfoldigt undervisningsmiljø og alsidige forløb og undervisningsmæssige kompetencer, der supplerer og understøtter lærernes egen undervisning, og som rækker ud over, hvad der kan lade sig gøre hjemme i skolernes egne klasselokaler.

Klasseniveauer der anvender Sagnlandets undervisning er i 2020 34,5% Indskoling (0-3. klasse) mod 44,6 % i 2019. Mellemtrin 47,6% (4-6. klasse) mod 51,4 % i 2019. Udskoling (7-10. klasse) 14,3% mod 4,1 % i 2019. Gymnasium 3,6% i 2020 mod 0% i 2019. Tyngdepunktet ligger i 2020 på 3-4-5 klassetrin med tilsammen 58,3% (mod 77,0% i 2019). I 2020 er der sket en vis udnyttelse mellem klassetrin samt en forskydning mod flere højere klassetrin.

Aldersfordeling 2020

Undervisningsforløb

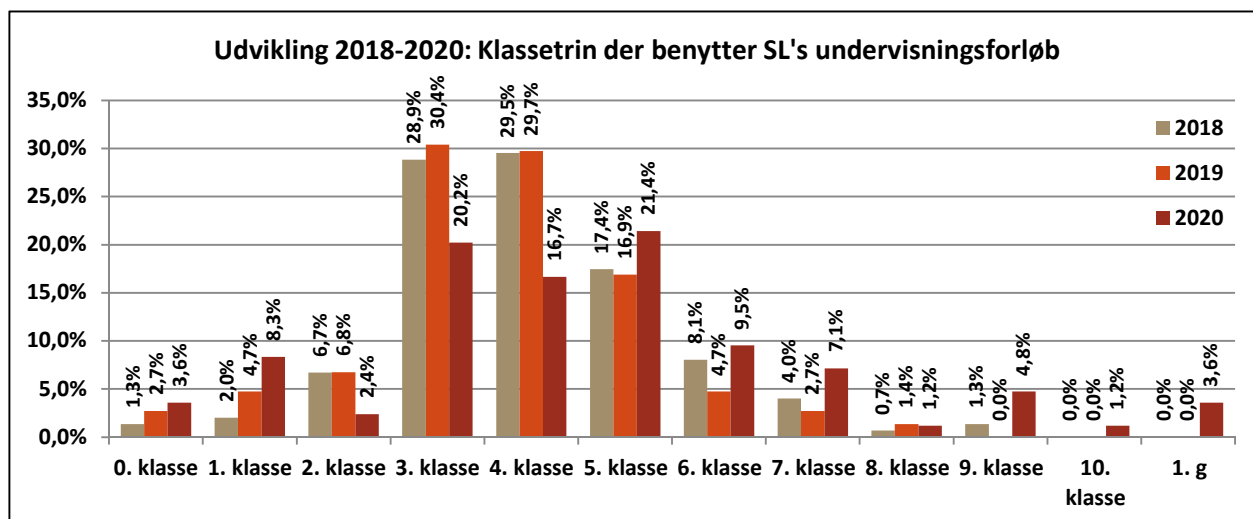
Sagnlandets Skoletjeneste har i 2020 udbudt i alt 14 forskellige undervisningsforløb. Undervisningstilbuddene lægger op til såvel enkeltfag som til tværfagligt arbejde. For at være fleksible i forhold til skolernes tid og økonomi er forløbene varieret strukturelt efter varighed og tilknyttet antal undervisere: Der udbydes følgende pakker: 1½ time med en instruktør, 3 timersforløb med 2 instruktører, længere lejrskoleophold fra 1 døgn til 4 døgn med 2 eller 3 instruktører. Derudover kan skolerne booke et besøg på selve skolen, hvor instruktører i dragt og rolle ud drager ud til skolen medbringende tidstypisk udstyr.

Tematisk omfatter forløbene flg. emner, der understøtter Forenklede Fællesmål og læringsmål:

- **Stenalder:** 1) De første jægere i Danmark. 2) En dag som stenalderfisker i Ertebølletiden 3) Fra istidsjæger til de første skovbrugere.
- **Jernalder:** 4) En dag i jernalderlandsbyen Lethra. 5) Mød en keltisk flygtning fra Romerriget. 6) Gudernes gaver.
- **Vikingetid:** 7) På lejrskole som viking (fra 2-4 døgn varighed) 8) En dag som viking. 9) Vikingernes idræt.
- **1800-tal:** 10) Årets gang og højtider i Krikkebjerg huse. 11) Husmandsbørn i 1850'erne.
- **På tværs af tid:** 12) Båldalen – alletiders oldtidseksperimentarium. 13) Sagnlandet drager ud i skolerne. 14) Middelalderlægeurtehaven "Henrik Harpensstrengs Have".

Alle undervisningstilbud er i 2020 præsenteret i brochuren "Levende Fortid" lige til at printe. Her får lærere og pædagoger et godt overblik over alle undervisningstilbud samtidig med, at de kan læse om Sagnlandets pædagogiske profil og få en for forståelse for de historiske områder, de kan komme og besøge. Folderen kommer med praktiske oplysninger og kan bruges til forberedelsesmateriale til et kommende skolebesøg.

Undervisningsforløb og Levende Fortid er tilpasset skolernes behov og støtter op omkring Forenklede Fælles Mål, særlige læringsmål, åben Skole, kanonpunkter samt elevernes trivsel og samarbejde.

COVID-19 tilpasninger af undervisning i 2020

Pga. COVID-19 pandemien og uddannelsessystemets hjemsendelse af elever og overgang til digital fjernundervisning og Sagnlandets nedlukning til primo juni, kom der først gang i undervisningen i løbet af juni. I lighed med Sagnlandets øvrige publikumsaktiviteter, blev alle undervisningsforløb gennemgået og tilpasset regeringens, folketingets og sundhedsmyndighedernes udmeldte vejledninger og krav for at begrænse COVID-19 smittespredning i samfundet.

For samtlige forløb blev der i hvert enkelt historisk undervisningsområde udviklet undervisningsprocedurer med fokus på sikker afstand, måder at henvende sig til både elever og lærere på samt prioritering og udvælgelse af, hvilke aktiviteter, der kunne sættes i gang på en forsvarlig måde, hvilke der måtte droppes og hvilke alternativer der evt. kunne bruges i spil. Som alle andre steder i Sagnlandet var håndsprit en allestedsnærværende og aktiv medspiller og alt undervisning forgik udenfor i den friske luft. Generelt blev Sagnlandets undervisning COVID-19 justeret vha. følgende tiltag:

Dagsforløb: De fysiske prøv-selv aktiviteter, som vi normalt udfører sammen med børnene på dagsforløb af kortere og længere varighed, blev især erstattet med dramatiske historiefortællinger og demonstration af redskaber og arbejdsprocesser. I 2020 udviklede vi følgende rammer, der – med forskellige variationer – blev fulgt i de forskellige historiske områder fra jægerstenalder til 1800-tal:

- Ingen elever fik adgang til de små forhistoriske hytter og huse. I stedet blev eleverne samlet, siddende på afstand fra hinanden udenfor telte/hytter/huse i miljøerne.
- Der blev lagt vægt på opvisning af håndværksmetoder i dialog med eleverne, der typisk ikke selv fik genstandene i hænderne. Hvis de gjorde, skulle hænder afsprittes før/efter berøring.
- Der blev lagt vægt på demonstration af madlavningsprocesser og håndværksmetoder i dialog med eleverne, der typisk ikke selv lavede mad eller øste op.

Servering af mad (kogt) skete ved formidlerne iført handsker. Afspritning af hænder før/efter spisning. Æg måtte eleverne fortsat selv pille.

- Fortællingsbaseret undervisning blev vægtet i samspil med elevernes input og spørgsmål.
- Ved forløb der omfattede idræt/lege, hvor vi normalt vægter tæt kropskontakt og fællesskab, valgte vi andre idrætslege, der ikke opfordrede til råb og kropskontakt.

Lejrskoler: Mht. lejrskoleophold i Vikingetiden, blev alle lejrskoleophold flyttet til sensommer- og efterårssæson i det skoler ønskede at aflyse/ombooke ved nedlukning i marts. I 2020 blev det et meget stort puslespil og administrativt arbejde at få skolernes og Sagnlandets kalendere på plads bedst muligt. Særligt i forbindelse med lejrskoleopholdene fik vi gennem uddybende information sendt til klasserne betrygget både lærere, forældre og elever i at Sagnlandets COVID-19 tiltag gjorde det muligt, at nyde opholdet i trygge rammer. Her et uddrag af den særlige information, vi sendte til skolerne:

I denne tid med Corona passer vi særligt på os selv og hinanden.

- *Der er fokus på hånd hygiejne og afspritning*
- *Personale bruger i nogle tilfælde mundbind, når de er i nærmere kontakt med eleverne, som f.eks ved hilsen, ildslagning og når vi skal fører elevernes hånd som hjælp under håndværksaktiviteterne*
- *Hold afstand med hinanden, trød gerne et skridt tilbage, når det bliver for tæt og gør opmærksom at I skal holde afstand.*
- *Os, der skal tale højt, skal have 2 meter afstand til elever og andre gæster.*
- *Sprit fingre ved skift af arbejdsgang og ved brug af fælles værktøj.*
- *Fælles tilberedning og spisning foregår udenfor i køkkengården bag ved skovhuset. Vi sørger for at der så få hænder som muligt, der rører ved maden.*
- *Der er ekstra kopper til drikkevand, som I skolder efter brug. Alt køkkengrej bliver skoldet og det gør I også med jeres spisegrej.*
- *Den anden lejrskole bruger deres egen toilet og bad. Så I er adskilt.*
- *Der er sat ekstra rengøring på i køkkenet og toilet.*

Vi gør vores for at passe på jer og os selv. Dejligt at I også vil passe på os. Kom derfor rask og glad. Vi glæder os til at se jer.

Eleverne blev holdt i deres egen, vante "smittegrupper" og formidlerne måtte øve sig i at bære mundbind ved nærkontakt; selv en viking passer på sig selv og andre.

Kongehalsområdet i brug som ny undervisningsramme

I 2020 fik Sagnlandets vikingeområde, Ravnebjerg, vokseværk som følge af ibrugtagningen af Kongehallen og Hirdens Hus. Landskabet omkring bygningerne er også øget betragteligt gennem fældninger, flytninger af tidligere hegn og volde samt nedrivning af gamle magasiner mv.

Det ny og jomfruelige terræn omkring Kongehallen blev sammen med de nye og langt større bygnings- og landskabsrammer inkluderet i undervisning. I løbet af sæsonen blev forskellige "pædagogiske undervisningsrum" skabt og afprøvet. Vikingeområdet består nu af to gamle stråtede langhuse i bulvægskonstruktion, der i det ny Kongehalsmiljø har fået funktion som kagehus og huggehus. Hertil er der indrettet en dejlig grøn "køkkengård" mellem bygningerne

samt et teltområde. Sidstnævnte er placeret udfor Kongehallens vestgavl, og rummer bl.a. sovetele for lejrskoler. Her findes også et køkkentelt med et ildsted, omkranset med skamler og bænke. Nedenfor teltområdet er den gamle grubehusmedje bevaret og ved denne er et nyt tingsted i form af en cirkel af 12 mægtige kampesten etableret. Her er også indrettet et håndværkerområde med ildsted til både plantefarvning og tinsmedning og et håndværkertelt. Derudover har vi i den lille lund øst for Kongehallen skabt et ekstra undervisningsområde, som kom i brug, når der var flere gæstegrupper samtidigt. Alle disse "rum" i landskabet er afprøvet som både undervisnings- og formidlingsrum. I lyset af COVID-19 bidrog det nye langt større vikeområde til at sikre tryk formidling og undervisning i behørig afstand. Stederne ligger godt placeret i forhold til hinanden og Kongehallen og egner sig fint til formålene. Derudover bruger Sagnlandets andre gæster nu det attraktive området til at spise madpakke og hvile trætte ben.

Samlet set kan vi efter første "kongehals-sæson" konstatere, at de nye rammer i og omkring Kongehallen fungerer godt. Dog skal teltområdet justeres for bedre afledning af regnvand ved kraftig nedbør. Ved lejrskoleforløbene blev Kongehallen brugt til gode fortællinger om morgenen før de almindelige gæster kom. Sidst på dagen hvor øvrige gæster trak hjem, fik eleverne lejlighed til også at spise måltider i hallen bænket ved langbordene i god afstand til andre gæster. Hirdshuset, den nye bygning bygget specielt til overnatning var en stor gevinst. Det var en stor oplevelse for børnene at sove i de fine alkover, høre godnathistorie og lade roen og natten sænke sig i de smukke rammer.

Pædagogik

Sagnlandets undervisningsforløb er inspireret af forskellige læringsteorier. Bl.a. John Dewey om **"Learning by doing"**, Dorothy Heathcote om **"lærer i rolle"**, Olga Dysthe om **"dialogisk undervisning"** og Howard Gardner om **"De mange intelligenser"**.

Undervisning i de historiske miljøer foregår i praksis vha. den pædagogiske metode **"lærer i rolle"** med vægt på dialogbaseret undervisning og involvering af alle sanser gennem praktiske aktiviteter, hvor eleverne selv skal være skabende. Derfor er Sagnlandets undervisningsinstruktører ikke alene klædt i dragter, der afspejler den tidsalder undervisningen omhandler, de har også hver sin personlige baggrundshistorie. Det stimulerer indlevelse og lyst til at lære.

Instruktørernes individuelle personhistorier opbygger vi gennem en kombination af deres egne, personlige livsoplevelser og universelle livsoplevelser, der er uafhængige af tid og sted. F.eks. at rejse, at flygte, at stifte familie, at kriges, at miste. Vi har døbt disse personaer **"Historiens øjenvindere"**. En er f.eks. lejesoldat, en anden bortløben slave, en tredje bonde, en fjerde overvejer udvandring, en femte er indvandrer, en sjettede er enke med småbørn osv. Skæbneforløb, der kendes til alle tider og steder.

Ved at arbejde med sådanne universelle roller og fortællinger i historisk klædning og perspektiv, opnår vi en distance, der gør det muligt at berøre følsomme emner og dilemmaer uden at overskride elevernes aktuelle livssituation. Men samtidig giver rollerne mulighed for akkurat at drøfte sådanne væsentlige livsvalg, konflikter, tab, sorger og glæder, der relaterer sig til børnenes aktuelle livssituation. På den måde sikrer vi med enkle virkemidler, at eleverne oplever historien i øjenhøjde med dem selv, deres samtid og egen livserfaring. Det giver børnene inspiration til at reflektere over det forhold, at vi som mennesker altid er et produkt af historien, men med mulighed for fremadrettet og selvstændigt at træffe andre og nye valg ud fra de indsigter og erfaringer, historien kan give os.

Netop identifikation og kropslig udøvelse gør, at viden bliver til erfaring, der huskes af børnene.

Sagnlandets pædagogiske metoder i kombination med de autentiske historiske miljøer, giver nogle unikke læringsrum, som lærerne bl.a. karakteriserer således i de skriftlige evalueringer:

"Historieundervisningen bliver autentisk, tid til fordybelse, bevægelse, kreativitet - aktiv lytning."

Lærer blandet børnegruppe På "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

"Det er skønt med historier i historien. Rigtig dejligt at det holdes så korrekt som muligt - det giver ros og andægtighed fra børnene"

Lærer 1. klasse på "Husmandsbørn i 1850'erne"

"Eleverne får mulighed for at prøve ting på egen krop, så de får en fornemmelse af den tid."

Lærer 3. klasse på 2-dages lejrskole i Vikingetiden

"Gode muligheder for at børnene kan arbejde sammen om praktiske opgaver som gavner fællesskabet og godt som lærer at få mulighed for at iagttage eleverne i arbejde"

Lærer 5. klasse på 3-dages lejrskole i Vikingetiden

"Aktiviteter, der skubber til elevernes komfortzoner, så de kommer et lille skridt videre i deres selvtilid og selvværd."

Lærer, 7. klasse På "Båldalen, Alle tiders oldtidseksperimentarium"

"En god måde at lære, gennem sanser og krop, samt fortælling"

Lærer specialskole på "Mød en gallisk flygtning"

Fortællingens kunst som pædagogisk redskab

I juli 2020 blev Sagnlandet Lejres skoletjenesteansvarlige, Jutta Eberhards, kåret som månedens fortæller af foreningen "Fortællere i Danmark/Storytellers in Denmark" (www.fortaellereidanmark.dk). Foreningens formål er bl.a. "at udvikle, udbrede og synliggøre mundtlig fortælling i Danmark. Der skal arbejdes for at mundtlig fortælling opnår anerkendelse som en kunstart på egne præmisser overfor statslige, regionale og kommunale myndigheder."

Sagnlandets skoletjenesteansvarlige perspektiverer karingen og fortællekunsten som et vigtigt pædagogisk redskab således:

"Arbejder jeg med fortællingen er det vigtigt for mig at møde og mærke fortællingens væsen. Det forudsætter en animistisk tilgang og tankegang. Et væsen har og er en sjæl og sådan et er gemt i alle de historier, der gerne vil fortælles af mig.

At møde fortællingens væsen, kræver at jeg gør mig fortrolig med historien, er nysgerrig på den, undersøgende og legende. Jeg læser den, hører på den flere gange, smager på ordene, lytter til den i hoved, mærker den. Fortællingen har en indgang og en udgang og gennem det finder jeg min tilgang. Den har en grundtone og en rytme og viser mig, hvad der gør indtryk og hvordan jeg giver den udtryk.

Har jeg fået fat i fortællingens væsen, kommer det væsentlige frem. I det øjeblik ved jeg, hvordan historien gerne vil fortælles. I den proces, hvor jeg tilegner mig fortællingen, gør jeg den til min egen. Den spejler sig i mig, i det stof, jeg gerne vil formidle og i det spændingsfelt og stemthed, der opstår sammen med dem, der lytter!

Jeg vælger at tage værtskabet på mig, for min historie og mine lyttere. Jeg sætter en ramme, hvor vi i fællesskab kan samles om det fælles tredje.

I mit virke i Sagnlandet Lejre har jeg altid brugt fortællinger for at åbne en genstand, finde tingenes historie og at gøre fortiden vedrørende. En metode, hvor eleverne bliver hensat i en anden tidslomme.”

Det er netop ved at anvende fortælling og fortællingens magi kombineret med det pædagogiske greb ”lærer i rolle” at Sagnlandet Lejres formidlere i dragt og tidstypiske roller løbende arbejder med at gøre Danmarkshistorien nærværende og levende for børn og voksne.

Skoleevalueringer – tilfredsanalyser af kvalitet og relevans

Sagnlandets formidlingsinstruktører afrunder et gennemført undervisningsforløb med en fælles mundtlig opsamling og anerkendelse af elevernes erfaringer og erkendelser. Instruktørerne faciliterer en samtale, der skal være med til at understøtte elevernes historiske tænkning og refleksionsevne og giver klassen et udgangspunkt for at arbejde videre på skolen. I Krikkebjerg huse gøres det, mens klassen klæder om fra fortidsklæder til nutidsklæder. Her tager instruktøren en uddybende samtale med læreren. I de andre historiske områder gøres det samlet under og efter det fælles måltid. For elever og lærere på lejrskolen er der afsat ½ time til afrunding, kommentering og perspektivering. Efterfølgende uddeles et evalueringsskema til lærerne med opfordring til en skriftlig evaluering af deres oplevelse og udbytte af Sagnlandets undervisning

Det lærerrettede skriftlige evalueringsskema spørger bl.a. til oplevet kvalitet af forløbet på en skala fra 1 til 5 (fra Meget utilfreds til Meget tilfreds) suppleret med uddybende kvalitative spørgsmål, f.eks. forbedringsforslag, hvilke fag forløbene spiller ind i og hvordan skolen efterfølgende vil arbejde videre med forløbet.

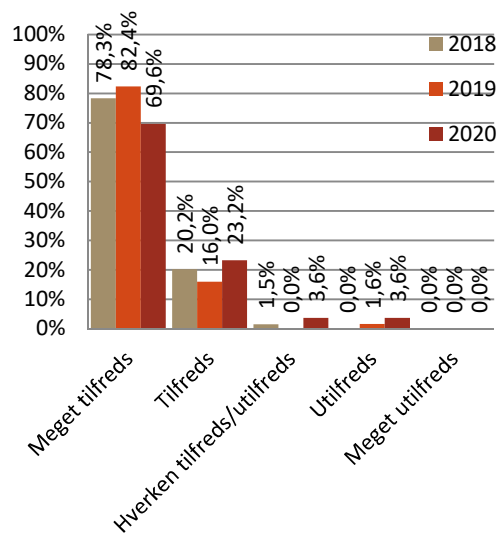
De løbende evalueringer sikrer, at faglig og pædagogisk kvalitet af Sagnlandets undervisningsforløb stemmer overens med skolernes læreplaner og forventninger. Formidlingsinstruktørerne bruger samtidig svarene til selv-refleksion og løbende tilpasning af egen pædagogisk praksis og fagligt indhold i undervisningen.

De kvantitative analyser af 112 indkomne skriftlige skole- og børneinstitutionsevalueringer for 2020 som helhed viser fortsat høj grad af tilfredshed. Dog er der i forhold til 2019 interne forskydninger hvor andelen af ”Meget tilfreds” er faldet og rykket over til ”Tilfreds” og ”OK” pga. COVID-19 relaterede ændringer i undervisningen. Således angiver lærernes og pædagogernes kvantitative vurderinger:

- En tilfredshed på 92,2 % Tilfreds/Meget Tilfreds med Sagnlandets Undervisningsforløb (fordelt således: 69,6% Meget tilfreds (2019 = 82,4%). 23,2% Tilfreds (2019 = 16,0%). 3,6% OK (2019 = 0,0%). 3,6% Utilfreds (2019 = 1,6%). 0% Meget utilfreds (2019 = 0,0%)).
- At 98,1 % vil anbefale et undervisningsforløb i Sagnlandet Lejre til andre kollegaer. Hertil 1,9%, der ikke vil anbefale. (I 2019 ville 100% anbefale).

COVID-19 effekten er således meget tydelig i de kvalitative udsagn der ledsager oplevelsen af Sagnlandets undervisningsforløb som ”OK” eller ”Utilfreds” – de ”faste” kunder sammenligner nemlig med, hvad vi plejer at lave med klasserne, nemlig mange aktiviteter og indslag med forhistorisk mad:

SL's undervisning som bidrag til skolens undervisning 2018-2020

"Vi ved at det ikke er jeres skyld men pga. corona, men børnene blev slet ikke inddraget så meget som vanligt" (Vurdering "Utilfreds"). Lærer 4. klasse på forløbet "En dag i Jernalderlandsbyen Lethra)

"Forløbet var anderledes i forhold til tidligere besøg, men vi er bevidst om, at det skyldes coronarestriktioner. Eleverne skulle sidde meget ned og lytte. (Vurdering "Utilfreds"). Lærer 4. klasse på forløbet "En dag i Jernalderlandsbyen Lethra)

"Der manglede aktiviteter" (Vurdering "Utilfreds"). Lærer 9. klasse på forløbet "En dag i Jernalderlandsbyen Lethra)

"Det var ærgerligt at der ikke var nogle af de aktiviteter som vi havde tidligere. Mad osv." (Vurdering "OK") Lærer 3. klasse på forløbet "En dag som stenaldersfisker)

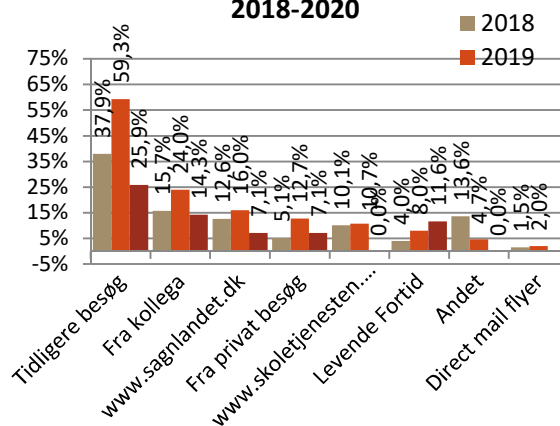
"Det kunne have været dejligt med flere aktiviteter. Vi savnede madlavningen." (Vurdering "OK") Lærer 3. klasse på forløbet "En dag som stenaldersfisker)

"Det var lidt ærgerligt at eleverne ikke skulle deltage i flere ting. Det var lidt for meget foredrag." (Vurdering "OK") Lærer 5. klasse på forløbet "En dag som stenaldersfisker)

Alt andet lige, kan vi dog konstatere, at en samlet tilfredshed på 92,2% "Meget tilfreds"/"Tilfreds" er særdeles glædeligt i betragtning af COVID-19 restriktionernes voldsomme påvirkning af vores videnspædagogiske undervisningsmuligheder. Samtidig er de nye førstegangskunder meget tilfredse med oplevelsen, da de ikke sammenligner med en tidligere "normal-tilstand".

Tilfredsheden med Sagnlandets undervisning afspejles også i lærernes kendskab til Sagnlandets undervisningstilbud. Her afslører de kvantitative analyser, at kendskab i høj grad skyldes tidligere besøg og anbefalinger fra kollegaer. I 2020 var det næsten 1/4 af lærerne, der tidligere har brugt Sagnlandets undervisning. I forhold til 2019 var tallet dog oppe på 2/3 af lærerne. I 2020 er der således kommet en større andel af "førstegangsbrugere".

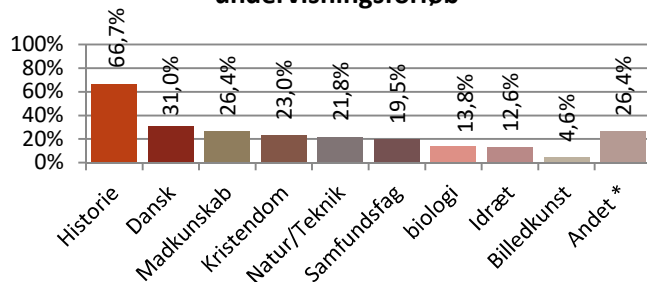
**Kendskab til SL's undervisningstilbud
2018-2020**

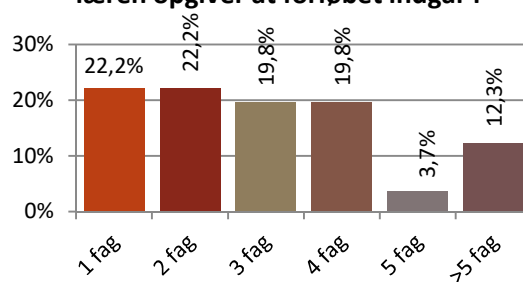
Analyser af skolernes evalueringer i 2020 viser, at Sagnlandets undervisning i overvejende grad (77,8%) indgår i tværfaglig sammenhæng. Kun i 22,2% af besvarelserne nævner lærerne, at Sagnlandets forløb kun indgår i ét enkelt fag.

Mht. hvilke skolefag Sagnlandets undervisningsforløb oftest indgår i udgør top 5 i 2020 følgende fag, hvor faget "historie" ikke overraskende er en klar nr. 1. Ca. 67% af lærerne bruger Sagnlandets undervisningsforløb i forbindelse med historieundervisning, mens 31% også bruger forløbene i kombination med undervisning i faget "dansk".

**Fag som skolerne i 2020 inddrog i SL's
undervisningsforløb**

**Tværfaglig brug 2020 - antal fag
læren opgiver at forløbet indgår i**

Forskning

Sagnlandet Lejre – en kulturhistorisk feltstation

Sagnlandet råder over 43 ha. kulturlandskab. Landskabet rummer en række særlige biotoper, der ikke er sprøjtet eller udnyttet intensivt i 50 år: marker, enge, overdrev, skovgræsning, højskov, søer og moser. I landskabsplejen og -påvirkningen indgår et dyrehold af historiske racer. De omfatter "urokser" (heck-kvæg), "vildheste" (taipan-heste), vildsvin, tamsvin (sortbrogede grise), får (gutefår), geder (dansk landrace) samt gæs og fjerkræ. Hertil kommer en rig, naturlig insektfauna med deraf afledt rigt fugleliv.

Sagnlandets landskab rummer genskabte boliger og monumenter i form af telte, hytter og langhuse samt gravhøje, monumenter og helligsteder fra udvalgte tidsperioder.

Sagnlandet Lejre stiller sig til rådighed som feltstation for forskellige, eksterne forskningsprojekter, hvor et stabilt, uberørt, men let tilgængeligt naturområde er vigtigt for f.eks. sammenligning med sideløbende, fuldstændigt kontrollerede forsøg i laboratorier. Det kan også være til studier af fænomenologisk karakter, der forholder sig til, hvordan det opleves at "leve" på andre tiders betingelser, herunder gennem brug af boliger, dragter, husgeråd, redskaber osv.

Udredning og rekonstruktion

Sagnlandet Lejre arbejder med forskningsbaseret formidling og undervisning. Det betyder, at der bag de pædagogiske, involverende aktiviteter og fysiske ting som gæsterne oplever, ser, prøver og af og til smager, ligger et forudgående udrednings- og research arbejde. Her fremfindes relevante kilder, der efterfølgende vurderes og analyseres kildekritisk. Kilderne kan både være arkæologiske, historiske og etnografiske. Udrednings- og fortolkningsarbejdet danner det faglige grundlag for den efterfølgende brug i Sagnlandets udadventede, videnspædagogiske arbejde. Afhængigt af det konkrete endemål udredningsarbejdet, kan det være nødvendigt med efterfølgende tilpasning og kompromisser, før end de resulterende aktiviteter og/eller fysiske genstande kan omsættes i/fremstilles til pædagogisk formidling og brug, der kan fungere i praksis. F.eks. i relation til sikkerhed, holdbarhed, økonomi, pædagogisk udbytte mv.

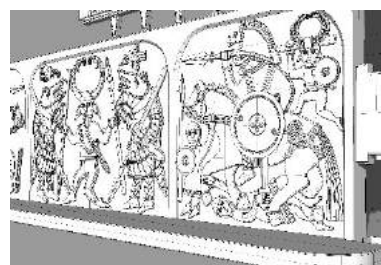
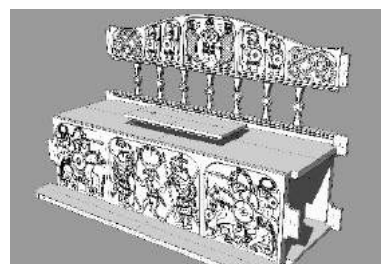

Ved genskabelse af fysiske genstande skelner vi overordnet set mellem egentlige eksperimentelt udførte rekonstruktioner og replika. Ved en eksperimentel udført rekonstruktion er selve arbejdsprocessen, dvs. fremstillingsmåde og teknologisk kunnen, af lige så stor interesse som slutproduktet selv. Det kan f.eks. være, når formålet er viden om produktionstid, niveau af færdigheder eller om identifikation af en blandt flere potentielle produktionsmetoder, der kan have resulteret i en konkret genstands fremtræden. Taler vi derimod om en replika, dvs. en kopi eller genskabelse, er det slutproduktet og dets efterfølgende brug, der er i fokus, mens "vejen dertil" er underordnet. Det kan f.eks. være, hvis formålet alene er en undersøgelse og forståelse af den efterfølgende oplevelse af genstanden, der er årsagen for det projekt. Det kan f.eks. være brugen og funktionaliteten af en dragt, et redskab eller en bygning. Der kan i praksis også være tilfælde, hvor det giver mening, at det fysiske produkt er fremstillet gennem en kombination af rekonstruktion og replika. Det kan f.eks. være i forbindelse med store og/eller komplekse genstande som f.eks. en bygning eller en dragt, hvor den komplette genstand vil være meget tidskrævende og dermed bekostelig at udføre alene med datidens reskaber og metoder eller hvor kun én eller få delprocesser blandt mange, ønskes særligt belyst.

Kongehallen - billedskæring, møblering, inventar og dragter

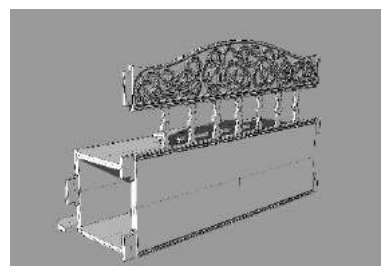
Ikke kun selve Kongehallens arkitektur og talrige konstruktive detaljer har fyldt meget i Sagnlandets research og udredningsarbejde de seneste år. Det samme har arbejdet med at definere Kongehalsmiljøets udsmykning, inventar og redskaber også. Det har givet anledning til research, udredning og identificering af egnede arkæologiske fund til brug for levendegørelse af livet i og ved en Kongehal. Dragter og keramikinventar er produceret i Sagnlandets eget Potteri og Dragtværksted, mens billedskærerarbejder, større møbler og metalarbejder er produceret i eksterne samarbejder med enkeltpersoner og firmaer, med de rette kompetencer til den helt konkrete opgave. Fælles for de fremstillede genstande og udsmykninger er, at slutmålet har været selve resultatet og oplevelsen af at træde ind i en rigt udstyret og udsmykket kongehal. Derfor er genstandene fremstillet ved kombination af traditionelle og moderne metoder.

Møbler: Frem til indvielse og åbning af selve kongehallen, blev der i foråret 2020 arbejdet på højtryk med at færdiggøre de spektakulære og rigt udskårne og symbolske møbler "Højsæde" og "Æresgæstesæde" samt "ringborde" og "mjødbænke". Det skete i et engageret samarbejde mellem Lejres medarbejdere, der havde researchet kilder og lavet skitseoplæg til udsmykninger, konstruktioner og dimensioner, Tegnstuen Kronværk, der viderebearbejdede skitseoplæg i først 2D og dernæst 3D design og Bystrup Maskinsnedkeri, der efterfølgende omsatte de digitale 3D tegninger i fysiske møbler og udsmykninger vha. avanceret CNC-skæring.

Billedskæring: Kongehallens seks store og op til 4 meter høje pragtportaler i massiv eg er udsmykket med sindrig dyreornamentik. Den er i første omgang udskåret vha. avanceret CNC-skæring jf. ovenfor. Efterfølgende har billedskærer Sanne Marie Seipelt efterbearbejdet portalernes udskårne overflader med traditionelle billedskærerjern. De optræder nu med små spor af håndværktøj og fine overflademønstre, der er så detaljerede, at de kun kan laves i hånden. Overflademønstrene er udført med baggrund i arkæologiske og historiske kilder. Her har den velbevarede skibsgrav fra Oseberg i Norge fra første del af 800-

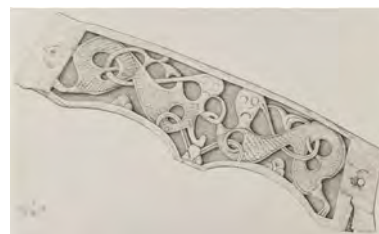
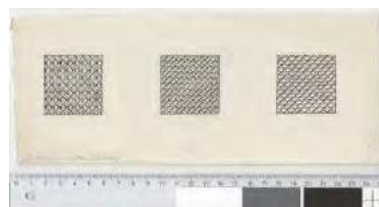

tallet og de norske stavkirkers rigt udskårne indgangsportaler fra tidlig middelalder været inspirationskilder. Sidstnævnte repræsenterer en videreførelse af vikingetidens fornemme billedskærertradition i bygningskulturen. Alle seks portaler er efter ét års arbejde nu efterbearbejdet. I 2021 fortsætter billedskæren sit omhyggelig arbejde på de fire imponerende højsædesøjler i salsrummet.

Sagnlandets medarbejdere har ligeledes arbejdet med research og fremstilling af øvrigt inventar, der skal illustrere det aristokratiske liv i en kongehal. Her er genstandene fremstillet i samarbejde med dygtige rekonstruktionshåndværkere fra ind- og udland. Det drejer sig bl.a. om hjelme, sværd, skjolde, smykker og diverse husgeråd af træ.

Metalgenstande: Den polske ingeniør og sølvsmed Wojtek Kochman fra firmaet Volundr har f.eks. bistået med at rekonstruere en række enestående metalfund fra Lejreeggen. De skal bruges i formidling og undervisning i Kongehallen. De omfatter bl.a. et fint sølvbæger af nordisk arbejde udsmykket med mulige fremstillinger af gudinden Freja og en irsk sølvskål, der formentlig stammer fra et kloster. Begge skåle indgik i "Lejre-skatten", der blev fundet i 1850 nær Gl. Lejre, hvor Kongehallerne er udgravet. Volundr har også bistået med at rekonstruere en kopi af det fornemme "Osted-sværd" med sværdknop og hjalte af sølv indlagt med geometriske mønstre i kobbertråd og mønstersmedet klinge.

Et andet spændende tværfagligt samarbejde har været om udformning og udsmykning af en særdeles stor ryknapfibel, som et muligt symbol på gudinden Freyas flammende smykke "Brisingamen". Den er fremstillet på baggrund af sammenstyknings af tre forskellige gotlandske fund i forskellig bevaringstilstand, størrelse og udsmykning. Her har arkæolog og bronzestøber Ken Ravn, Ravn Forhistorisk Støbeteknik, bistået med modellering og bronzestøbning af det unikke smykke, der efterfølgende er forgyldt og indlagt med guldfolie og røde granater i samarbejde med sølvsmeden fra Volundr.

I forbindelse med Sagnlandets inventarproduktion på baggrund af lokale, arkæologiske vikingetidsfund, har Sagnlandet Lejre haft et meget fint samarbejde med ROMU (Roskilde Museum). Her har fagfolk fra museets afdelinger i både Lejre og Roskilde været til stor hjælp og bl.a. stillet professionelle fotos og upublicerede billeder til rådighed for Sagnlandet.

Trægenstande: En del af Kongehallens inventar af tøndes, spande, drejede træskåle mv. er lavet i samarbejde med det polske firma Medievalcraft.eu. Sagnlandet har også samarbejdet med firmaet Craftsforge om produktion af læderbeklædte, bemalede træskjolde til formidlingsbrug med gæsterne og til udsmykning af Kongehallens salsrum.

Internt i Sagnlandet Lejre har vi udnyttet vores egne dygtige medarbejderes mange forskellige fagligheder, der både favner arkæologer, historikere og pottemagere, vævere, farvere, smede og træhåndværkere. Det er hele dette team, med stor didaktisk og formidlingsmæssig ekspertise, som sikrer, at Kongehallen bliver et enestående videnspædagogisk fyrtårn for formidlingen af vikingetidens arkitektur, håndværk, ikonografi, samfunds- og åndsliv.

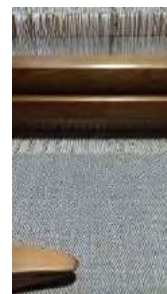
Sagnlandets snedker og fingernemme drejer, har således arbejdet med rekonstruktion af smukke træskåle alene ved hjælp af en fodbetjent drejebænk, hvor gæsterne samtidig har kunnet overvære den spændende arbejdsproces.

Keramik: Gæsterne har også kunnet følge produktionen af Kongehallens lerkar i Sagnlandets Potteri. Her har pottemagerne på baggrund af publicerede fund arbejdet med at fremstille en lang række prototyper af lerkar i forskellige former og størrelser. Det rekonstruerede keramiske inventar repræsenterer både lokal, indenlandsk produktion såvel som importerede lerkar fra 600-800-tallet. De arkæologiske forlæg omfatter bl.a. sydsvenske fund og fund fra Ribe, Hedeby og Birka. F.eks. har de dygtige pottemagere genskabt flere eksempler på de imponerende kugleformede "reliefbånd-amforer", den såkaldte Badorf keramik, der er fremstillet i Rhinområdet, men hvor skår er fundet i både Hedeby og Birka. Den kuglerunde form og størrelsen har været en håndværksmæssig udfordring, men resultatet er imponerende. Den importerede keramik skal i Kongehalsmiljøet bruges til formidling af et magtcenters langdistance kontakter og illustrere import af f.eks. vin og olier mv.

Dragter: I Dragtværkstedet har gæsterne kunnet følge produktionen af smukke håndvævede uldstoffer til formidlingsinstruktørernes dragter i Kongehalsmiljøet. Stofferne er efterfølgende opskåret og håndsyet i samarbejde med Sagnlandets store, frivillige sylaug i regi af Sagnlandets Venner. Ved udgangen af 2020 kan Sagnlandet nu ikklæde 14 instruktører i håndvævet, naturfarvet og håndsyet tøj, fra inderst i særke og skjorter i hør til kofter, bukser, kjoler, varmt

overtøj, hætter og hovedtøj i uld. De mange håndvævede meter tekstil har Dragtværkstedets dygtige medarbejdere produceret på baggrund af forudgående research af tekstiltfund fra kongehallens tidsperiode. Dragternes design er på den baggrund tolket og tænkt ind i en pædagogisk formidling af det levede liv i og omkring kongehallen. Inspirationskilder for stofkvaliteter og tilskæringer har været de publicerede studier af de relativt få og geografisk og tidsmæssigt spredte, bevarede rester og fragmenter af beklædningsgenstande fra jernalder, vikingetid og tidlig middelalder fra det skandinaviske og nordtyske område. I forhold til snit og design er de fragmenterede tekstilrester sammenlignet med ikonografiske kilder. Kongehallens datering til 700-tallet gør de såkaldte "guldgubber", der optræder i 500-700-tallet, til en vigtig inspirationskilde. Guldgubber er ganske små figurer, et par cm høje, præget i tyndt guldblik. Flere forestiller påklædte menneskefigurer af begge køn. Pga. deres størrelse gengiver de kun en begrænset detaljering af dragtmoder, men man fornemmer en stor diversitet i dragterne.

Sagnlandets historiske værksteder – aktive videnscentre for håndværk og forskning

Sagnlandet tilbyder stærke og efterspurgte faglige kompetencer inden for rekonstruktion af forhistorisk lerkar- og tekstilarkæologi qua dygtige rekonstruktionshåndværkere i de historiske værksteder Potteri og Dragtværksted.

I disse værksteder opretholder Sagnlandet praktisk viden og kundskab om ældgamle produktionsmetoder og udnyttelse af naturens materialer. Udover at sikre videreførelse af denne håndværksmæssige kulturarv fungerer Potteri og Dragtværksted som åbne formidlingsvinduer til glæde for studerende, forskere og gæster, der i værkstederne kan opleve og afprøve forskellige håndværksmetoder.

I Potteri og Dragtværksted lykkedes det trods COVID-19 restriktioner og besøgsrekord, at sikre gæsterne oplevelsen af at møde et aktivt arbejdende værksteder. I Potteriet fik gæsterne, udover indblik i arbejdet med oldtidens teknikker ved keramikfremstillingen til Kongehallen, også indblik i 1800 tallets pottemagertradition med drejet keramik. Det er tydeligt, at der fortsat er en enorm interesse for at opleve og få indsigt i alle det keramiske håndværks teknikker fra oldtid til historisk tid. Desværre var det ikke muligt at lade gæsterne prøve den populære aktivitet "Leg med Ler" i sommerferien. I efterårsferien kunne vi dog genoptage aktiviteten med dens mulighed for fordybelse og ro og med plads til gode snakke og formidling undervejs.

I Dragtværkstedet måtte der ligeledes drosles helt ned for publikumsdeltagelse i håndværksaktiviteter. Til gengæld oplevede gæsterne spændende demonstrationer af væveredskaber og teknikker i forbindelse med dragtproduktionen til Kongehallen. Her fik de besøgende indblik i de mange forskellige processer i arbejdet med mulighed for spørgsmål. Når der arbejdes ved f.eks. væven har den tavse demonstration god formidlingseffekt og langsomme og tydelige bevægelser er gode at anvende. Andre gange kan demonstrationen suppleres med viden om arkæologisk forskning eller teknologisk forståelse. Anderledes er det med individuel demonstration, her kan vi afstemme formidlingen

efter den besøgendes for forståelse gennem dialog og med hensyn til alder, køn og nationalitet. Et eksempel kan være at relatere håndværket og teknikken til andre fagsprog, som at forklare vævning gennem det binære system, der jo kun består af de to cifre 0 og 1 - vævning består af 0=over 1=under og kan – som i IT-programmering – kombineres uendeligt.

Potteri – Tatingkeramik, et muligt forskningssamarbejde med Moesgaard

Til Kongehallens inventar indgår bl.a. den såkaldte Tatingkeramik. Det er en helt unik type keramik, hvor især de dekorerede kander adskiller sig fra tidens øvrige keramik. Nogle af kanderne er nemlig fundet med spor efter en meget stram geometrisk dekoration, der er tolket som påklisset tinfole. Disse kander med skinnende dekorationer må have været noget ganske særligt og hørt til hos eliten. Desuden er kanderne drejet og derudover helt glittede og sortbrændte. Modsat selve formgivningen af kanderne, afstedkom tinfoledekorationen langt flere spørgsmål, da vores udrednings- og research viste, at der faktisk ikke er foretaget tilbundsående undersøgelser af tinfoledekorationerne og deres udførelse.

Hvis Sagnlandet skal udføre en egentlig eksperimentalarkæologisk rekonstruktion af Tatingkeramikken med samme teknikker og materialer som originalmaterialet, er der mange uafklarede spørgsmål, der skal besvares: 1.) Hvordan er den tynde folie fremstillet? 2.) Hvordan er det klippet/skåret ud? 3.) Hvordan er det påført kanden? 4.) Hvad er der brugt som binde-middel ved påsætningen? Udredningsarbejdet gav Potteriets medarbejdere anledning til at tage kontakt til Moesgaard Museum hvor Pieterjan Sylvain Deckers (postdoc Institut for Kultur og Samfund – Centre for Urban Network Evolutions(Urb.Net) arbejder med samtidige keramik-fund fra Ribe og Thomas Birch (assistent professor Urb.Net) arbejder med naturvidenskabelige analyser på materialer. Efter et møde i november 2020 er vi nu ved at ridse op, hvilke undersøgelser og eksperimenter, der skal til for at finde svar på hvordan tinfoledekorationerne er fremstillet. Målet er, at vi gennem eksperimenter og analyser vil kunne skabe den fornødne viden til at fremstille et par rekonstruktioner af Tatingkander med tinfoledekoration, som de oprindeligt har taget sig ud.

Et større forskningsprojekt i samarbejde med Nationalmuseet, hvor Potteriet skulle fremstille neolitiske kar til forsøg med mælk, blev desværre forhindret pga. COVID-19 nedlukning. Forsøgene måtte lægges uden for Sagnlandet og vha. assorterede kar fra Potteriets lager i stedet.

Sidst på sæson 2020 har Potteriet faciliteret forsøg for Francesco Denaro, arkæologistuderende, Københavns Universitet med ornamentering på neolitisk keramik til brug ved speciale.

I 2020 har Potteriet solgt rekonstruktioner af mindre neolitiske kar til Museum Lolland-Falster, som nu indgår i udstillingen "LOLA Lollands stenalder". Der er desuden fremstillet jydepotter til Frilandsmuseet. Jydepotterne skal indgå som inventar i museets huse, som erstatning for originaler, der er gået til. I forbindelse med denne eksterne bestillingsopgave, blev der arrangeret en studietur for Potteriets medarbejdere til Frilandsmuseet. Her viste museets samlingsinspektør Christina Folke Ax rundt i magasiner og udvalgte huse med rig lejlighed til at nærstudere 1800 tals keramik og jydepotter.

Det var en berigende oplevelse at få originalt materiale i hænderne for forståelse af håndværk og formgivning, til arbejdet med rekonstruktionerne. Endelig er der fremstillet doughnutformede vævevægte til CTR (Centre for Textile Research) til forsøg med vævning af tekstil fra vikingetiden i forbindelse med Nationalmuseets forskningsprojekt "Velklædt i Vikingetiden" (ViV), som Dragtværkstedet er involveret i.

Dragtværksted – "Velklædt i Vikingetiden", et forskningssamarbejde med Nationalmuseet og Københavns Universitet

I 2020 har Sagnlandets pottemagere og tekstilfolk – som i 2019 – fortsat samarbejdet med Nationalmuseet og Københavns Universitet i forskningsprojektet "Velklædt i Vikingetiden" (ViV) finansieret af Velux Fonden med Nationalmuseet som leading partner. Samarbejdsprojektet har givet god synergi til Sagnlandets eget arbejde med at designe og producere dragter til kongehalsmiljøet. Formålet med projekt ViV er, at samle den spredte og fragmenterede viden om vikingetidens beklædning ud fra arkæologiske, ikonografiske og litterære kilder og gøre den tilgængelig for almenheden som grundlag for videnskabeligt funderede rekonstruktioner af datidens klædedragt.

På basis af originale tekstilfragmenter fra en mands og en kvindegrav fra henholdsvis Mammen og Hvidehøj, begge dateret til 900-tallet, er rekonstruktioner af de to højstatusdragter nu blevet færdiggjort til Nationalmuseets kommende, permanente vikingeudstilling. Nationalmuseets og Universitets forskere har i den forbindelse sikret grundige analyser, prøveudtagninger, mikroskopundersøgelser, farveanalyser, CT-scanninger mv for viden om kvaliteter, snit og syning af de originale fund. I projektet har Dragtværkstedets medarbejdere bl.a. deltaget i eksperimentalarkeologiske forsøg med spinning og prøvevævninger, førend det endelige stof i 2020 blev vævet og dragterne håndsyt og håndbroderet efter alle kunstens regler. Ikke mindre end 30 forskere og håndværkere har bidraget til de to dragters endelige udseende. Dragterne har bl.a. særlige raffinementer som brikbånd af silke, sølv og guldtråde og applikationer ad kostbart pelsværk og skind. Begge dragter er så vidt muligt baseret på det fragmentariske arkæologiske materiale, der har været til rådighed, men er af samme grund fortolkninger og et bedst bud på, hvordan elitens dragter *kan* have taget sig ud.

Projektet rummer også en outreach del. Der er produceret en "tekstil værktøjskasse", hvor alle tekstilprøver og -redskaber samles. Værktøjskassen skal bruges til formidling, undervisning og foredrag. Projektet sidste dele afsluttes på Nationalmuseet frem til åbningen af den ny vikingeudstilling i juni 2021. Museet vil gøre den ny viden om vikingetidens dragt- og tekstilhåndværk offentligt tilgængelig via et online katalog. Det skal bidrage til at højne kvalitet af vikingedragter, som frivillige ved museer, attraktioner og vikingemarkeder laver og bruger.

Dragtværksted – udredningsprojekter af stenalderdragter og hedebosyninger

Sagnlandet Lejre arbejder med mange andre dragttyper end vikingetidens, der naturligt har fyldt meget de seneste tre år. I slutningen af 2020 tog Dragtværkstedes medarbejde fat på at supplere dragter til Sagnlandets øvrige historiske miljøer. De eksisterende dragter beskrives hvorefter der udarbejdes en prioriteret, behovsbestemt produktionsplan for nye dragter.

Til 1800-talsmiljøet *Landbohusene* er det planen i de kommende år at arbejde med Hedebosyninger. Modsat de forhistoriske perioder kan vi her finde velbevarede dragter i museers samlinger, så snit, farver og kvaliteter kan kopieres direkte. Her bliver det en spændende proces, at finde det ”rigtige” udtryk, så det understøtter Landbohusenes formidlingsmæssige narrativ, der skal fremstå genkendeligt, tidstypisk og vise de sociale levevilkår.

I jægerstenalderområdet er opgaven helt anderledes, fordi arkæologisk materiale er særdeles sparsomt. Her består det forestående udrednings- og researcharbejde i at finde ikonografiske og etnografiske kilder, f.eks. inuitdragter. Sidst stenalderområdet fik nye dragter var ved Sagnlandets samarbejde med DR om den succesfulde serie *”Historien om Danmark”*. Samarbejdet med DR foregik under stort tidspres, men vi satser i de kommende år på gradvist at opbygge en større begrundet og argumenteret viden.

Dragtsamlingen på Sagnlandet har i de seneste år opnået en betydelig størrelse. Derfor er der såvel i 2019 som i 2020 arbejdet med en registrering af samtlige dragtdele. Registreringen sikrer overblik og viden om hvor og hvad der skal suppleres fremover. Sagnlandets medarbejdere i Dragtværkstedet har designet systemet, så det er enkelt at vedligeholde. I hver dragtdel er der indsyet et vævet logobånd med årstal og håndskrevet nummer, og dette nummer skrives ind i et simpel excel med tilhørende foto. Det gør det muligt hvert år, at lave en status opgørelse over nedslidt og bortkommet tøj. Det nedslidte tøj skal herefter repareres med lapper og stopninger henover vinterhalvåret, for at være klar til næste sæsons rykind af tusindvis af skoleelever, fortidsfamilier og egne formidlingsinstruktører, der alle som én benytter dragter.

Erhvervssamarbejder

Sagnlandets erhvervsklub, stiftet i 2016 med 6 virksomheder, rundede i 2020 i alt 27 medlemsvirksomheder – en gik ud og 4 nye kom til. Med erhvervsklubben er det Sagnlandets ambition at knytte virksomheder og Sagnland sammen i et gensidigt udbytte-rikt arbejde. Det sker dels gennem netværksmøder for medlemmerne med Sagnlandet som vært, og dels ved at medlemmerne får tilbudt forskellige medlemsfordele, der skal inspirere til deres brug af Sagnlandet i andre sammenhænge.

For at blive medlem kan interesserede virksomheder vælge mellem 4 forskellige medlemskaber, der afspejler forskellige grader af medlemsfordele: BASIC (2.500 kr.), EXPERIENCE (5.000 kr.), EXPLORER (15.000 kr.) og ADVENTURE (25.000 kr.). Vi har defineret frem gode grunde for at tegne et virksomhedsmedlemskab:

- EKSPONERING for over 50.000 gæster fra mange målgrupper
- IMAGEPLEJE via samarbejdet med en almenyttig institution
- NETVÆRK i mødet med ildsjæle som dig selv fra andre dele af erhvervs- & kulturlivet
- RABATTER på entré, mødefaciliteter & arrangementer for din virksomhed
- MEDARBEJDER & KUNDEPLEJE på et anderledes mødested rig på natur & kultur oplevelser

Det var en stor glæde at opleve, at Sagnlandets nedlukning pga. COVID-19 pandemien fik flere virksomheder til på eget initiativ til at støtte Sagnlandets arbejde, ligesom flere virksomheder opgraderede deres medlemskab til den største og dyreste pakke til 25.000 kr. ex. moms. Erhvervsklubbens medlemsvirksomheder var ved udgangen af 2021 fordelt således på tre af klubbens fire medlemskategorier:

- **ADVENTURE:** Bondeskovgård, Julius Nielsen & Søn, Nyborg & Rørdam Advokatfirma, Vestergaard Company
- **EXPLORER:-**
- **EXPERIENCE:** Danske Bank, Roskilde afdeling. Beierholm Revision, Roskilde. Eduard Troelsgaard Rådgivende Ingeniører A/S; Gundestrup Campinghaver. SB-Murer ApS. TVC Advokatfirma, Roskilde. XP Digital A/S. Åvang ApS. - Byg, Anlæg & Park
- **BASIC:** BDO, Statsaut. revisionsaktieselskab, København. BDO, Roskilde. Clio Online. Dansk Drone Kompagni. Elgaard Architecture. Emil Nielsens Smedeværksted. Hegnsmontagen ApS. Herthadalen Restaurant. Hoffmann/KLJ-EL, ApS. KnitGarden. KonditorBager Lejre. MaDahm Consulting. Nykredit Roskilde. VVS Firmaet Bad Experten A/S. Wohlert Arkitekter.

I 2020 blev der pga. COVID-19 restriktioner kun afviklet to arrangementer ud af fire planlagte. I august deltog medlemmerne i en Walk & Talk bag kulissen i Kongehallen med Sagnlandets direktør. Her blev både serveret smagsprøver på vikingekost og fortællinger om, hvordan datidens ledere gav sine trofaste mænd værdifulde skatte for at fastholde deres loyalitet.

I september kunne medlemmerne møde forskningsprofessor Bjarne Grønnow, Nationalmuseet, der netop var hjemvendt fra det nordligste Grønland. Eftermiddagen bød på oplæg om arkæologiske undersøgelser i Thule. Herunder livet i en arktisk oase med tilpasning til ekstreme klimatiske forhold og skiftende modeluner i Europa, med konsekvens for jagt og pelshandel.

Pga. COVID-19 restriktioner med et forsamlingsforbud på max. 10 personer måtte DTU professor Karsten Arnbergs oplæg om klimaændringer der truer hverdagen desværre opgives i såvel maj som oktober. Det samme måtte erhvervsklubmedlemmernes deltagelse i indvielsen af Kongehallen sammen med Hendes Majestæt Dronningen.

Der skal her lyde en varm tak til disse virksomheder for deres opbakning til Sagnlandets arbejde – ikke mindst i lyset af den noget turbulente sæson med aflysninger i 2020. Der tages revanche med et spændende program i 2021.

Frivillige

Sagnlandet Lejres Venner

Sagnlandet Lejre har en støtteforening, Sagnlandets Venner i Lejre, stiftet i 1986, der yder en værdifuld hjælp til Sagnlandet:

Foreningens formål er at skabe og opretholde forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og personer, institutioner samt virksomheder, der er interesserede i Sagnlandets virke, at udbrede kendskabet til og interessen for Sagnlandets arbejde samt ved særlige fysiske arrangementer at dyrke forbindelsen mellem Sagnlandet Lejre og Sagnlandet Lejres Venner. (vedtægternes § 2)

I 2020 voksede støtteforeningens medlemstal eksplosivt. Da Sagnlandet Lejres COVID-19 nedlukning betød dystre og usikre økonomiske udsigter for 2020, tog Venneforeningen resolut affære og oprettede Facebook-støttegruppen *”Støt op om Sagnlandet Lejre”*. På rekordtid voksede foreningen fra 225 til 913 betalende medlemmer. En imponerende stigning på 406%. Det var Venneforeningen og de aktive, frivillige støttegruppen administratorers fortjeneste, at de vha. en effektiv SOME kampagne fik indsamlet over 500.000 kr. Heraf 300.000 kr. i form donationer på alt fra 50 kr. og op til 50.000 kr. mens resten indløb ved køb af billetter og medlemskaber af.

Der skal også på dette sted i årsberetningen lyde en varm tak til de mange, mange frivillige facebookstøtter. Den store, frivillige og hurtige indsats betød en meget stor moralsk opbakning til alle sagnlændinge i en mørk og usikker tid. En særlig tak skal lyde til de tre frivillige administratorer af støttegruppen Christina Brandt, Dina Bergstrøm og Christine Roederer. Udover at svare, dele og sprede de mange Facebook indlæg, stillede de beredvilligt op til interview i TV og presse som stærke ambassadører for Sagnlandets arbejde.

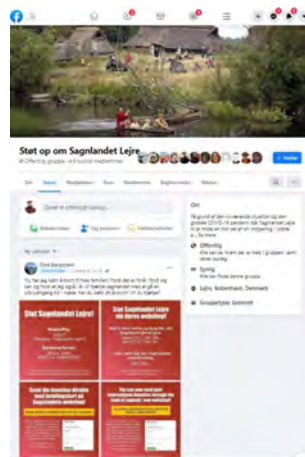
COVID-19 pandemien i 2020 betød, at årsmøde med generalforsamling og foredrag i marts og de traditionsrige og store indsatsdage med klargøring/nedpakning af Sagnlandets historiske områder i april/oktober med stor fællesspisning måtte aflyses. Det samme gjaldt årsfest for frivillige og medarbejdere i august samt det hyggelige juleåbent i Sagnlandet, som mange venner også hjælper ved. Igen viste venneforeningens medlemmer handlekraft og stor hjælpsomhed og forståelse.

Generalforsamlingen blev løst digitalt og ved fredsvalg. Her gav Venneforeningens mangeårige og engagerede formand Ulla Pinborg efter eget ønske stafetten videre til Christina Brandt som ny formand. Indsatsdagens opgaver blev løst af aktive venner, der i mindre grupper og over flere dage bistod på bedste vis med diverse klargørings- og nedpakkingsopgaver efter aftale med Sagnlandets områdeansvarlige. En særlig hesteopgave i 2020 var oliering af de mange smukke langborde, mjødbænke samt høj-sæde og æresgæstesæde, så alt stod skinnende blankt og klart til Dronningens indvielse af Kongehallen 17. juni. Sagnlandets aktive frivillige har desuden sæsonen igennem, og i henhold til de til enhver tid gældende COVID-19 restriktioner, bistået med pleje af historiske haver, særlige vedligeholdelsesarbejder i oldtidsområder og landbohuse samt levendegørelse i vikingeområde og smedje. Da gæsterne i sommerferien strømmede til Sagnlandet, var venner også særdeles skattede P-vagter mv.

I 2020 har flere frivillige venner også engageret sig i et par særlige projekter, hvor frivillige fra forskellige laug, har hjulpet hinanden på "tværs af tid og rum". Et sådant eksempel var "projekt vippebrønd" i Landbohusene, hvor gode venner fra "Stenalderen" gav "Landbohusene" en vigtig, hjælpende hånd. Nu kan små og store besøgende igen nyde at prøve brønden og hvem ved – måske møde brøndtrollen, der efter sigende bor dernede (se også afsnit Formidling").

En anden projektgruppe er sygruppen på 20 medlemmer, der også rummer venner, der er aktive i andre områder. Sygruppen mødes normalt hver onsdag mellem 13:00 og 18:00 på Nørkleloftet, som er indrettet med materialer og værktøj som hyggelig ramme. Nogle kommer fast hver uge, andre er løbere tilknytte og byder ind, når det passer. Fællesskabet betyder meget, hvad der blev tydeligt under COVID-19-restriktionerne med aflyste sydage. Igen trådte de engagerede venner i karakter og fik lavet aftaler om, at hente eller få bragt sytøj hjem så det store arbejde kunne fortsætte. Gennem ugentlige mails mellem Dragtværksted og frivillige syere, kunne holde kontakt og fællesskab opretholdes.

Målet i sygruppen er udover godt fællesskab, udveksling af viden og erfaring om sy-håndværket. Alle arbejder sammen, så produktion og processer fungerer, mens udfordringer løses på bedste håndværksmæssige vis. De fleste i sygruppen er nu erfarne og har viden om hvilke særlige sting og tekniske detaljer, der passer til forskellige formål. Alle vil og kan leve op til de faglige krav, som oldtidens tøjproduktion har været udført med. Gruppen udfører et stort, flot stykke professionelt arbejde. Det har gennem de sidste tre år sikret nyt tøj til vikingeområdet. Skolebørn kan nu komme hele tre klasser ad gangen og alle få særke og kjoler eller skjorter og

kofter på og overtøj til de kolde timer. Ud fra forlæg i arkæologiske fund fik sygruppen frie hænder til dekorere/brodere de mange stykker uldtøj, så hver enkelt børnedragt er unik og med personligt præg fra fremstilleren. Fortidsfamilierne har også fået nye dragter ud fra samme princip som børnedragterne. I 2020 er der produceret 14 dragter til formidlingsinstruktørerne i Vikingområdet. De har nu en smuk garderobe i håndvævet, naturfarvet og håndsytet tøj fra inderst til yderst: særke og skjorter i hør og kofter, bukser, kjoler, varmt overtøj, hætter og hovedtøj i uld. Det arbejde som sygruppen udfører, er med til at give mange gode oplevelser, og det frivillige arbejde bliver udført med entusiasme, glæde og stolthed over at kunne pege ud i landskabet og sige – *”der går min kjole”*.

I samarbejde med Venneforeningens særdeles engagerede bestyrelse og suppleanter blev der i september arrangeret en særlig ”venneaften”. Her var alle nye som gamle medlemmer inviteret. Det blev en solrig og stemningsfuld aften med ca. 150 medlemmer, der kom besøg efter lukketid. Her kunne vennerne i mindre grupper og efter en særlig tidsplan vandre rundt til Sagnlandet forskellige historiske miljøer, hvor andre garvede venner og sagnlandsmedarbejdere stod klar i det fri med kaffe på kanden, sandwich og kage. I Kongehallen var der flere separate rundvisninger ved Sagnlandets direktør. Det blev en særdeles dejlig aften for alle, der havde mulighed for at deltage.

Der skal her lyde en stor, hjertevarm tak for den indsats som alle Vennemedlemmer har udvist for Sagnlandet og dets medarbejdere i en anderledes og udfordrende sæson. TAK.

Frivillige historiske grupper og foreninger

Sagnlandet Lejre samarbejder hvert år med mange forskellige typer foreninger, der bistår Sagnlandet med aktiviteter på årets sæsonprogram. Det kan f.eks. være historiske re-entactment grupper som jernalderhæren Prindsens Hverving, der er fast tilknyttet Sagnlandet og andre grupper på ad hoc basis. Andre grupper er specialiseret i vikingetiden, Romerriget, stenalderen osv. Hertil kommer andre interessegrupper med fokus på traditionelle håndværk og lign. Bl.a. har en gruppe af dygtige pileflettere de seneste år bistået med at skabe opmærksomhed om dette smukke, traditionsrige håndværk. Desværre betød COVID-19 pandemien i 2020 at større arrangementer med flere grupper måtte aflyses. Vi glæder os i Sagnlandet til, at kunne genoptage sådanne samarbejder, når tiderne igen bliver til dette.

CSR (Coorporate Social Responsibility)

Samarbejder med velgørende organisationer

Sagnlandet Lejre har udarbejdet en CSR (Coorporate Social Responsibility) politik: Vi ønsker at gøre vores kulturoplevelser tilgængelige for målgrupper, der af økonomiske/sociale grunde ikke har mulighed for et besøg. Derfor har Sagnlandet taget initiativ til samarbejde med almennyttige og velgørende organisationer for at løfte vores samfundsansvar. Af disse grunde donerer Sagnlandet løbende fribilletter til almennyttige og velgørende organisationer, ligesom vi indgår samarbejdsaftaler om reduceret entre. Det sikrer, at organisationernes brugere kan opleve Sagnlandets videnspædagogiske kulturformidling på meget fordelagtige vilkår.

Sagnlandet har indgået treårig partnerskabsaftale med RED BARNET for perioden 2020-2022 og donerer hvert år 500 sæsonkort til en samlet værdi af over 100.000 kr. som RED BARNETS medarbejdere kan uddele til børnefamilier, der af forskellige grunde ikke har samme muligheder for adgang til kulturoplevelser. Red Barnet får desuden 150 fribilletter til uddeling blandt egne frivillige, der yder en stor og vigtig social indsats. Samarbejdsaftalen giver desuden RED BARNETS mange frivilligkoordinatorer adgang til pædagogiske kurser i Sagnlandet til særpris.

I 2020 indgik Sagnlandet Lejre desuden sponsoraftale med "Julemærkehjemmet Liljeborg", der nu har et særligt VIP-adgangskort til Sagnlandet, hvor medarbejdere og børn har gratis adgang hver dag i sæson for op til 16 personer. Herudover har Sagnlandet sponsoreret fribilletter til Julemærkehjemmets velgørenhedsmiddag. Samarbejdet fortsætter i 2021.

Sagnlandet modtager mange henvendelser om sponsering af fribilletter, gavekort mm. fra en lang række organisationer inden for sport, ældre, almennyttigt arbejde mm. I 2020 støttede vi bl.a. følgende: Landsforeningen for Voldsramte Kvinder og Børn, Albertslund. Mosens Myter, Gladsaxe. KHKs Håndbold, Lejre. Skovløberen Motionsløb, Lejre. Socialpsykiatrien, Lejre, m.fl.

Bæredygtighed

Sagnlandet Lejre tilstræber i videst muligt omfang inden for sit økonomiske råderum at tænke bæredygtighed ind i sin daglige drift. Derfor er Sagnlandets Velkomstcenter og Multihus doneret af henholdsvis Velux Fondene og Augustinus Fonden bygget med henblik på bedst mulig udnyttelse af energiformer, der er CO2-neutrale.

Vi anvender således jordvarme og solfangere til rumopvarmning og til brugsvand. Den ny kongehal opvarmes ligeledes vha. et 4000m² stort jordvarmeanlæg.

Sagnlandet Lejre fik i 2015 certificeret sit historiske dyrehold som økologisk landbrug.

BAG OM SAGNLANDET LEJRE

Formålsparagraf

Dynamik og udvikling er rodfastet i Sagnlandet Lejres vedtægtsbestemte formål:

Centrets formål er at drive et forskningscenter for udførelse af etnologiske, historiske og arkæologiske eksperimenter. Herunder hører gennemførelse af forskningsopgaver og viderebringelse af resultaterne gennem videnskabelige kanaler og aktiv formidling og undervisning til borgerne. Alle indtægter anvendes til opfyldelse af dette formål.

Strategisk vision 2021-2026

Bestyrelsens visions-seminar november 2019 definerende den strategiske vision Sagnlandet Lejre i de kommende år skal udvikles efter:

"Sagnlandet Lejre skal udvikle sig til en minidestination med Kongehallen som epi-center".

Den strategiske vision skal sikre, at Sagnlandet i alle sammenhænge tænker og agerer som en destination med en klar profil gennem konkrete handlingsplaner med følgende fokus:

- Vi skal lade Sagnlandet Lejre fremstå som del af en let forståelig geografi, der er karakteriseret af en autentisk og interessant fortælling.
- Vi skal se vores destinations geografi som naturligt defineret af "Fjordlandet". Det er herfra "vores verden går", og vi skal vedkende og forholde os aktivt til fortællingen og geografien. Herunder at tænke i co-branding.
- Vi skal invitere til samarbejde med relevante eksterne partnere, så vi spiller hinanden stærkere og tilsammen understøtter billedet/oplevelsen af "destinationen". Herunder skal vi tænke i krydssalg og mersalg og udvikle forretningsmodeller og samarbejder med f.eks. andre attraktioner, overnatningssteder, transporterhverv, spisesteder og lignende. Vi skal gøre gæsteoplevelsen "nem og bekvem".
- Vi skal se os selv som en vigtig og identitetsskabende del af "Vores sted", der er den samlede overskrift på Lejre Kommunes brandingstrategi. Den lægger vægt på fællesskab, kulturarv, natur og bæredygtighed, der tilsammen karakteriserer det "gode liv på landet – tæt på storbyen". Her skal Sagnlandet og Kongehallen indgå som "Vores helt særlige sted i Lejre Kommune".
- Vi skal i vores eksterne branding af Sagnlandet Lejre som mini-destination anvende Kongehallen som epicenter, fordi Kongehallen er vores fyrtårn, der har potentialet og formatet til at skabe opmærksomhed både nationalt og internationalt.
- Vi skal derfor internt gøre os klart, hvad der i Sagnlandet er det helt unikke i vores egen fortælling om Kongehallen, og som kun vores Kongehal kan være afsender af.
- Vi skal derfor internt arbejde med at udrede og trække de "røde tråde", der på tværs af alle vores områder og afdelinger spinder Kongehallen sammen med resten af Sagnlandet i en meningsfuld totaloplevelse for gæsterne, så de oplever en gennemtænkt og helstøbt kunderejse.

Generel vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Sagnlandet Lejre tilstræber at vise, at historisk indsigt altid kan perspektivere nutidens problemstillinger samt at vores valg i dag, har konsekvenser for dagen i morgen.

Vision: En Fortid i en Nutid med en Fremtid

Børn og unge er morgendagens kultur- og naturforvaltere. Derfor er vores vigtigste opgave at give børn og unge indsigt i sammenhænge mellem teknologisk innovation, samfundsmæssige forandringer og ændringer i menneske- og natursyn gennem årtusinder. Vi har det udgangspunkt at:

- HANDLING uden HOLDNING signalerer LIGEGYLDIGHED ligesom
- HOLDNING uden INDSIGT signalerer FORDOMSFULDHED.

Derfor ser vi historisk indsigt som et stærkt udgangspunkt for børn og unges udformning af fremtidens samfund og værdisæt på.

Derfor hedder vores vision "En fortid i en nutid med en fremtid."

Fælles kerneopgave

På personaleseminar oktober 2019 definerede vi vores fælles kerneopgave på tværs af alle afdelinger og funktioner:

"At tilbyde en fantastisk tidsrejse i indbydende og smukke rammer, hvor gæsterne sammen kan udforske historien gennem gode, nærværende og underholdende oplevelser udviklet på fagligt grundlag:"

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Aktiv deltagelse er en hjørnesten i Sagnlandets virke og fremgår af vores mission. Den er inspireret af et gammelt kinesisk ordsprog: *Jeg hører, og jeg glemmer. Jeg ser, og jeg husker. Jeg prøver, og jeg forstår:*

Mission: Jeg prøver og jeg forstår

Sagnlandet Lejres mission er at skabe og formidle viden og forundring om fortidens levevis gennem eksperimental arkæologisk forskning, levendegørelse og undervisning baseret på aktiv deltagelse

Værdigrundlag: Mangfoldighed – Forståelse – Ansvar

Sagnlandet Lejre formidler historie for børn og voksne i en tid, der præges af globalisering. Hver dag bliver samfundet stedse mere komplekst og multikulturelt.

For at begå sig i respektfuld dialog i et sådant samfund, anser vi indsigt i historiske sammenhænge – ikke mindst hos børn og unge – som del af et dannelsesprojekt. Det viser, at alle mennesker har rødder i en specifik kultur, de er rundet af. Vi er alle historieskabte og historieskabende. Derfor har vi også et ansvar for, hvordan fremtiden skal se ud. Derfor baserer Sagnlandet Lejre sine aktiviteter på et værdigrundlag der tager udgangspunkt i følgende nøgleord:

Mangfoldighed i menneskers kultur, selv- og omverdensforståelse belyst i historisk perspektiv.

Forståelse af sammenhænge mellem kulturel baggrund og natursyn og ressourceudnyttelse.

Ansvar for en bæredygtig forvaltning af kultur- og naturarv

Organisation

Protektor

Protektor	Hendes Majestæt Dronningen
------------------	-----------------------------------

Bestyrelse

Forretningsudvalg	Formand Professor, Dr. Phil Kristian Kristiansen Göteborg Universitet	Næstformand Advokat Flemming Damgård Larsen, Kommunalbestyrelses- og Regionrådsmedlem,	Peter Skak Iversen, tidligere direktør DONG ENERGY A/S
Øvrige bestyrelses- medlemmer	Konsulent Asger Høeg Tidl. Direktør Experimentarium	Direktør Dorte Kiilerich Living Concepts	Professor, dr.phil. Morten Meldgaard, Statens Naturhi- storiske Museum
	Borgmester Carsten Rasmussen, Lejre Kommune.	1) Civil ingeniør Søren Kähler	Direktør Christine Antorini, Novo Nordisk LIFE
Observatør	Godsejer John Munro - Ledreborg Slot		
Revisor	Statsautoriseret revisor Peter Rasborg - BDO Revisionsaktieselskab		

Ledelse

Direktør	Direktør Lars Holten		
Chefgruppe	Økonomi- & Administrationschef Lone Knudtzen	Udviklingschef & Direktionsass. Charlotte Frantzdatter	Driftschef Stig Claussen
	Kommunikations- & Salgschef Tania Lousdal Jensen		Publikumschef Lasse Stockholm Nielsen

1) Søren Kähler er ved årsmødet marts 2021 afløst af Professor MSO Søren Michael Sindbæk, Aarhus Universitet

SAGNLANDET LEJRE – Historisk-Arkæologisk Forsknings- og Formidlingscenter

Slangealléen 2 – 4320 Lejre – Tlf. 4648 0878 – www.sagnlandet.dk – kontakt@sagnlandet.dk

CVR: 33247257

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab

Havneholmen 29 – 1561 København V – Tlf. 3915 5200 – www.bdo.dk – koebenhavn@bdo.dk